

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015–2017

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jiřina Nováková

Poutní místa středočeského kraje a jejich význam pro cestovní ruch

Praha 2017

Vedoucí diplomové práce: Doc. Ing. Lubomír Kmeco, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2015-2017

DIPLOMA THESIS

Jiřina Nováková

Central Region pilgrimage sites and their importance for tourism

Prague 2017

The Diploma Thesis Work Supervisor: Doc. Ing. Ľubomír Kmeco, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autora.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce Doc. Ing. Lubomíru Kmecovi, Ph.D.za trpělivost a podnětné připomínky při zpracování této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá cestovním ruchem jako systémem a začleněním náboženského cestovního ruchu do tohoto systému. Rozebírá zejména historický vývoj náboženského a poutního cestovního ruchu. V praktické části mapuje poutní místa Středočeského kraje. Na základě dotazníkového šetření, kvantitativního šetření cestovního ruchu na poutních místech Středočeského kraje a modelové situace analyzuje nabídku a poptávku v poutním místě. Zároveň předkládá návrhy na zvýšení návštěvnosti poutních míst.

Klíčová slova

Církev, cestovní ruch, náboženský cestovní ruch, náboženství, posvátné místo, pouť, poutní místo, poutní památka, sakrální památka, stravovací služby, Středočeský kraj, ubytovací služby.

Annotation

This thesis in its theoretical part deals with tourist industry as a system and implementing religious tourist industry into this system. The focus is mainly on historical development of religious and pilgrimage tourist industry. The practical part of this thesis maps Central Bohemian Region places of pilgrimage. It analyses supply and demand in particular places of pilgrimage based on questionnaire and quantitative survey of tourist industry in Central Bohemian Region places of pilgrimage and a model situation. The thesis also presents suggestions in order to increase tourist attendance of these places of pilgrimage.

Keywords

Accommodation services, catering services, Central Bohemian Region, church, pilgrimage, pilgrimage monument, place of pilgrimage, religion, religious tourist industry, sacral monument, tourist industry.

OBSAH

OBSAH	
Hypotézy	
Hlavní cíl.....	
Vedlejší cíle	
Úvod.....	11
Teoretická část.....	13
1. Charakteristika cestovního ruchu.....	13
1.1 . Vývoj cestovního ruchu	14
1.2. Cestovní ruch jako systém	16
1.3. Typologie cestovního ruchu	19
2. Náboženský cestovní ruch	22
2.1. Charakteristika a význam náboženského cestovního ruchu.....	23
2.2. Historický vývoj náboženské cestovního ruchu.....	27
Praktická část	31
3. Charakteristika Středočeského kraje.....	31
3. 1. Nabídka náboženského cestovního ruchu	32
3.1.1. Primární nabídka – kulturní potenciál poutních památek	35
3.1.1.1 Okres Nymburk.....	36
3.1.1.2. Okres Kolín.....	36
3.1.1.3. Okres Kutná Hora	37
3.1.1.4. Okres Benešov	39
3.1.1.5. Okres Praha–východ	42
3.1.1.6. Okres Mladá Boleslav	43
3.1.1.7. Okres Mělník.....	43
3.1.1.8. Okres Kladno	43
3.1.1.9. Okres Rakovník.....	45
3.1.1.10. Okres Beroun	45
3.1.1.11. Okres Příbram	46
3.1.1.12. Okres Praha–západ.....	48
3.1.2. Sekundární nabídka cestovního ruchu – ubytování, stravování – metodický postup	50
3.1.2.1. Sekundární nabídka cestovního ruchu – ubytování, stravování – analýza	51
3.1.3. Kvantitativní šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – popis metody.....	59
3.2 Výsledky kvantitativního šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – Sanctuária.....	60

3.3 Závěry kvantitativního šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – okresy	60
3.4.Poptávka po poutních místech – dotazníkové šetření	60
3.4.1. Dotazníkové šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – popis metody	60
3.4.2. Výsledky dotazníkového šetření	60
4. Návrhy řešení rozvoje náboženského cestovního ruchu ve Středočeském kraji	63
4.1. Srovnání poutních památek.....	65
4.1.1. Bezbariérovost	65
4.1.2. Parkovací plochy.....	66
4.1.3. Hygienické zázemí.....	67
4.1.4. Prostory pro případné podnikatelské subjekty	68
4.1.5. Úprava a oprava poutních památek.....	69
4.1.6. Medializace poutních památek a poutě.....	70
4.2. Modelová situace a její dopad na obce	71
4.3. Návrhy řešení rozvoje náboženského cestovního ruchu ve Středočeském kraji	72
4.4.Ověření a platnost hypotéz.....	75
Závěr	76
Seznam použitých zdrojů:	I
Seznam použitých českých knižních zdrojů	I
Seznam použitých zahraničních knižních zdrojů.....	VII
Seznam internetových zdrojů.....	VIII
Seznam příloh	X
Příloha A - Dotazník.....	XI
Příloha B - Seznam zkratk.....	XVII
Příloha C - Seznam ilustrací a tabulek	XVIII
Ilustrace výsledků analýzy dotazníku dle survio.com v úplném znění.....	XIX
Ilustrace výsledků kvantitativního šetření dle ČSÚ	XXVII
Seznam tabulek	XXVIII
Příloha D – příloha č. 1 - 35.....	XXIX
Příloha E - Seznam partnerů projektu	LXV
Příloha F - Bibliografické údaje.....	LXVI

HYPOTÉZY

1. Předpokládáme, že ve většině poutních míst není dostatečný prostorový turistický informační systém.
2. Předpokládáme, že většina návštěvníků poutních míst není spokojena s jinými než náboženskými službami v navštívených místech.

HLAVNÍ CÍL

Cílem práce je navrhnout zvýšení návštěvnosti poutních míst formou vhodných produktů a možností, jak dále rozvíjet atraktivnost poutních míst ve Středočeském kraji a jak zefektivnit spolupráci v poutních místech.

VEDLEJŠÍ CÍLE

1. Zjistit frekvencovanost návštěvnosti jednotlivých poutních míst.
2. Průzkum znalostí o poutních místech Středočeského kraje.
3. Srovnávací kvantitativní šetření okresů Středočeského kraje.

ÚVOD

Poutní místa, od nepaměti věc intimní a tajemná, plná hluboké víry na jedné straně a na straně druhé věc plná historie, vystavená všem obyvatelům poutního místa. Každý procházející si z místa odnese pouze to, co chce vidět a vědět, a odchází vírou dotknut pouze do té míry, do které ji sám nechá vstoupit.

Poutní místa jsou věci všeobecně opomíjenou, vždyť jsou součástí jakési historie. Někdy mám pocit, jako bychom se za svou historii sami styděli, jako bychom ji sami nevyhledávali a jako bychom ji ani neodžili. Je to jako odštížená pupeční šňůra. Neustále objevovaná a neustále odhazovaná v odpad moderní společnosti.

Poutní místa mohou být právem označována za pokladnici české kultury. Situace bohužel vypadá tak, že by tato pokladnice potřebovala nového správce. Památky jsou všeobecně zpustlé, neopravené, církevní poutní historie je přerušena zlořežím totality. Ale abychom jenom nehaněli, jsou i památky, na které je radost se dívat.

Poutní místa. Někdy kolem nich chodíme denně a ani nevíme, že jsou místem poutním. Co ale víme, je to, že nás něco k tomu místu přitahuje. Na území České republiky nalezneme spousty takových míst, ale nezastavujeme se v nich třeba právě proto, že je tam kaple či kostel. Je nutné si uvědomit, že většina poutních míst je postavená na místech, kde třeba přirozeně vyvěrá pramen. Údajně léčivý a zázračný. Lidé k takovým pramenům chodí pro vodu od nepaměti a od nepaměti si berou vodu právě odtud, protože to už tak dělali jejich předkové.

Dost poutních míst je vybudováno na mytických místech u jeskyní, protože jejich zakladatelé žili jako poustevníci.

Mnoho poutních míst je spojeno s životem světců. V hodně velké nadsázce se dá říci, že tu odhodili lopatu a zapomněli tu rýč, ale není tomu tak. Stopy našich světců jsou dalekosáhlejší než jen jejich počiny v té době. Třeba vražda svatého Václava ovlivnila tehdejší politiku výrazným směrem a pohnula ekonomikou té doby. Jmenování sv. Vojtěcha biskupem zase podstatně ovlivnilo Poláky.

Řada poutních míst je zbudována na kopci. Je to dáno tím, že kopec sám o sobě zaručuje intimitu prostoru, zajišťuje nadhled a rozhled nejen v otázkách víry. Navíc cesta k poustevníkovi pro radu vedla vždy do kopce, mnohde i prudkého, a tak si poutník musel svůj dotaz, prosbu k bohu, velmi často pořádně promyslet, protože případný omyl by ho stál více sil.

Mnohá poutní místa vznikla po nalezení sošky či obrazu Panny Marie. Legendy vyprávějí nezřídka o vyorání obrazu či ukryté sošce ve vykotlaném dubu a mnoha další a dalších. Původ sošek

a obrazů asi nezjistíme, neboť k autorství těchto děl se nikdo nepřihlásil. Zajímavé je, že i místa nálezů mají svou intimitu a většinou jsou spojena třeba s nedalekým pramenem.

Shrneme-li to, poutní místa jsou výrazem úcty k tajemnu. Národ potřebuje mít svá malá tajemství, ke kterým se nejen v těžkých chvílích dovolává. To tajemství si střeží spousty let a žádný národ a žádná jiná víra by neměla toto tajemství ohrozit, protože je tato místa nebudou oslovovat tak, jako oslovují dotyčný národ. Je třeba být na svou minulost, na poutní historii pyšní, je ji třeba znát.

A já ji toužím poznat. Proto vás zvu ke společné cestě za středočeskými poutními památkami a jejich neustálým objevováním. Budeme společně objevovat jak známá, tak i dnes již zapomenutá, opomíjená poutní místa Středočeského kraje.

TEORETICKÁ ČÁST

1. CHARAKTERISTIKA CESTOVNÍHO RUCHU

Je složité pojmut cestovní ruch do jedné definice, neboť výkladů a definic je mnoho. Každá z definic vystihuje jiný fenomén a vlastnost cestovního ruchu.

V podstatě, shrnuto do zjednodušené věty, lze říci, že cestovní ruch je lidská činnost, při které se jedinec pohybuje z místa A do místa B za jiným určitým účelem, než je jeho vlastní výdělek – finanční zisk a cesta do zaměstnání.

Cestovní ruch je *„významný společenský fenomén jak z pohledu jednotlivce, tak i společnosti. Každoročně představuje největší pohyb lidské populace za rekreaci, poznáváním a naplněním vlastních snů příjemné dovolené.“*¹

Podle definice WTO je cestovní ruch *„činností lidí spočívající v cestování a pobytu v místech mimo místa jejich obvyklého pobytu po dobu kratší jednoho uceleného roku.“*²

Dodávám, že účel pobytu nesmí být shodný s ekonomickými zájmy cestovatele, tudíž nejde o cesty za účelem vydělávání peněz. Tato definice cestovního trhu má trhlinu v tom, že každá cesta za výdělkem se dá při dobrém plánování spojit s návštěvou jednotlivých turistických destinací.

A.M. Morisson uvádí, že cestovní ruch je průmyslové *odvětví pohostinských služeb, přičemž odvětví pohostinství je zde charakterizováno jako souhrn ubytovacích služeb, stravovacích služeb a cestovního ruchu.*³ Tato definice má své úskalí v zjednodušeném pojetí cestovního ruchu.

Dagmar Jakubíková píše: *„Základem rozvoje cestovního ruchu je svoboda člověka cestovat. K dalším předpokladům patří volný čas, dostatek volných finančních prostředků a příznivé politické klima.“*⁴

Tato definice je mi hodně blízká, protože v sobě pojímá i prostor socio-kulturní. Cestovní ruch do země s totalitním režimem je takřka nemožnou záležitostí, a pokud je přece jen trochu možná, je tato záležitost chápána jako velmi riziková.

Cestovní ruch lze chápat v několika souvislostech a všechny definice mohou být pravdivé. Společné mají opravdu jen to, že cestovní ruch je výsledkem svobodného rozhodování a myšlení člověka za účelem určité nefinanční motivace, jako je třeba lidská potřeba zážitků a prožitků (psychologický aspekt definic cestovního ruchu), potřeba poznávat jiné kultury (sociologický aspekt

---

¹Hesková, M., str. 7

²Čertík, str. 15

³Čertík, str. 15

⁴Jakubíková, str. 16

cestovního ruchu), potřeba odreagování se v přírodě (zde vzniká prostor pro vznik definice cestovního ruchu na základě životního prostředí a geografie turistických destinací). Potřeba poznávat historii a etnika dává prostor pro definice cestovního ruchu skrze historicko-antropologický náhled na cestovní ruch.

Jak je zřejmé z tohoto velmi stručného přehledu, pohledů na cestovní ruch je vícero, zabývat se jimi budu v jiných kapitolách této práce.

Na závěr této kapitoly si dovoluji zamyšlení nad větou Petra Kužela, prezidenta České hospodářské komory, který tvrdí dvě věci. První věcí je to, že se přísně vymezuje chápání cestovního ruchu ve znění „*bílý průmysl*“, *označení průmysl však není vhodné*,⁵ a druhou věcí je, že „*cestovní ruch je vizitkou regionu a celé země*.“⁶

Je nutné si uvědomovat prvotní cíl cestovního ruchu, a tím je cesta motivovaná určitým cílem nefinanční povahy. To, že jednotlivé průvodní znaky cestovního ruchu vykazují shodné znaky s makroekonomickými veličinami a hodnotami národohospodářů, ještě z cestovního ruchu průmysl nedělá.

Druhá věta je, bohužel, pravdivá. Nutno ale říci, že přírodně–geograficko–kulturní potenciál země nebo regionu zas tak ovlivnit nemůžeme. Respektive v rámci cestovního ruchu. Stát má k dispozici nástroje, aby tento potenciál chránil. Ovšem musí být vůle chtít je chránit.

1.1 . Vývoj cestovního ruchu

Historici a ekonomové se shodují, že cestovní ruch je starý jako lidstvo samo. Cestovní ruch z historického hlediska můžeme rozdělit podle Rygelové na čtyři fáze, a to předfázi cestovního ruchu, prvopočáteční fázi cestovního ruchu, rozvojovou fázi cestovního ruchu a vrcholnou fázi cestovního ruchu.

Podle Rygelové předfáze cestovního ruchu trvá do roku 1850. Zde je převaha nemotorové dopravy pěší, silniční a lodní. V této fázi je důležitý moment pro rozvoj cestovního ruchu, a to vynález parního stroje. Roku 1765 ho znovuvynalezl James Watt. Různé variace parního stroje pak daly vzniknout výrobě parní lodě, parního automobilu, různých parních vozítek. Do roku 1850 těchto strojů bylo pomálu. Motivací předfáze cestovního ruchu byly poznávací a objevitelské cesty, rozvoj poutních cest. Cesty za univerzitním vzděláním. Účastníky cestovního ruchu byli především majetná šlechta, církve a obchodníci.

Počáteční fázi cestovního ruchu je podle Rygelové označováno období let 1850–1914. Toto

---

⁵Jakubíková, str. 18

⁶Jakubíková, str. 18

období se vyznačuje cestovním ruchem konaným po silnici, železnici, řekách. Převládala doprava parní. V tomto období je znatelná snaha o získání spalovacího motoru. Vítěz vynálezového klání Nicolaus Otto, podle jehož čtyřtákního motoru z roku 1872 se dnes spalovací motory vyrábějí, však se svými vynálezy začal v roce 1860 a již v roce 1867 představoval spalovací motor na výstavě v Paříži. Ovládnutí spalovacího motoru v dopravě znamenalo zvýšení rychlosti cestování. Hlavní motivací tohoto období je turistika, poznávání, obchod a v té době rozvíjené moderní lázeňství. Právě lázeňství se stalo vyhlášeným díky železniční dopravě. Účastníky cestovního ruchu byli především buržoazie, církve, šlechta a nejbohatší zaměstnanci.

Rozvojová fáze cestovního ruchu podle Rygelové trvá od 1914 do 1945. Tato fáze se vyznačuje cestováním parní železnici, silnice ovládla již motorová vozidla a rozvoj začíná i letectví – vrtulová doprava. Letectví bylo v plenkách a velmi nebezpečné a neexistence radaru, který vznikl až za druhé světové války, mohla způsobovat mnoho leteckých neštěstí. Motivační faktor cestovního ruchu v této epoše byl především rekreační, obchodní a poznávací. Účastníky této epochy cestovního ruchu byli především obchodníci, buržoazie a pracující s vyšší životní úrovní. V této fázi dochází k vybudování dálničních sítí zvláště na území Německa. Měly samozřejmě sloužit k rychlému přesunu vojsk.

Vrcholná fáze cestovního ruchu podle Rygelové trvá od roku 1945 dodnes. Jejím hlavním znakem je rozvoj dopravy především automobilové, elektrifikace železničních tratí, rozvoj elektrických lokomotiv. Velký boom zde prodělala železniční doprava (vznik rychlovlaků), lodní doprava (vznik rychlých lodí a vznášedel) a především letecká doprava (vznik tryskových letadel, charterové dopravy a low costové dopravy). Motivačním faktorem pro vývoj cestovního ruchu je rekreace, poznávání, péče o zdraví, poznávací faktor, faktor dobrodružství a faktor obchodu, i když obchod zde jaksí ustupuje do pozadí. Účastníkem cestovního ruchu je veškerá populace, která má k cestovnímu ruchu potřebné volné finance.

Za opravdu prvního propagátora myšlenky cestovního ruchu v tradičním chápání dnešní doby lze považovat Thomase Cooka. Ten v roce 1841 založil první cestovní kancelář a zorganizoval jednodenní výlet po železnici z Leicesteru do Longborough.

Hermann von Schullard je považován za prvního teoretika cestovního ruchu. Byl totiž prvním vědcem, který charakterizoval cestovní ruch ekonomickými činiteli. Tyto ekonomické činitele spojil do celkového součtu všech operátorů. Schullard tak monitoroval pohyb cizinců uvnitř a mimo určité území. Jeho teorie byla publikována v roce 1910.

„Hunziker and Krapf (1942), who defined tourism as ‘being a sum of relations and phenomena resulting from travel and stay of non residents, in so far a stay does not lead to

*permanent residence and is not connected with any permanent or temporary earning activity.*⁷“, což volně přeloženo znamená, že pánové Hunziker a Krapf (1942) definovali cestovní ruch jako „existenci součtu vztahů a jevů vyplývajících z cestování a pobytu nerezidentů, v němž pobyt nevede k trvalému pobytu a není spojen s jakoukoliv trvale nebo dočasně vydělečnou činností.“

V roce 1991 došlo ke sjednocení výkladů cestovního ruchu na konferenci WTO v Ottawě. Podle WTO znamená cestovní ruch „*dočasnou změnu místa pobytu, tj. cestování a přebývání mimo místo trvalého bydliště ne déle než 1 rok, zpravidla ve volném čase za účelem rekreace, rozvoje poznání a spojení s lidmi.*“⁸

Podle Aiest je cestovní ruch chápán jako „*souhrn jevů a vztahů, které vyplývají z cestování a pohybu osob, přičemž místo pobytu není trvalým místem bydlení a zaměstnání.*“

Podle Čertíka je dost zajímavé pojetí cestovního ruchu v Americe **A. M. Morrisona**. Ten chápe cestovní ruch jako pododvětví pohostinských služeb. Toto pojetí je vlastně geniální v tom, že charakterizuje cestovní ruch jako odvětví pohostinských služeb. Podle mě spojuje neekonomické atributy satelitních účtů cestovního ruchu dohromady.

Odvětví pohostinských služeb se podle Morrisona skládá z ubytovacích služeb (hotel, motel, botel, kemp, hotelbus, penzion), ze stravovacích služeb (institucionálních – nemocnice a školy – a komerčních – bar, restaurace, hostinec, hotel) a ze samostazného cestovního ruchu (CK, CA, informační střediska, dopravci a maloobchodní prodejny).

F.W. Ogilvie definuje cestovní ruch jako „*ekonomický jev spojený se spotřebou hmotných a nehmotných statků, hrazených z prostředků získaných v místě trvalého bydliště.*“⁹

1.2. Cestovní ruch jako systém

Cestovní ruch v současné době je tak rozvinutý, že spolupracuje s jinými vědními obory, a tak dnes máme obory cestovního ruchu:

- Ekonomie cestovního ruchu se zabývá zkoumáním ekonomických aspektů cestovního ruchu z pohledu mikroekonomie a makroekonomie.
- Geografie cestovního ruchu je věda, která zkoumá interakci mezi destinacemi a přírodními podmínkami v dané destinaci, respektive jinými slovy, co ta která destinace může nabídnout turistům.
- Psychologie cestovního ruchu je věda zabývající se psychologickými aspekty cestovního

---

⁷<http://v5.books.elsevier.com/bookscat/samples/9780750666374/9780750666374.PDF>

⁸Rygelová, str. 11

⁹Rygelová, str. 9

ruchu a zkoumá především motivaci turistů vedoucí k návštěvě daných destinací cestovního ruchu.

- Sociologie cestovního ruchu bádá nad společností, zkoumá společenské poměry jednotlivců a sociálních skupin či sleduje jejich sociální chování a komunikaci.

Všechny tyto vědní podobory jsou úzce provázané a všechny vědní podobory cestovního ruchu používají i terminologii z jiných vědních podoborů, než jsou samy. To znamená, že geografové cestovního ruchu mohou používat termíny ze sociologie cestovního ruchu či psychologie cestovního ruchu, mohou také podávat i ucelený ekonomický pohled na jednotlivou destinaci cestovního ruchu.

Dále se v cestovním ruchu používají termíny subjekt cestovního ruchu, objekt cestovního ruchu a okolí cestovního ruchu. Toto chápání cestovního ruchu vychází ze systému C. Kaspara. Ten, podle Ivicy Linderové, tvrdil, že: **„systém cestovního ruchu představuje jednotu vztahů a rozhodnutí v cestovním ruchu. Přitom má dva podsystémy, a to návštěvníka cestovního ruchu, tedy subjekt cestovního ruchu, který vystupuje jako spotřebitel statků a služeb typických pro cestovní ruch, a cílové místo, podniky a organizace cestovního ruchu, tedy objekt cestovního ruchu, který představuje poskytovatele služeb cestovního ruchu.“**¹⁰

Subjekt cestovního ruchu: **„Z ekonomického hlediska je jím každý, kdo uspokojuje svoje potřeby spotřebou statků cestování v době cestování a pobytu mimo trvalé bydliště a obvykle ve volném čase. Je nositelem poptávky a spotřebitelem produktu cestovního ruchu“**¹¹

Subjektem cestovního ruchu rozumíme buď stálého obyvatele – rezidenta, či návštěvníka. Rozdíl mezi rezidentem a návštěvníkem je v tom, že rezident cestuje na určité místo na delší dobu. Doba je dána minimálně šesti po sobě jdoucími měsíci. Pobyt kratší šesti měsíců je pobytem návštěvníka. Návštěvník se pak dělí na turistu a výletníka. Rozdíl mezi turistou a výletníkem je v tom, že turista se v dané destinaci ubytovává a výletník se vždy vrací domů do trvalého bydliště.

Objekt cestovního ruchu: **„Je všechno, co se může stát cílem změny místa pobytu účastníka cestovního ruchu. Jde o přírodu, kulturu, hospodářství apod. Objekt cestovního ruchu je tak nositelem nabídky.“**¹² Tvoří jej cílové místo cestovního ruchu.

Primární nabídka cestovního ruchu je v podstatě to, co destinace sama o sobě může nabídnout – příroda, turistické zajímavosti a centra destinace, kulturní památky destinace a další.

Sekundární nabídka cestovního ruchu je v podstatě veškerá ubytovací kapacita dané destinace.

Z účelového funkčního hlediska dělíme podle Heskové destinace na městská střediska,

---

¹⁰Linderová, str. 15

¹¹Hesková, str. 11

¹²Hesková, str. 13

lázeňská místa, rekreační střediska a rekreační obce a chatové oblasti.¹³

K cestování potřebuje člověk motivaci. Motivační důvody cestování shrnuje Roger Doswell. Ten tvrdí, že motivační důvody cestování jsou propojené a zahrnují povinnost a potěšení. Obojí se dá spojit v jeden celek. Zatímco povinnost představuje motivační faktor podnikatelský a obchodní, potěšení pak představuje veškerá dovolená, rekreace, zájezdy a výlety a různé speciální zájmy, jako je turistika, sport, adrenalinové zážitky a další.

To, co potěšení spojuje s povinností, je třeba návštěva příbuzných, prohlídka města, ve kterém pracuji, péče o své zdraví, náboženství a poutě a samozřejmě bychom našli spousty jiných důvodů.

Podle Erica Lawse systém cestovního ruchu předpokládá určitý proces s určitými vstupy a výstupy. Do systému cestovního ruchu vstupují určité předpoklady investičního a kreativního charakteru, které se samozřejmě spojují v jeden pospolitý celek. Tento vstupní celek má vliv na turistický maloobchodní systém, v němž je zakomponován faktor dopravy a faktor destinačních subsystémů. Je jasné, že existence destinačních subsystémů je do určité míry závislá na dopravě. Bez možnosti dopravit se do destinace by subsystém ubytování byl celkem k ničemu.

Výstupem cestovního ruchu je pak oboustranná spokojenost na jedné straně zastoupená slastí a blahem zákazníka, na druhé straně ziskem hotelu.

Je jasné, že na celý systém cestovního ruchu působí samozřejmě vnější síly, které jej ovlivňují. Těmi vlivy rozumíme politickou situaci, dostupné technologické vybavení a zázemí, ekonomickou úroveň země a sociální vazby obvyklé v destinaci.

Závěrem této kapitoly musím připomenout, že cestovní ruch je v podstatě průmysl jako takový. Cestovní ruch má svá specifika. Specifikem cestovního ruchu je vysoký podíl lidské práce, těsný vztah poptávky a nabídky cestovního ruchu, která je výrazně ovlivněna důchody obyvatelstva, fondem volného času, cenovou hladinou nabízených služeb, spotřebitelskými preferencemi, motivací, módou a prestiží, celkovým způsobem života. Nabídku cestovního ruchu silně ovlivňuje také rozvoj a využívání techniky a technologií. Dále je cestovní ruch podmíněn politicko-správními podmínkami. Produkt cestovního ruchu nelze nikdy vyrábět na sklad. Dalším specifikem je místní vázanost, bezprostřední spojitost s územím nebo místem, ve kterém se realizuje, zejména s kvalitou přírodního prostředí. Trh je silně determinován přírodními faktory a dalšími nepředvídatelnými vlivy. Dalším specifikem cestovního ruchu je sezónnost.

---

¹³Hesková

1.3. Typologie cestovního ruchu

Typologie cestovního ruchu rozděluje cestovní ruch na jednotlivé typy cestovního ruchu podle jejich zaměření a cíle. Typologie cestovního ruchu se zabývá formou a tříděním cestovního ruchu.

Základním členěním cestovního ruchu je rozdělení cestovního ruchu na domácí a zahraniční cestovní ruch. Zahraniční cestovní ruch je ještě členěn na výjezdový, příjezdový a tranzitní cestovní ruch. Doplnkové členění služeb cestovního ruchu obsahuje služby nabízené v určitém rekreačním prostoru.

Mezi formy cestovního ruchu patří cestovní ruch rekreační. Cílem této formy je odpočinek. Kulturně-poznávací forma cestovního ruchu je spojena s formou rekreační. Cílem je poznávání historie a získávání poznatků z návštěv hradů, zámků aj.

- Lázeňsko-léčebná forma cestovního ruchu je spojena s léčbou, poznáváním i rekreací.
- Sportovně rekreační forma cestovního ruchu v sobě ukrývá cestovní ruch spojený se sportem a rekreací. Rozeznáváme pěší turistiku, lyžování, vodní sporty a cykloturistiku.
- Profesní cestovní ruch je cestovní ruch spojený s profesí – jeho součástí je kongresový cestovní ruch, veletrhy, výstavy, obchodní cesty a incentivní turistika – pobyty za odměnu.
- Seniorská forma cestovního ruchu je dána seniorským věkem. Má svá specifika, jako např. zdravotní dispozice seniorů – volí program dle svého zdravotního stavu.
- Existuje také mládežnická forma cestovního ruchu. Zde je naděje, že místa navštívená se někdy v budoucnu v rámci vzpomínání znovu navštíví.
- Venkovský cestovní ruch v sobě zahrnuje agroturistiku, ekoturistiku, ekoagroturistiku.
- Cestovní ruch mimo veřejné formy provádějí chataři a chalupáři nebo jím může být bezplatné ubytování u příbuzných a podobně.
- Ostatní formy cestovního ruchu jsou např. náboženský, lovecký, dobrodružný, nákupní a industriální cestovní ruch.

Podle motivace cestovní ruch rozdělujeme na rekreační cestovní ruch, kulturně-poznávací cestovní ruch, vzdělávací cestovní ruch, společenský cestovní ruch, sportovní cestovní ruch, zdravotní, lázeňský a léčebný cestovní ruch, kongresový cestovní ruch, myslivecký a rybářský cestovní ruch, dobrodružný cestovní ruch a další specifické motivy cestovního ruchu – např. svatební cestovní ruch, ruch spojený s určitými akcemi – např. vojenské a historické předváděcí akce, cestovní ruch spojený s oslavami – pohřeb, veselka.

Další členění cestovního ruchu je dle platební bilance státu. Podle tohoto členění rozeznáváme zahraniční cestovní ruch aktivní a zahraniční cestovní ruch pasivní.

Podle délky pobytu rozeznáváme krátkodobý cestovní ruch, střednědobý cestovní ruch a dlouhodobý cestovní ruch.

Cestovní ruch bývá dost často organizován. Podle organizace cestovního ruchu rozeznáváme cestovní ruch organizovaný a jeho opakem je cestovní ruch neorganizovaný.

Dalším dělením cestovního ruchu může být dělení podle účastníků cestovního ruchu. Podle účastníků cestovního ruchu rozeznáváme cestovní ruch kolektivní a individuální. Individuálního ruchu se účastní buď jednotlivec, nebo jedna sociální jednotka – rodina. Kolektivní cestování je v počtu dvou a více lidí nebo 2 rodiny a více.

Dalším dělením může být i věk účastníků pobytu. Rozeznáváme cestovní ruch dětí a mládeže, cestovní ruch rodin s dětmi, cestovní ruch seniorů.

Dle způsobu financování cestovního ruchu rozeznáváme sociální cestovní ruch a komerční cestovní ruch.

Podle prostředí cestovního ruchu rozeznáváme venkovský cestovní ruch (formy venkovského cestovního ruchu jsou agroturistika, ekoagroturistika, ekoturistika, cykloturistika), městský cestovní ruch, lázeňský cestovní ruch, střediska cestovního ruchu (zimní střediska, letní střediska).

Podle intenzity turistických proudů rozeznáváme stálý cestovní ruch, sezónní cestovní ruch a mimosezónní cestovní ruch.

Podle způsobu ubytování existuje dělení na ubytovací zařízení – hotel, penzion, garnihotel, ubytování v kempech, ubytování v chatě a chalupě a ubytování v soukromí. ČSÚ má zaveden i termín ubytování v jinak nespécifikovaných formách – ubytovny, koleje, hostely, internáty a domovy mládeže.

Podle způsobu volby dopravních prostředků rozdělujeme cestovní ruch na individuální silniční ruch – doprava automobilem, kolem, motocyklem, nebo kolektivní silniční cestovní ruch – doprava autobusová a doprava autokarová. Dále rozeznáváme železniční cestovní ruch, lodní cestovní ruch, letecký cestovní ruch. Dále je možnost cestovat v městských hromadných prostředcích, kombinovaný cestovní ruch (spojuje vícero druhů cestování dopravními prostředky) a doprava vertikálními prostředky – sedačková, kabinová lanovka, vlek.

Cestovní ruch nabízí různé služby. Podívejme se teď na klasifikaci cestovního ruchu podle služeb. Služby jsou z pohledu cestovního ruchu komplexními a jejich propojenost často nemá určité hranice, protože se poskytují paralelně vedle sebe.

Dělení služeb cestovního ruchu podle charakteru spotřeby. Osobní spotřeba (odnos zavazadel) a věcná spotřeba (úprava lyžařské výstroje). V každém případě se užitný efekt služby projeví téměř okamžitě. V případě věcné spotřeby se pak projeví hmotným statkem.

- Podle úhrady máme služby placené a neplacené.
- Podle místa nabízíme služby v místě obvyklého pobytu, služby poskytnuté během přepravy a služby v rekreačním prostoru.
- Podle způsobu zabezpečení pak nabízíme služby vlastní, služby dodávané dodavatelským způsobem (ubytování) a služby obstarávané (využití CK a CA).

Další typy služeb se vážou k určitým činnostem – rozeznáváme služby celní, pasové, zdravotní, horská služba, komunální, obchodní, informační, průvodcovské, směnářské, lázeňsko-léčebné, sportovně-rekreační, společensko-kulturní, zprostředkovatelské, dopravní, stravovací, ubytovací a jiné.

2. NÁBOŽENSKÝ CESTOVNÍ RUCH

Náboženský cestovní ruch je jednou z forem cestovního ruchu. Náboženský cestovní ruch je úzce propojen s jednotlivými věroukami. Posoudit velikost poutního cestovního ruchu je věc neskutčná, ať už ve světovém, či národním měřítku. Oficiální statistiky neexistují a všechna čísla jsou založena na odhadech.

Často je náboženský cestovní ruch označován jako poutní. Chápat poutní turistiku jako náboženskou jde do určité míry. Náboženská turistika je turistika, jejímž cílem jsou všechna náboženská místa spojená s určitou vírou.

Poutní turistika pak zahrnuje turistický ruch na poutní místa dané víry. A těch je přece jen o dost méně než náboženských míst.

Náboženství je věc stará jako lidstvo samo, odkaziva si lidé budovali na mýtických základech spousty mýtů a legend, které mají velmi okleštěný reálný základ. Na základě těchto mýtů, legend a historek, které se zprvu předávaly ústně, vznikají náboženství. Jejich prvotním stimulem byla neznalost, strach a neschopnost si mnohé přírodní úkazy vysvětlit logickým chápáním. Proto vznikají polyteistická náboženství a jejich „pantheon“ obsahuje mnoho božstev. Každý bůh vládne svému řemeslu. (bůh vody, bůh moře, bůh ohně, bůh hromu atd.)

Poutní místa mají každá náboženství. Jsou to místa, které se zprvu vyčlenila jako obětní a rituální obřadiště přírodních náboženství. Takovéto místo mohlo být kdekoli. Většinou však na nějaké skále, v nějaké jeskyni, u nějaké propasti. Cílem bylo krví rituální obětiny, ať už lidské, nebo zvířecí krve, vykoupit si přízeň bohů. Jako zvířecí obětiny se používali kozy, tuři, berani, kuři a další běžné zvířectvo. Dost často se dávalo i hmotné – potravinové, ovoce a zelenina – vykoupení.

Přírodní náboženství vyznává již málo etnik lidské populace. Rituály ale nemizí s vymizením přírodního náboženství. S nástupem monoteistických náboženství rituály pokračují, mají stejný charakter podmanit si přízeň boha, ale jiný obsah.

Ve Starém zákoně se píše například o rituálu obětování ovce či berana: **„Po jisté době přinesl Kain Hospodinu obětní dar z plodin země. 4Také Ábel přinesl obět' ze svých prvorozených ovcí a z jejich tuku. I shlédl Hospodin na Ábela a na jeho obětní dar.“¹⁴**

Je zde i zmínka o obětování syna: **„... A svázal syna Izáka do kozelce a položil ho na oltář, nahoru na dříví ... I vztáhl Abraham ruku po obětním noži, aby svého syna zabil jako obětního beránka. A posel řekl: „Nevztahuj na chlapce ruku, nic mu nedělej! Právě teď jsem poznal, že jsi**

---

¹⁴Bible, Genesis 4,3-4

bohobojný, neboť jsi mi neodepřel svého jediného syna.“¹⁵

A takto bych mohla citovat z Bible hodně dlouho. Oběť v Novém zákoně však je přinášena v mýtickém stylu a veškerá křesťanská církev např. rituál proměny Kristova těla na chléb boží a vína na krev Kristovu v různých obměnách provádí dodnes.

Křesťanská církev krom rituálů uznává i zázraky. Na každém místě, kde se udál církví uznaný zázrak, vznikají místa, která už jsou náboženstvím deformována na jedné straně a protěžována na straně druhé. Prvotní oslava samotného duchovního zázraku se často měnila na druhotný záměr ze zázraku udělat výnosný ekonomický obchod. Poutní místo jako takové, jednou za určený čas, bylo hostitelem poutí. Pro církev a majitele obce byla pouť i výnosným obchodem a v tehdejší společnosti se výrazně zvýšil podíl návštěvnosti destinace cestovního ruchu.

Závěrem tohoto úvodu k této části diplomové práce mi dovolu říct, že v podstatě splynutím pozůstatků tradic přírodního náboženství a náboženských rituálů vznikají spousty poutních míst u studánek. Voda sama je mýtická, protože čistí tělo a symbolika vody čistí i duši.

Cesta k poutním památkám vede k duchovní obrodě a očištění těla a hloubka samotného prožití dané očišty by se měla vyrovnat určité askezi samotného lidství. Některá náboženství chápou pouť jako cestu k askezi. Cesta sama je dobrým prostředkem k duchovní i fyzické relaxaci, skrze tuto relaxaci lze dosáhnout odpoutání se od životních problémů, cesta poutě je sám její cíl. Vše má pevně zakotvené hranice a mít cíl se vyplácí, protože pak člověk vidí, že život dává smysl.

Konec konců, jak praví Nový zákon: „... ***Já jsem Alfa i Omega, počátek i konec. Tomu, kdo žízní, dám napít zadarmo z pramene vody živé.***“¹⁶

2.1. Charakteristika a význam náboženského cestovního ruchu

Na světě je 84 % obyvatel zeměkoule věřících, z toho 32 % tvoří křesťané, 23 % všech věřících tvoří muslimové, hinduisté zaujímají 15 %, vyznavači buddhismu jsou ve víře zastoupeni 7 % a vyznavačů židovství je 0,2 %. Ateistů je jen 16 %.¹⁷

Z toho vyplývá, že náboženství hraje i dnes v současném světě velkou roli. Je schopno ovlivňovat i politická dění současnosti.

Vědní obor cestovní ruch uznává náboženský cestovní ruch jako jednu z forem cestovního ruchu. Za náboženskou turistiku je označován cestovní ruch, kdy hlavním motivem cesty je jakákoliv návštěva náboženské a sakrální památky. Touto památkou mohou být kaple, kostely, chrámy a další

---

¹⁵Bible, Genesis. 22,9-10 a 22-12

¹⁶Bible. Nový Zákon, Zjevení Janovo, 21,6

¹⁷Volně dle <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/zahranici/verici-se-pred-koncem-sveta-spocitali-nejvic-je-krestanu-a-muslimu.html>

svatyně. Náboženské turistiky se zúčastňují věřící z různých náboženských subsystémů, i z těch, které nekladou na poutě takový důraz. Mezi takové církve patří protestantské vyznání víry.

Poutní turistika je naopak charakteristická svým výrazem ve svém jméně. Poutní turistika se vyznačuje cestou, kterážto má za svůj cíl poutní památku. Hlavním motivem cesty jsou důvody náboženské anebo nábožensko-poznávací důvody. Dalším znakem poutí je, že bývají organizované a že část té dané cesty k sakrální památce nebo přímo v areálu sakrální památky je věnována náboženským rituálům dané víry.

Pouť však má v různých zemích jiný význam. V historické posloupnosti se budeme nejdříve zabývat chápáním poutí v židovském vyznání, poté se podíváme na křesťanství a nakonec se podíváme na islám.

Judaismus jako takový ovlivnil obě dvě další náboženství. Zatímco Starý zákon, tedy věrouka židovská, čeká na příchod Mesiáše, křesťanská víra za Mesiáše považuje Ježíše Krista a káže především z textů Nového zákona. Islám svým určitým způsobem propojuje oba dva biblické texty, a to tak, že z nich dělá výraznou selekci světců, které uznává. Mezi nimi např. Noe, Abraham, Jakob a Daniel, z Nového zákona pak uznávají Ježíše jako jednoho z velkých proroků, nikoli jako syna božího, a Pavla z Tarsu.

S vývojem jednotlivých náboženství se pak měnily i způsoby jejich kultů a uctívání.

Judaismus má dva poutní svátky – Sukot a Šavuot. Židovský poutní svátek Šavuot je připomínkou darování Tóry. Tora obsahuje pět knih Mojžíšových: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Na svátek Šavuot si připomínáme dvě boží přísahy: „**Bůh slíbil, že nevymění židovský národ za žádný jiný. Izrael slíbil, že nevymění Boha za žádnou modlu.**“¹⁸ Svátek se slaví na přelomu května a června.

Poutní svátek Sukot se slaví většinou v říjnu, trvá 7 dní. Je nazýván svátkem stanů a je připomínkou odchodu z Egypta – exodu. Zároveň je oslavou konce sklizně, vždyť je psáno: „**Budeš zachovávat též slavnost žně, prvních snopků z výtěžku toho, co jsi zasel na poli, a slavnost sklizně plodin na konci roku, kdy sklízíš z pole výsledek své práce.**“¹⁹

Křesťanská víra chápe pouť jako projev výrazu zbožnosti věřícího. Pouť v křesťanském chápání je cesta za posvátným místem – Sancta loci. Krom toho jsou poutě cestou za duchovní obrodou a očistou. Posvátná místa povětšinou jsou spojovaná buď s místy zmiňovaných v textech věrouky, či s místy jistých událostí kterýmkoli papežem uznanými za zázrak či s místy působení světců.

---

¹⁸<https://www.fzo.cz/judaismus/svatky/savuot/>

¹⁹Bible, SZ, Ex. 23 -16

Islamisté chápou pout' v jiném významu. Islám jako náboženství stojí na pěti pilířích, které vyznačují povinnosti správného muslima. Jedním z těchto pilířů je pout' Hadždž.

Muslim má povinnost vykonat tuto pout' Hadždž, která má svůj cíl v Mekce, jednou za život. Doslova se píše: *„A věru prvním chrámem, jenž pro lidstvo byl založen, byl ten, jenž v Bakce stojí, jenž požehnáním je i vedením správným pro lidstvo veškeré. A v něm jsou znamení jasná: místo Abrahamovo, a kdokoliv tam vstoupí, je v bezpečí. A Bůh uložil lidem pout' k chrámu tomuto pro toho, kdo k němu cestu může vykonat. Však ten, kdo nevěří ... vždyť Bůh věru je soběstačný a obejde se bez lidstva veškerého.“*²⁰

Hadždž má své rituály, které muslim musí vykonat na cestě do Mekky. Svatyni v Mekce, zvanou Ka'ba, musí sedmkrát obejít. Jejím zřizovatelem je biblický Abraham, který zde dostal příkaz od Boha, aby zde vystavěl oltář.

Dalším typem islámské poutě je umrah – malá pout'. Tato pout' se může konat opakovaně a je celoroční. Je součástí i hadždži. Skrývá v sobě dva rituály, z nichž jeden je právě součástí hadždže – obcházení Ka'by. Druhý rituál si pak žádá od muslimů pochod pouští, trasa je vymezena vrcholky Al-Safá a Al-Marwá. V islámu je velké zbožňování islámských světců. Pout' k hrobu světce se nazývá ziyarah.

Některá posvátná místa jsou společná pro různé druhy náboženských subsystémů. Takovým ukázkovým místem, kde se náboženské subsystémy schází v jednom městě, je Jeruzalém. Zde se židé, křesťané a muslimové scházejí již po staletí. Multikulturnost takového místa je zdrojem neustálých nejen náboženských konfliktů a nadnáboženský dialog se jen velmi obtížně daří realizovat.

Dalším takovým místem, kde se setkávají náboženství, je Varanásí v Indii. Zde se setkávají buddhisté, hinduisté, muslimové a džinisté (džinismus je subsystém indické filozofie).

Dalším takovým místem, kde se setkávají náboženství, je Adamova hora – Srí Lanka. Zde se scházejí křesťané, buddhisté, muslimové a hinduisté.

Rozdíly mezi poutnickým cestováním jsou samozřejmě dány vírou a otevřeností víry. Nejotevřenější je křesťanská věrouka, naopak nejvíc upjatý je islám, zvláště jeho šíitská větev.

Poutní turistika jako taková, respektive posvátná centra víry, vykazuje společné rysy. Posvátná místa mají charakter mezinárodní, celostátní, regionální a lokální. Posouzení hloubky významu posvátného místa je velmi náročné. Návštěvnost posvátných center se liší v závislosti na víře. Tak jenom **islám má 15 světových posvátných míst, návštěvnost těchto míst je 10 milionů ročně, ale z toho 5 milionů muslimů navštíví jen Mekku. Křesťané mají 20 hlavních míst, putuje jich 40**

---

²⁰ Korán3, 96-97

miliónů a jen Lurdy navštíví 6 miliónů lidí ročně a polskou Czestochowu 4,5 miliónu ročně, o Vatikáně nemluvě. ²¹ Počet posvátných míst je vyobrazen v Tabulce č.1:

Tabulka č. 1: - Počet posvátných míst

Místo	Počet posvátných míst
Západní Evropa	6150
Latinská Amerika	973
Anglosaské země	330
Hinduistické země	Až 35 000 000 ²²

Poutní místa se vymezují i s rozličnou dostupností a doprava k nim je rozdílná. Rozmanitost dopravních prostředků v současné době zahrnuje v podstatě celou škálu dopravního spojení – od pěší po silniční, železniční, leteckou, lodní dopravu, případně i vertikální dopravní spojení – zdviže na skalní kláštery v Řecku. .

Poutní turistika se vymezuje velmi sezonním prvkem a sezonnost je zase dána důvodem k pouti samé. Často je to třeba jen 1 den v roce.

Dalším znakem je počet dní, po který poutě trvají. Třeba muslimská Hadždž může trvat i několik dní v závislosti na tom, kde muslim žije. Taktéž v Indii jsou poutě několikadenní v závislosti na trvalém bydlišti.

Problémem je cena dopravy. Nejrychlejší přesun k poutní památce samozřejmě je ten nejméně ekonomicky výhodný.

Zvládnout organizačně příliv poutníků znamená též zajistit dostatek ubytovacích prostor a zařízení. Často se využívají stanová městečka, která jsou vytlačována hotely. Vracím se pomalu, ale jistě na začátek své práce, kde jsem hovořila o tom, že poutě v místě podporovaly trh a cestovní ruch.

Organizační zázemí poutě některé země díky přílivu turistů musí řešit dlouhodobě, cíleně a nutno říci i politicky, třeba změnou územních plánů v dané lokalitě. Je potřeba zajišťovat dostatek volných parkovacích ploch a vybudovat ekonomicky výhodný parkovací systém, vybudovat sekundární prostor pro trhovce, často je potřeba vybudovat i hygienická zázemí a občerstvení či stravovací služby. V moderním světě je brán ohled i na požadavek bezberierovosti sakrálních poutních památek. Většinou tyto podmínky řeší majitelé církevních památek s příslušnými památkovými a územními úřady.

²¹Volně podle Matlovičová, s. 483

²²Dáno i počtem všech bohů

V České republice je poutní turistika spíše jev organizovaný církvemi a jednotlivci, cestovní kanceláře a cestovní agentury se této problematiky bojí a téměř ji nedělají, a pokud ji dělají, tak jen na vyžádání zájemců.

S církevní turistikou, krom publikací, se můžeme setkat i na veletrzích cestovního ruchu. V lednu roku 2016 byl v Brně konán veletrh církevní turistiky.

Na území bývalého Československa se nacházejí spousty sakrálních staveb, málokteré však jsou vyhlášeny za poutní místa. Poutní místa v naší zeměpisné šířce vznikala především v době baroka jako výraz rekatolizace obyvatelstva. Na území České republiky jsme podle serveru www.cirkevnuturistika.cz napočítali 340 poutních památek. V Čechách je jich 202 a na Moravě 138.

Mezi nejznámější poutní místa v Čechách patří: Bohosudov, Filipov, Klokoty u Tábora, Králíky, Příbram, Stará Boleslav a Sázava. Seznam nejznámějších památek naleznete v Příloze č. 1. Mezi nejznámější poutní místa na Moravě v Čechách patří: Hluboké Mašůvky, Přibyslavec, Sloup, Olomouc, Svatý Hostýn, Velehrad. Seznam nejznámějších památek naleznete v Příloze č. 2. Mezi nejznámější poutní místa na Slovensku patří Děvín, Košice, Kluknava, Levoča. Seznam nejznámějších poutních památek Slovenské republiky najdete v Příloze č. 3. Mezi nejznámější poutní místa v bývalé Podkarpatské Rusi patří Černěča Hora u Mukačeva.

2.2. Historický vývoj náboženské cestovního ruchu

Církevní turistika je obor, který je vyvíjen již od dob vzniku náboženství. Historicky je církevní turistika chápána jako putování za místy, která jsou obestřena mytickou legendou. Tyto legendy mnohdy mají daleko širší základ a jejich základy lze hledat i mimo náboženství samé.

V historii jde vysledovat několik typů církevní turistiky. Předně je to turistika misionářů a kněží. Misionářské poslání přinést víru do míst obsazených „pohany“ neslo známky dobromyslnosti, ale i velké touhy po dobrodružství. Mnozí misionáři, včetně apoštolů víry, přišli při misijních putováních i o život. V další fázi jsou návštěvníci samotných poutních míst. Ale pěkně po pořádku.

V románské době měla církev výsostná postavení. Církevní společenství bylo postaveno na mravní věrnosti a rytířské službě bohu. Církev byla svobodná na základě pozemkového práva (*ius fundi*). Vzhledem k tomu, že do řad církve vstupovala šlechta, hrozilo církvím zesvětštění. Reformu církve zahajují premonstráti a cisterciáni a posléze se přidávají i augustiniáni. Klášterů vyrostlo v této době nadbytek, výsledkem této doby je, že jsou spousty světců z této doby – namátkou jmenujme Řehoře II., sv. Vojtěcha a další. Církev vystupuje v románské době jako přední složka státotvorná a učí česká knížata svým kázáním, jak se mají chovat k poddaným a naopak. Církev je tmelem románské společnosti a stává se učitelkou, rádkyní a vychovatelkou doby. Toto všechno plnila skrze své kláštery.

V gotickém období středověku dosáhlo české království největšího rozmachu. Karel IV. se zasloužil o vybudování silného mocenského i mravního rozpětí. Církev dosáhla absolutní svobody a své vnitřní záležitosti si spravuje sama. Jenže po Karlu IV. přichází vláda Václava IV., kterému se to vymyká tak trochu z rukou, vzestup zločinnosti je markantní, stoupá počet loupeživé šlechty, dochází k mravnímu úpadku, který vede k dalším křížáckým výpravám, kritice církve a vzniku husitství.

Jak v době románské, tak v době gotické jsou vysílány křížácké výpravy. Celkem jich bylo devět, měly jako hlavní cíl dobýt území za účelem získání poutního místa v Jeruzalémě, ale i v ostatních zemích (Pobaltí, Byzanc, Palestina, Egypt atd...) , nebo později vymoci silnější politické zázemí a autoritu pro císaře či krále.

Ve středověku se lidé v Čechách „vzbouřili“ proti představitelům církve a přešli v protiútok tzv. husitskou revolucí. Tato rebelie, z dnešního pohledu, trvala dost dlouho na to, aby se v Čechách vytvořila nová církevní hnutí a myšlenkové směry. Vliv husitů trval i po skončení husitských válek. Na základě výzvy k reformaci vznikla i Jednota bratrská. České země prožívaly regresi katolizačních vlivů.

V době reformace, tedy po husitských válkách, vznikají nová náboženství a nové náboženské systémy. Hugenoti, protestanská církev, církev jednoty bratrské. Jednota bratrská byla krom jiného rodištěm české inteligence a tím její význam v českých zemích stoupal. Zdánlivě slibný růst vlivu ale neměl trvat dlouho.

Roku 1609 vydal císař Rudolf II. Majestát Rudolfa II. Tento majestát, vydaný 9. 7. 1609, zaručoval náboženskou svobodu a volba vyznání se zaručovala svobodou vyznání. O měsíc později pak byl vydán tento patent i pro evangelíky augsburgského vyznání.

Smrtí Rudolfa II. v roce 1612 však pomalu, ale jistě byla pro volnomyšlenkářské hnutí v oblasti náboženského vyznání definitivní jistota návratu ke skoro až násilné rekatolizaci obyvatelstva. Majestát Rudolfa II. trval krátce. Roku 1620 proběhla bitva na Bílé Hoře jako poslední pokus zajistit českým zemím i platnost svobody vyznání. Žel, jak známo, tento zápas vyhráli Habsburkové.

Bitva na Bílé Hoře měla tragickou dohru. Prvně v roce 1621 proběhla poprava 27 českých pánů, kteří vědomě napomáhali stavovskému povstání, za druhé proběhla konfiskace majetku těchto rebelantů. Obohatili se především Lobkovicové, Valdštejnové a další čeští šlechtičtí katolíci. Habsburk pozval do země i zástupce cizí šlechty – např. Dietrichsteiny, Clam-Gallas a další. Za třetí proběhlo v roce 1624 vyhoštění nekatolických kněží a jejich místo zaujali jezuité.

Jezuité katolickou církev pozvedli zpět zpátky, spousta farností se obsadila a nakonec se úsilí

o rekatolizaci Habsburkům povedlo i tím, že nebyla tolerována jiná vyznání než katolické. Tresty např. za přechovávání Kralické bible byly různorodé, prvním z nich samozřejmě byla konfiskace a pálení knih. Naštěstí ne všichni kněží byli horliví a ne všichni se na ničení majetku podíleli a zakázané knihy schovávali v klášterních knihovnách.

Rekatolizační úsilí vedlo k náboženským válkám. Třicetiletá válka 1618–1648 zničila evropské země takovým způsobem, že obnova zpusťšených království byla jen velmi pomalá a velmi těžká. České království bylo zhruba uprostřed tohoto konfliktu a švédská invaze vojsk za sebou nechává jen zkázu a spoušť. Dokonce Švédové vypalují celé vesnice, boří kostely a hrady za účelem vystavění lepšího obranného postavení.

Rekatolizace přináší s sebou i zlepšenou katechizaci, v rámci tridentských seminářů se rodí nový typ kněžství, jejichž vzdělání se zaměřuje na hlavní obory kněžského povolání a těmi je věrouka, mravouka a duchovní správa. Na to navazuje i nový typ biskupství.

Poutě, tak jak je známe dnes, čili cestování za církevní památkou, byly formovány převážně v barokní době. Souvisí to i s tím, že historický církevní vývoj v českých zemích se ubíral ve zvláštních epochách.

Jezuité postupně počali s rekatolizací. Přestavovali kostely a chrámy, vybudovali kulty jednotlivých světců a na základě těchto kultů vznikaly i poutě, které měly posílit katolický vliv v českých zemích.

V rámci rekatolizačních snah se vytvořil mimo jiné kult Panny Marie. Tento kult svatomariánské tradice jako bohorodičky byl podpořen obrazy a nejrůznějšími plastikami Panny Marie. Poutní místa, která jsou kultem Panny Marie proslavená, jsou mnohá. Mezi nejznámější v českých zemích patří Stará Boleslav, Příbram – Svatá Hora, Hostýn, Mariánské Skoky. Jsou i místa, která bohužel byla i zničena, jako Hájek u Červeného Újezdu. Moje práce se bude zabývat poutními památkami ve Středočeském kraji, a tak se o některých památkách v jednotlivých kapitolách zmíním více.

Kromě těchto poutí za bohorodičkou jsou v každém kostele konány výroční poutní mše. Probíhají v den vysvěcení kostela či ve svátek patrona, jemuž je kostel či chrám zasvěcen. Tyto poutě pak ovlivňují místní život a život blízkého okolí. Pak ale bývají významné především z lokálního hlediska. Doprovodný program výročních poutí – stánky a pouťové atrakce v místě konání – zvednou lokální ekonomiku, zvýší se příliv turistů. Tito turisté jsou převážně z velmi blízkého okolí.

V době osvícenectví byla církev zatlačena do područí státu. Stát proti církvi používal mocenských příkazů a císař Josef II. ruší asi 2/3 klášterů v rámci patentu. Josef II. se oprávněně totiž domníval, že počet klášterů je nadbytečný, a proto ty kláštery, které jenom vychovávaly

a nespravovaly majetek, nejsou k užitku. Josef II. také rušil řeholní řády. Majetek zrušených kostelů, řádů a klášterů byl převeden do správního fondu, kněží se stali zaměstnanci státu. Tím si „zajistil“ Josef II. do určité míry loajalitu kněží.

Podstatou jeho církevních reforem nebylo jen rušení kostelů a klášterů, pravda je, že třeba v Praze zaniklo hned 37 kostelů, jenže většina z těchto zrušených kostelů byla v té době na úpadku zájmu věřících. Vezmeme-li v potaz, že Praha v době Josefa II. se skládala z městských částí Hradčany, Nové Město, Staré Město a Vyšehrad, pak v Praze muselo být „překostelováno“.

V reformě bylo navrženo, že každý občan musí mít ve svém okolí faru do hodiny pěší chůze a každá obec čítající více než 700 poddaných měla svou faru. Důsledkem tohoto nařízení bylo, že vznikaly nové farnosti, zvláště pak v chudých a těžko dostupných oblastech země.

Zrušený majetek církve použil stát na svoji potřebu a spotřebu. Kláštery se využívaly často jako nemocnice a kasárna, kostely se prodávaly a stávaly se z nich např. tovární haly. Rušením klášterů a rušením správy poutních míst se stávala poutní místa opuštěnějšími.

Nejhorší situace pro poutě nastala ve 20. století, a sice v době okupace německými vojsky a za totality, kdy veškeré poutní aktivity nabraly regresivní charakter a dá se říci, že vůbec neexistovaly, protože si to tehdejší vládní nomenklatura nepřála.

PRAKTICKÁ ČÁST

3. CHARAKTERISTIKA STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Středočeský kraj leží v České republice, zaujímá centrální polohu Čech a obklopuje hlavní město České republiky, kterým je Praha. Je největším českým krajem a sousedí v podstatě se všemi kraji Čech, kromě Karlovarského kraje. Středočeský kraj svou rozlohou 11 015 km² zaujímá 14 % plochy České republiky a 1,9krát větší, než je průměrná rozloha všech krajů v republice.

Na území Středočeského kraje je evidováno 1145 obcí, 26 správních obvodů s rozšířenou působností, 12 okresů, 83 měst, 2 statutární města – Kladno, Mladá Boleslav. Krajský úřad sídlí v Praze. Nejvyšší počet obcí má okres Příbram (evidováno je 121 obcí) a nejnižší počet obcí zaznamenává okres Mělník (69 obcí).

Přírodní uzpůsobení kraje je též dost odlišné. Krajem protékají jak Vltava, tak i Labe. Na území středních Čech dále protékají i přítoky Vltavy – Kocába, Sázava, Berounka, Botič, Rokytka – a Labe – Cidlina, Mrlina, Jizera. Labe a Vltava jsou regulované. Soustava vodních děl na Vltavě je známá jako Vltavská kaskáda a tvoří ji vodní přehradu Orlík, Kamýk nad Vltavou, Slapy, Štěchovice. Na Labi je regulovaný říční tok z počátku 20. století. Říční doprava, bohužel, je na ústupu, ale za dob totality tomu bylo jinak. Nejnižší položený bod Středočeského kraje leží v Mělníce, byl naměřen u hladiny Labe a má hodnotu 153 m n. m. Zatímco Vltava v jižní části Středočeského kraje prochází krásným údolím, v severní části prochází rovinným úsekem do Labe. Labe protéká rovinou.

Také geomorfologie Středočeského kraje je jiná, na severu kraje převažuje rovina, na východě se krajina mírně vlní a s jihem přibývá intenzita kopců – Posázaví, Vltavské údolí, Příbramská pahorkatina, na západě CHKO Křivoklátské lesy a NP Brdy.

A nyní budou následovat statistické údaje: Středočeský kraj má k 30. 9 2016 1 335 988 obyvatel, regionální HDP za rok 2015 527 868 mil. Kč. Tvorba hrubého fixního materiálu na obyvatele je 105 936 Kč. Disponibilní důchod domácnosti na obyvatele je 224 474 Kč. Průměrná hrubá mzda je 27 115 Kč. Podíl nezaměstnaných osob 15–64 let je 4,31 %.. Obecná míra nezaměstnanosti je 3,1 %. Počet ekonomických subjektů je 330 506. Počet stavebních povolení 11 688, zahájené byty 3 962, dokončené byty 3 367. Základní stavební výroba 5 790 mil. Kč, mzdy v průmyslu 35 251 Kč, tržby v průmyslu 510 064 mil., počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních 794 416.²³

²³<https://www.czso.cz/csu/xs/1-xs>

3. 1. Nabídka náboženského cestovního ruchu

Podle agentury českých cestovních kancelářích a agentur²⁴ jsem si udělala průzkum členů této asociace a zjistila jsem, že v České republice je evidováno 150 CK jako členové této agentury, z toho zatím jen 4 členové nabízejí poutní zájezdy, dále jsem našla 1 CK, která není členem asociace a poutní zájezdy nabízí. Dále je zde 36 CA, z toho zatím žádná nenabízí poutní zájezdy, a dalších 50 organizací působících v cestovním ruchu. Žádná z těchto organizací nepůsobí v poutním turismu.

Procentuální vyjádření mého miniprůzkumu zní – 5 ze 187 evidovaných organizací cestovního ruchu nabízí poutní turistiku, což je 0,026 % celkového množství CK a CA v České republice, z nichž pouze jedna inzeruje poutní zájezdy do České republiky, zbylé 4 mají v nabídce poutní místa v zahraničí. V Tabulce č. 2 – Seznam cestovních kancelářích – poutní turistika v České republice, najdete vyobrazeno, do jakých destinací se lze v rámci poutní turistiky se CK dostat. Z tohoto diagramu vyplývá, že existují CK, které se v České republice zabývají poutním turismem, bohužel jich je málo a skoro všechny propagují poutní turistiku v zahraničí.

Aby naše informace byla úplná, příkládám seznam CK, které se v ČR zabývají poutním cestovním ruchem. Bohužel se jedná o výjezdový cestovní ruch.

Tabulka č. 2: Seznam cestovních kancelářích – poutní turistika v České republice

Cestovní kancelář	Webové stránky CK	Poutní zájezd cizina	Poutní zájezd Česká republika
CK FERTOUR	http://www.fertour-prague.com/	neupřesněno	neupřesněno
CK Křížek²⁵	http://www.ckkrizek.cz/index.php?page=0_nas	Jeruzalém	Předpokládáme, že ano, neupřesněno
CK Kučera Aleš	http://www.ck-kucera.cz/lurdy.html	Lurdy	ne
CK Palomino	http://palomino.cz/zajezdy/poutni-zajezdy/	Lurdy Řím Krakow	ne
CK Time	http://www.ck-time.com/index0.html	Papež Jan Pavel II. – audience papežovo rodiště Zakopane	ne

²⁴<http://www.accka.cz/stranky/clenove-accka>

²⁵Není členem AČCKA

Součástí této kapitoly by mělo být srovnávací šetření z hlediska církve. Výsledkem této kapitoly budou pak tabulky hromadného přehledu o poutních památkách (počet obyvatel, rozloha) – v Příloze č. 4, souhrnný přehled poutních památek Středočeského kraje – jméno památky, poutní relikvie, katalogizační číslo NPÚ, Příloha č. 5.

V teoretické části jsme vyjmenovali přesně 37 poutních památek Středočeského kraje. Těchto 37 poutních památek lze členit podle místa vzniku poutní památky, podle legend, se kterými jsou spojeny, a podle typu staveb.

Poutní místa dle místa jejich vzniku můžeme dělit na poutní místa vyvýšená, poutní místa vybudovaná v kláštřech, poutní místa spojená s vodou a nějakým pramenem u nich, osamocená poutní místa, poutní místa spojená s Mariánským kultem, poutní místa spojená se svatým Vojtěchem, poutní místa spojená se svatým Prokopem, poutní místa spojená se svatým Ivanem, poutní místa spojená se svatou Ludmilou, poutní místa spojená s jinými světci, podle typu stavby Pro zkrácení textu uvedeme pouze místa obce jejich památek.

Mezi vyvýšená poutní místa Středočeského kraje patří Miličinská Kalvárie, Příbram, Budeč, Hájek, Maková hora, Mníšek pod Brdy. Mezi poutní místa Středočeského kraje vybudovaná v kláštřech patří Hájek, Svatý Jan pod Skalou, Sázava a Votice, Mníšek pod Brdy, Zaječov. Mezi poutní místa vybudovaná osamoceně patří Vidice–Roztěž–Lázně, Miličín, Pyšely, Hájek, Maková Hora, Slapy–Rovínek, Mníšek pod Brdy.

Poutní místa Středočeského kraje spojená s vodou nebo nějakým pramenem u nich jsou Chrášťany–Chotouň, Sudějov, Vidice–Roztěž–Lázně, Ctiboř–Hrádek, Dobrá Voda u Březnice, Svatý Jan pod Skalou, Petrovice Tuřany, Hájek.

Poutní místa Středočeského kraje spojená s Mariánským kultem jsou tato: Tismice, Čáslav, Církvice, Kutná Hora, Vidice – Lázně Roztěž, Ctiboř–Hrádek, Divišov, Pyšely, Vlašim–Bolina, Votice, Hvožd'any, Příbram, Maková hora, Zaječov, Petrovice, Družec, Tuřany, Chorušice, Mnichovice, Hájek, Stará Boleslav, Slapy–Rovínek.

Mezi poutní místa Středočeského kraje spojená se svatým Vojtěchem patří Libice nad Cidlinou, Vranov, Roztoky – Levý Hradec. Poutní místa Středočeského kraje spojená se svatým Prokopem jsou Chrášťany–Chotouň, Sázava. Mezi poutní místa Středočeského kraje spojená se svatým Václavem patří Vranov, Tetín, Stochov, Budeč, Mnichovice, Stará Boleslav. Poutní místa Středočeského kraje spojená se svatou Ludmilou jsou Svatý Jan pod Skalou, Tetín, Stochov, Budeč, Mnichovice, Stará Boleslav. Mezi poutní místa spojená se svatým Ivanem patří Svatý Jan pod Skalou,

Tetín.

Mezi poutní místa spojená s jinými než námi jmenovanými svěťci: Rožďalovice, Kutná Hora, Sudějov Miličín, Dobrá Voda u Březnice, Maková Hora, Zaječov, Budenice, Stará Boleslav, Mníšek pod Brdy, Šlapanice.

- Poutní místa dle typu sakrální stavby – bazilika – Příbram, Stará Boleslav.
- Poutní místa dle typu sakrální stavby – chrám – Čáslav, Kutná Hora.
- Poutní místa dle typu sakrální stavby – kláštery – Sázava, Votice, Zaječov, Hájek, Mníšek pod Brdy.
- Poutní místa dle typu sakrální stavby – kostely: Libice nad Cidlinou, Rožďalovice, Chrást'any–Chotouň, Tismice, Církvice, Sudějov, Ctiboř–Hrádek, Divišov, Pyšely, Vranov, Maková hora, Svatý Jan pod Skalou, Tetín, Zaječov, Petrovice, Družec, Stochov, Šlapanice–Budeničky, Tuřany, Budeč, Chorušice, Mnichovice, Mníšek pod Brdy, Roztoky – Levý Hradec.
- Poutní místa dle typu sakrální stavby – loretánská Santa Casa – Pyšely, Vlašim–Bolina, Hájek.
- Poutní místa dle typu sakrální stavby – kaple jsou Chrást'any–Chotouň, Sudějov, Vidice–Roztěž–Lázně, Ctiboř–Hrádek, Miličín, Votice, Dobrá Voda u Březnice, Petrovice, Šlapanice, Budeničky, Slapy. Všeobecné srovnání poutních míst najdete v tabulce.

Poutní místa z hlediska duchovní správy najdete v Příloze č. 6. Z 37 poutních památek ve Středočeském kraji jich 28 (75 %) patří pod duchovní správu Pražské diecéze. Tři (8 %) z poutních památek Středočeského kraje patří pod Českobudějovické biskupství, pod Litoměřické biskupství spadají 2 (5 %) poutní místa Středočeského kraje a pod Královehradeckou diecézi spadají 4 (10 %) z poutních míst Středočeského kraje.

Porovnání poutní míst z hlediska svatých poutí najdete v Příloze č. 7. Vzhledem k tomu, že výčet všech poutí by zabral další minimálně dvě stránky, dovoluji mi jmenovat pouze významné údaje. Celkem jsem napočítala 80 záznamů poutí.

Bez pouti v současné době jsou 2 poutní místa (2,5 %), najdete je ve Vlašimi–Bolině a v Čáslavi jsem též nedohledala místní pout'.

Celoroční možnost poutě, ovšem s vlastním duchovním z organizačních důvodů, jsem našla pouze v Příbrami na Svaté Hoře. Z celkového počtu to činí 1,25 %. Dvě poutě se konají ve dnech 23. dubna, 8. května, 31. května, 24. června, 16. července, 8. září, 12. září, 7. října (2,5 %/den). Tři poutě se konají 4. července, 22. července (3,75 %). Čtyři poutě se konají na den svatého Václava, 28. 9. (5 %) Nejvíce poutí se pak koná 15. srpna, kdy křesťané slaví Nanebevzetí Panny Marie. Celkem

jsem napočítala 10 poutí (12,5 %). Ostatní data mají zápis po jedné pouti (1,25 %/den).

3.1.1. Primární nabídka – kulturní potenciál poutních památek

Na území Středočeského kraje je 37 poutních míst – sanctuárií²⁶. Nejvíce jich je v Benešovském okrese (8, tj. 21,6 %), nejméně pak jich je v okrese Mladá Boleslav (0, tj. 0 %) Ostatní naleznete v níže uvedené Tabulce č.3.

Tabulka č. 3: Rozložení poutních míst Středočeského kraje a jejich procentuální zastoupení

Okres	Poutní místa	Počet	Procentuální výměra
Okres Benešov	Ctiboř–Hrádek, Divišov, Miličín, Pyšely, Sázava – Černé Budy, Vlašim–Bolina, Votice, Vranov	8	21,62 %
Okres Beroun	Svatý Jan pod Skalou, Tetín, Zaječov	3	8,10 %
Okres Kladno	Budeč, Družec Stochov, Šlapanice–Budeničky, Tuřany	5	13,51 %
Okres Kolín	Tismice, Chotouň–Chrášťany	2	5,40 %
Okres Kutná Hora	Církvice, Čáslav, Kutná Hora, Sudějov, Vidice–Roztěž–Lázně	5	13,51 %
Okres Mělník	Chorušice	1	2,70 %
Okres Mladá Boleslav	Žádné poutní místo	0	0,00 %
Okres Nymburk	Rožďalovice, Libice nad Cidlinou	2	5,4 %
Okres Praha - východ	Mnichovice u Prahy, Stará Boleslav 2*	3	8,10 %
Okres Praha-západ	Červený Újezd – Hájek, Levý Hradec – Roztoky u Prahy, Mníšek pod Brdy – Skalka, Slapy–Rovínek	4	10,81 %
Okres Příbram	Dobrá Voda u Březnice, Hvožd'any, Svatá Hora – Příbram, Maková Hora – Smolotely	4	10,81 %
Okres Rakovník	Petrovice u Rakovníka	1	2,70 %

²⁶Sanctuárium – svatyně, posvátné místo, svatostánek

3.1.1.1 Okres Nymburk

Nymburský okres se může podívat na poutní památky v Libici nad Cidlinou a v Rožďalovicích. V Libici nad Cidlinou se nachází kostel svatého Vojtěcha. Kostel má empírovou úpravu z roku 1836 a novorenesanční vzhled z roku 1875. Autorem novorenesanční přestavby je Štěpnička z Týnce nad Labem. V Libici nad Cidlinou se narodil roku 956 svatý Vojtěch a pouť je zde konána na den svatého Vojtěcha. Doprava na místo poutě je buď autobusem, nebo vlakem. Lze dojít i po turistické značce. Informace o památce jsou dostatečné, přesto kostel označen není. Orientace po městě je dobrá. Občerstvení zde nalezneme v restauracích, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

Rožďalovický barokní kostel svatého Havla postavili v letech 1725–1734 z iniciativy pánů z Valdštejna. Zakladatelem kostela se stává Václav Josef hrabě z Valdštejna, za jehož éry se Rožďalovice dočkaly rozkvětu. Krom kostela nechal přestavět zámek a dal městu sochařskou výzdobu. Roku 1869 byly na kostele osazeny věže podle návrhu T. Bauera. Čelo kostela bylo ozdobeno 11 plastikami světců. Hlavní oltář pochází z roku 1725, obraz nad oltářem znázorňuje svatého Havla a je z roku 1734 od V. Mayera. Dále jsou tam boční rokokové oltáře zasvěcené Panně Marii a Janu Křtitelovi. Poutě se zde konají na den sv. Havla. Doprava na místo poutě autem, autobusem i vlakem. Informační systém je lepší od města než od církve, respektive informace o církevní památce v podstatě neexistují, kostel je neoznačený. Lze dojít k němu i po pěší turistické značce. Občerstvení zde nalezneme v restauracích, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

3.1.1.2. Okres Kolín

Kolínský okres se pyšní poutními památkami v Chrášťanech–Chotouni a v Tismicích. Chrášťany–Chotouň je pro církev významné jako rodiště jednoho z českých patronů – svatého Prokopa, který se narodil v roce 990. Obec měla v minulosti zajímavé majitele, mezi nimi i pána z Lemberka, manžela svaté Zdislavy. Kostel svatého Prokopa postavil Jan Blažej Santini v letech 1708–1710. V roce 1900 byla přistavěna věž západního průčelí. Kostel je obehnán ohradní zdí. Ohradní zeď nese sochy svatého Vojtěcha a svatého Gottharda. Na oltářích je vyobrazena Panna Marie Bolestná. Pouť se zde koná na svatého Prokopa. Dopravní spojení autem, autobusem. Turistická značka není. Informační systém je před kostelem, je spíše obecní než církevní. Občerstvení zde nalezneme v hostinci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

Románský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Tismicích u Českého Brodu je úžasná stavba. Není moc kostelů, které by si dochovaly svůj románský původ takřka bez stavebních zásahů. Úpravy tohoto kostela se týkají barokní doby, ale pouze inventáře. V kostele, ale i na ohradní zdi je Tismická Madona. Originál Tismické Madony byl zcizen v roce 1991. Jde o sochu, kterou je dřevěná a 1,48 m

vysoká plastika Madony s Jezulátkem, pochází z doby Karla IV. V celém areálu se konají rekonstrukce, areál byl zpřístupněn v říjnu 2016. Poutě se zde konají v srpnu na svátek Nanebevzetí Panny Marie. Dopravní spojení autem, autobusem. Turistická značka je. Informační systém je před kostelem, je spíše obecní než církevní. Kostel je označen dostatečně. Občerstvení není, toalety nejsou. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

3.1.1.3. Okres Kutná Hora

V Kutnohorském okrese nalezneme poutní místa Církvice, Čáslav, Kutnou Horu, Sudějov a Vidice–Roztěž–Lázně. Kostel svatého Vavřince v Církvici je původem románská stavba přestavěná barokně v roce 1684. Zajímavým prvkem kostela je dřevěná zvonice a ohradní zeď, za níž býval hřbitov. Jako poutní relikvie je zde uctíván obraz z dílny Mistra Třeboňského oltáře, zvaný jako Církvická deska. V podstatě jde o vyobrazení Piety. Do interiéru kostela promluvil i barokní malíř Ignác Raab. Kostel se v současné době renovuje. Dopravní spojení do Církvice je možné po silnici, autobusem a vlakem. Za Církvicí se nachází vojenský areál – letiště v Čáslavi. Poutě je zde na sv. Vavřince. Turistické značení pro pěší není, obcí prochází cyklotrasa. Informační systém není. Kostel je označen nedostatečně, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

Čáslavský kostel svatého Petra a Pavla je gotická stavba, jejíž základem je románský kostelík sv. Michala – nynější sakristie kostela. Vnitřek kostela je několikrát upravován, nakonec je upraven barokně. Sedm oltářů čáslavského kostela je různě stavebně opraveno – gotika, baroko, pseudogotika. Pro naši práci nás zajímá Oltář Panny Marie Lurdské a Panny Marie Čáslavské. Poutě jsme nedohledali, předpokládáme, že se konají na den svatého Petra a Pavla. Dopravní spojení autobusem, vlakem, autem, v Čáslavi je vojenské letiště. Turistické značení pro pěší je, informační systém je před kostelem, kostel je označen dostatečně. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety jsou na náměstí. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře je chloubou gotiky a je též důkazem pomíjivosti slávy a moci tohoto velmi krásného města. Chrám není dostavěn podle původních záměrů, jednak proto, že město opustila královská přízeň z důvodu vyčerpání zásob stříbrné rudy, jednak proto, že na základě tohoto faktu město chudlo a na dostavbu chrámu nebyly potřebné finance. Kutná Hora je od roku 1995 v seznamu památek UNESCO. Staviteli chrámu jsou Jan Parlář, Matyáš Rejsek, Benedikt Ried (1355–1536). Po smrti Benedikta Rieda se pokračovalo dle jeho plánů. Patronka chrámu – svatá Barbora – nebyla vybrána náhodně, je totiž patronkou havířů, je i patronkou lidí, kteří jsou ve spojitosti s možnou náhlou smrtí, požárem, bleskem – dělostřelců, architektů, matematiků a dalších. Dopravní spojení po železnici, autobusy, autem, pěšky. Poutě je zde na sv. Barboru v prosinci. Turistické značení pro pěší je, obcí prochází cyklotrasa. Informační systém je velmi dobrý, město je

v seznamu památek UNESCO a má tři infocentra. Kostel je označen dostatečně. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými předměty neexistuje. Vybrané předměty lze zakoupit v infocentrech.

Sudějovský komplex poutního areálu svaté Anny vznikl u studánky svaté Anny.²⁷ U pramene studánky je vystavěna kaple svaté Anny, původně dřevěná, dnes zděná osmiboká kaple. Kostel byl vystavěn v letech 1724–1725. Kostel svaté Anny je jednolodní, má obdélníkový půdorys, postaven je v barokním slohu. V místech poutního komplexu bývávala i křížová cesta. Sudějov ztratil svou poutní kontinuitu v dobách okupace a totality. O záchranu poutního místa se zasloužil kardinál Miloslav Vlk. Dopravní spojení je pěší, autobusem a autem. Pout' je zde na sv. Annu v červenci. Turistická značení pro pěší je. Informační systém je dostatečný. Kostel je označen dostatečně, občerstvení není k dispozici, toalety nejsou. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

Kaple Panny Marie Pomocné ve Vidčích–Roztěži–Lázně patří mezi absolutně zapomenutá a dnes již opomíjená místa poutní historie. Cesta k ní je poněkud složitější, kaple leží na spojovací silnici z Roztěže do Bylan v části obce, která se jmenuje Roztěž–Lázně. Lázně jako takové jsou dnes již minulostí. Vedle samotné poutní kaple Panny Marie Pomocné se nachází původní stará hájovna, vystavěná pravděpodobně za panování rodiny Šporků, naproti této hájovně stávala krčma, která nabízela občerstvení poutníkům. Časem zde na Vidlickém potoce vyrostly lázně se železitou vodou. Podle legendy zde rostl strom, na kterém v 17. století visel obraz panny Marie Pomocné. Kaple byla původně dřevěná, tato pak v roce 1819 byla zbourána a byla vystavěna zděná kaple a v roce 1830 ke kapli přistavena jedna loď. Na přestavbu kaple věnoval finanční prostředky a materiál Karl Anton Dalberg. Dopravní spojení je pěší a autem. Poutě zde byly tři, zůstaly dvě. Pout' je zde 8 týdnů po Velikonocích a na Nanebevzetí Panny Marie 15. srpna. Turistická značení pro pěší není. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety nejsou. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty neexistuje.

---

²⁷ „Bože, který jsi svatou Annu učinil matkou nejblahoslavenější Panny Marie, popřej nám milostivě, abychom se utíkali pod jejich ochranu a ubírali se cestou nevinnosti a kajícího k branám věčnosti, který žiješ a kraluješ po všechny věky věků. Amen“ – pozvánka na Svatoanenskou pout'.

3.1.1.4. Okres Benešov

V Benešovském okrese nalezneme poutní místa Ctiboř–Hrádek, Divišov, Miličín, Pyšely, Sázava, Vlašim–Bolína, Votice a Vranov u Čerčan. Hrádek je obec patřící pod Ctiboř a je od ní vzdálen asi 2 km. Hrádek sám o sobě je obec ležící na mírném kopci nad potokem Blanici. V tomto svahu je vystavěn kostel Navštívení Panny Marie a má tu čest, že je už dlouho poutním kostelem. Kostel Nanebevzetí Panny Marie je také zasvěcen svatému Matoušovi, jemuž je věnován oltář, jehož autorem je Petr Brandl. Samotné poutní místo se opírá o sošku z lipového dřeva, představující Pannu Marii sedící na trůně a držící v ruce Ježíška. Tato socha byla vyřezána jistě v letech 1370–1380, teprve v sedmnáctém století s narůstající tendencí rekatolizace obyvatelstva a narůstající oslavou Panny Marie, jakožto matky Ježíše, získává na věhlas. Kostel je pod správou řádu Mariánů a poutě se zde konají první tři neděle v červenci. Dopravní spojení je pěší a autem. Turistické značení je pro pěší. Informační systém je dostatečný, občerstvení není k dispozici, toalety nejsou. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není k dispozici.

Nedaleko Českého Šternberka je obec Divišov. Kostel svatého Bartoloměje, nacházející se v obci, je krom jiného i místem posledního spočinutí šlechtického rodu Šternberků. V kostele samotném je pohřbena např. sestra krále Jiřího z Poděbrad Eliška (provdána jako Alžběta z Dubé). Najdeme zde Pannu Marii Divišovskou, která představuje opět vzrůstající tendenci svatomariánského zbožňování v době baroka. Tato madona má být kopií madony z chrámu Ara Coeli v Římě. Tento obraz svaté Madony pochází údajně od samotného evangelisty svatého Lukáše. Do Čech, konkrétně do Prahy, byly převezeny tři kopie Aracoelské madony, které zde byly uctívány. Výjimkou je právě Divišovská madona. Ta je z roku 1690 a je pořízena na mědirytině. Postava Madony je zde vyobrazená do poloviny těla, bez Jezulátka, oděna do modrého šatu, vzhlíží vlevo a ve tvářích jsou patrné krůpěje krve.²⁸ Dopravní spojení je pěší, autem a autobusem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je dostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety jsou tamtéž. Obchod s upomínkovými předměty není.

Miličínská Kaple Utrpení Krista stojí na vrcholu Kalvárie. Z města se k ní dostanete po turistické značce vedoucí z Miličina. Cesta vede okolo katolického hřbitova a stoupá pomalu úbočím. Do cesty ke kapli, která právě vede kolem Miličínského lva, je vsazeno 14 zastavení křížové cesty. Těchto 14 zastavení křížové cesty sestává ze 14 kamenných sloupců na podstavci. Z jedné strany je nika, ve které jsou výjevy chvil Pána Ježíše před ukřižováním. Jednotlivá zastavení jsou zakončena kamennou zídou. Na vrcholu střež jednotlivých zastavení je křížek. Kaple Utrpení Kristova na miličínské kalvárii je osmiboká církevní stavba z roku 1745. „*Fasády jsou děleny do lisenových*

²⁸<http://www.divisov.webz.cz/zajimavosti.html>

*rámci. Helmicovitá střecha vrcholí prostou lucernou!*²⁹ Každou první neděli v září se zde koná pouť ke kapli a je tu sloužena poutní mše. Dopravní spojení je pěší, autem a autobusem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety jsou taktéž v restauraci. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Loretánská kaple v Pyšelích je zasvěcená Panně Marii. Nalezneme ji v nadmořské výšce 419 metrů nad mořem za městem a založil ji majitel panství František Antonín Halleweil. Cesta od zámku na loretu trvá zdatnému poutníkovi přibližně 15–20 minut, čili není daleko. Loreta se brzy po svém vzniku v roce 1699 stala vyhledávaným poutním místem, toto místo bylo podpořeno vznikem pyšelského městského hřbitova a z loretánské kaple se stává kaple víceméně hřbitovní. Zvláštností kaple je, že u stropu visí dělová koule, kterou tam dal pověsit jako projev díkůvzdání sám baron Halleweil. Tato koule údajně trefila Halleweilovo sídlo v Praze při švédském tažení na Prahu a jako zázrakem se domu nic nestalo. V roce 1999 byla Loreta opravena. Pouť je zde začátkem července. Dopravní spojení je pěší, autem a autobusem, popřípadě vlakem do zastávky Pyšely.³⁰ Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety jsou taktéž v restauraci. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není. Je zde infocentrum v městské knihovně, kde lze vybrané upomínkové předměty typu pohled, turistická známka a turistická vizitka zakoupit.

Historicky je sázavský klášter v Sázavě – Černých Budech čtvrtým klášteřem v Čechách. O vznik Sázavského kláštera se zasloužil jeden z pozdějších českých patronů, svatý Prokop. Ten se narodil v Chotouni. Byl vysvěcen na kněze, ale vybral si poustevnický život a odchází na místo dnešního sázavského kláštera. Říká se, že nejdřív v jeskyni, ve které se rozhodl bydlet, musel porazit ďábla. Důkazem tohoto boje pak je Čertova brázda, která je od místa kláštera vzdálená asi jen 3 km. Původní kostel byl dřevěný, poté vyhořel a na jeho místě byl postaven kostel svatého Prokopa. Původní románský sloh zůstává zachován v minimální míře, je zde znatelná gotická úprava. Torzo gotického chrámu je pro veřejnost nepřístupné z důvodu památkové ochrany. Samotný kostel svatého Prokopa je přestavěn barokně, barokní úprava se dotkla i samotného benediktínského konventu. Autorem plánů přestavby je nejspíš Kilián Ignác Diezenhofer. Chrám vyhořel r. 1746, klášter byl těžce poškozen. Po josefínské reformě v roce 1782 byl klášter zrušen. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, železnicí a po vodě. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je dostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety jsou přímo v klášteři. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty se nachází v pokladně Sázavského kláštera. Je zde

²⁹<http://pamatkovykatalog.cz/?element=2152659&sequence=2&mode=fulltext&region%5B0%5D=St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BD+kraj&county%5B0%5D=Bene%C5%A1ov&municipality%5B0%5D=Mili%C4%8D%C3%ADn&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>

³⁰V podstatě je v Čerčanech.

i infocentrum.

Na dohled od Vlašimi na Spáleném Vrchu nechal v roce 1704 zbudovat hrabě František Antonín z Weissenwolfu volně stojící loretu. Ve své době byla loreta vystavěna tak, aby byla zdaleka viditelná, autorem plánů a zhotovitelem celé stavby je Jan Jiří Erdhart. Barokní úprava kaple spočívá v obdélné stavbě, jejíž vrch je obstarán cibulovou věží. Na cibulové věži najdeme i korouhvičku s vypodobněním Panny Marie Loretánské.³¹ Tato cibulová věž stojí na vysokém soklu. V rozích stavby z pohledu průčelí jsou pilastry s ionskými hlavicemi. Oltář a výzdoba lorety je z roku 1706. Poutě se na Bolinu v tuto chvíli nekonají, ale v minulosti zde bývaly velké slavné poutě. Dopravní spojení je pěší, autem, autobusem, železnicí. Turistické značení pro pěší není, pouze je zde cyklostezka.. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauracích ve Vlašimi, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Na území města Votice se rozkládá františkánský klášter. Klášter samotný vznikl v roce 1627. Podle legendy jej založil Sezima z Vrtby jako poděkování bohu za to, že mu do vínku dá syna. Stavební práce na obytném prostoru započaly v roce 1627. Stavba samotného kláštera prošla zásadní proměnou v barokní době v letech 1766–1771. Původní objekty musely být upravovány či zbořeny. Klášter se v té době velmi výrazně rozrostl a rozšířil. Kostel svatého Františka z Assisi je „*Jednoduchá jednolodní stavba, presbytář je od lodě oddělen vítězným obloukem v podobě tupého hrotu. Na střeše má kostel jen lucernovitou věžičku se dvěma zvonky.*“³² Kostel ve svém interiéru skrývá mnohá zajímavá zákoutí, pro naši práci je důležitá Mariánská kaple tohoto kostela. V této kapli se totiž nachází zázračný poutní obraz Panny Marie Votické Passovské pocházející ze sedmnáctého století. Tento obraz zobrazující Pannu Marii Pomocnou je kopií originálu, jehož autorem je Lucas Cranach st.³³ Autorství a malba tohoto obrazu je pak odborníky datována do roku 1537. Poutě se zde konají v srpnu. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, železnicí. Turistické značení pro pěší je, je zde i cyklostezka.. Informační systém je dostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauracích, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Obec Vranov se nachází v Posázaví. V obci se nachází kostel svatého Václava, který je označován jako poutní. Poutní kostel svatého Václava ve Vranově u Čerčan je postavený v hluboko předrománském slohu. Jeho základy jsou starší a pocházejí z 10. století. Tímto faktem je dost podobný kostelu svatého Klimenta na Levém Hradci, o kterém se v této práci také zmiňuji. Kostel sv. Václava je románský a dotkla se ho především barokní úprava v 18. st. Z té doby je i věž kostela. V roce 1905

---

³¹BUKOVSKÝ, Jan. *Loretánské kaple v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Libri, 2000. 161 s. ISBN 80-7277-015-2.

³²http://ipac.svkk1.cz/ar1-kl/cs/detail-kl_us_auth-0252074-Kostel-sv-Frantiska-Votice-cesko/

³³<http://kostelsedlec.cz/?p=1572>

se kostel svatého Václava dočkává dalších stavebních úprav a ke kostelu je přistavěna márnice a předsíň v novobarokním slohu. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší je, je zde i cyklostezka.. Informační systém je celkem dostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

3.1.1.5. Okres Praha–východ

V okrese Praha–východ nalezneme obce Stará Boleslav a Mnichovice u Prahy. Kostel Narození Panny Marie v Mnichovicích je postaven na místě původního kostela sv. Michala z roku 1140, vysvěcen znovu na kostel Panny Marie. Tento kostel padl za oběť požáru roku 1746. Na paměť morových ran byla vystavěna před kostelem socha Panny Marie Svatohorské. Poutě se zde konají v září na svátek Panny Marie. Kostel Panny Marie je jednolodní sakrální prostor s kulatým presbyteriem, který je do sakrálního systému zabudován z bývalého gotického kostela Panny Marie. Ještě jedna památka na starý kostel se dochovala, a to opěrný systém za kněžištěm. Ke kostelu samému byly přistavěny dvě boční kaple. Boční oltář Jana Nepomuckého je cenný tím, že nad jeho obrazem je kopie palladia země české. Obraz je zasvěcený Janu Nepomuckému a součástí oltáře jsou sochy svatého Václava a Ludmily. Pravidelně každou druhou sobotu v měsíci, nevyjímaje zimu, se koná přátelské povídání před sochou svaté Panny Marie Svatohorské na náměstí. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, vlakem. Turistické značení pro pěší je, je zde i cyklostezka.. Informační systém je dostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není. Je zde turistické infocentrum, kde vybrané upomínkové předměty lze zakoupit, spíše však pohledy a turistické známky.

Stará Boleslav je místem vraždy svatého Václava, patrona českých zemí. Svatováclavská tradice je dodnes uctívána, řekla bych až politizována. Význam oběti svatého Václava je přeceňován a opěvován hlavně z nacionálních důvodů. Na jednu stranu je to dobře. Národ potřebuje symboly k identitě, na druhou stranu si myslím, že máme jiné symboly, které by, ve vší úctě ke svatému Václavovi, si uctívání zasloužily více. Bazilika svatého Václava, jak zní oficiálně dnešní název kostela, kde se udála vražda, byla stavěna jako mauzoleum nad hrobem svatého Václava. Kostel byl založen roku 1042 Břetislavem I., prastarý kostel svatých Kosmy a Damiána, před kterým byl Václav zavražděn, se ukrývá ve zdech této baziliky. Bazilika je trojlodní sakrální prostor, který má tvar románské kultury. Srdcem je románská krypta s hrobem svatého Václava. Kostel je bazilikou, to už svědčí o významu a velikosti poutního místa. Kostel svaté Panny Marie ve Staré Boleslavi je také označován za baziliku a je tedy ochráncem Palladia země české. Palladium země české je 19 cm vysoký, 13,5 cm široký měděný pozlacený reliéf, znázorňující postavu Bohorodičky s Jezulátkem. Při zkoumání Palladia se projevíly nápadné shody s madonou Zlatokorunskou. V roce 1623 byl kostel postaven architektem Jakubem de Vacaním. Naprojektoval kostel jako jednolodní prostor

s přidavnými kaplemi po třech na obou stranách. Poutě se zde konají dvě. Důležitější význam má národní pout' svatováclavská, konaná na svátek svatého Václava 28. 9., druhá pout' je méně známá, je známá jako slavnost Palladia a koná se na den Nanebevzetí Panny Marie 15. srpna. Kromě těchto poutí se zde konají Dny modliteb za národ. Ty se konají každou poslední sobotu v měsíci. Dopravní spojení je pěší, autem, autobusem, vlakem. Turistické značení pro pěší je, je zde i cyklostezka. Informační systém je dostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není. Je zde turistické infocentrum, kde upomínkové předměty jako pohledy a turistické známky lze zakoupit.

3.1.1.6. Okres Mladá Boleslav

V mladoboleslavském okrese nenalezneme obce s poutní památkou.

3.1.1.7. Okres Mělník

V mělnickém okrese nalezneme poutní místo Chorušice. Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Chorušicích je již od 14. století považován za děkanský. Barokní přestavba z let 1714–1716 vzala původní gotický charakter. Kostel má jen jednu loď, která se skládá z trojbokého zakončení, k jeho bokům je přistavěna sakristie. Najdeme zde valenou výsekovou klenbu. Při stěnách lodi vidíme pilastry. Hlavní oltář je barokní z roku 1693. Na oltáři je pěkná řezbářská práce v podobě andílků, kteří drží obraz Piety. Obraz je z roku 1539. Vyobrazení však není správné, přesto obraz má svou hodnotu duchovní, nikoliv uměleckou. Na výzdobě interieru spolupracovali např. Matyáš Konwarz Boleslavský a Ignác Raab. Poutě se zde konají pravidelně počátkem srpna, kolem svátku Nanebevzetí Panny Marie. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší není, je zde cyklostezka. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

3.1.1.8. Okres Kladno

V kladenském okrese nalezneme poutní místa Stochov, Budeč, Šlapanice–Budeničky, Tuřany, Družec. Družec je obcí nedaleko Kladna. V současné době je kostel Nanebevzetí Panny Marie pod patronací křižovnického řádu sídlícího v Unhošti. Symbolem uctívání v družeckém kostele se stala soška Madony s Ježíškem. Družecká madona je 90 cm vysoká, znázorňuje Pannu Marii s Ježíškem a pochází z doby kolem roku 1400. Pod kostelem se nachází studánka ze 14. století, které je také přisuzována zázračná moc. Údajně soška měla přežít vypálení kostela husity. Procesí k Družecké madoně jsou vypravována ve dnech Zvěstování a Nanebevzetí Panny Marie. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší je, je zde cyklostezka. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Význam některých památek je dán jejich geniem loci. Stochovské genium loci tkví v tom, jak hlásá nápis nad vítězným obloukem „*Zde se narodil l. p. 903 svatý Václav.*“³⁴ Legenda vypráví, že babička sv. Václava, svatá Ludmila, vysadila dub na počest narození svatého Václava. Kmen dubu byl již v roce 1904 ztrouchnivělý, obvod kmene byl u kořene 11 m. Kostel sv. Václava stával ve Stochově již v roce 1348 a je veden jako farní. Kostel svatého Václava byl vystavěn jako gotický. Loď kostela je 14,39 m dlouhá a 11,35 m široká a přestavěna byla dle plánu Diezenhofera v roce 1744 za hraběte Františka Michala z Martinic. Pout' se koná na svatého Václava. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, vlakem. Turistické značení pro pěší není. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Šlapanice–Budeničky jsou částí obce Jarpice. Bývaly v rukou augustiniánského kláštera v Roudnici nad Labem. Karlštejnský hejtman Matěj Ondřej Hartman nechal v roce 1673 u silnice na Zlonice postavit sochu svatého Isidora z Madridu. Tento světec je označován za patrona a je uctíván jako ochránce proti suchu, ochránce dobré úrody a jako ochránce zemědělců. Sláva sochy byla veliká, a tak hejtman Matěj Ondřej Hartman z Karlštejna pojal nápad vystavět zde poutní kostel zasvěcený tomuto světcovi. Poutní kostel byl dostavěn v roce 1682. Raně barokní kostel nese půdorys řeckého kříže s oválnou lodí, se čtvercovým presbytářem a kaplí v ose stavby. Autor plánů kostela a stavitel není znám, ale vědci usuzují, že existují shody s architekturou křížovnického kostela v Praze, a tak jeho autorství přisuzují autorovi této svatyně J. B. Matheyovi. Poutě se zde konají na svatého Isidora 15. května. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší není. Informační systém je nedostatečný, občerstvení není k dispozici, toalety také ne. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty taktéž není.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Tuřanech je gotický a stojí v západní části obce na malé vyvýšenině. V roce 1723 byl kostel přestavěn, zvětšen, byl mu dán nový krov a byla vybudována zvonice. Poutní místo je spojeno s legendou, kdy osleplá devítiletá prosí matku, aby se vydaly ke kostelu do Tuřan, kde se budou vroucně modlit za navrácení zraku. I stalo se, že dívka byl zázrakem zrak navrácen. Hlavní oltář Panny Marie je z roku 1696. Uprostřed oltáře je soška Panny Marie Tuřanské s žezlem v pravé ruce, s Ježíškem v levé. Tato socha je ze 17. století. Poutě se zde konají v srpnových termínech na svátek Nanebevzetí Panny Marie. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Budečský kostel svatého Petra a Pavla má tvar rotundy a pochází z období let 895–905. Jde o prakticky původní stavbu, věž k rotundě přibyla ve 12. století. Základní románská stavba má tvar

---

³⁴Nápis nad vítězným obloukem ve Stochovském kostele

rotundy, v průměru má 8 m. Původně je zasvěcená svatému Petru, vysvěcení kostela na svatostánek svatých Petra a Pavla proběhlo někdy v 16. století. Rotundu postihl velký požár, a tak vnitřek kostela už původní není. Kostel v 1876 vyhořel. Zůstala zde pouze renesanční kazatelna, ta je z roku 1585. Za poslední stavební úpravu do podoby kostela sv. Petra a Pavla lze považovat přistavění sakristie z roku 1663. Legendy oslavující svatého Václava nám praví, že na Budči působil kněz Učen, u kterého se svatý Václav učil žaltář. Na Budeč jsou vždy v roce vypravena dvě procesí, jedno na svátek Petra a Pavla, 29. 6., druhé pak připomíná dobu učení svatého Václava na den svatého Václava, 28.9. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, vlakem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

3.1.1.9. Okres Rakovník

V rakovnickém okrese nalezneme poutní místo Petrovice. Kostel Navštívení Panny Marie v Petrovicích u Rakovníka byl zbudován na popud Jana Josefa z Valdštejna jako barokní jednolodní kostel se čtvercovým půdorysem a s bočními kaplemi. Hlavní oltář je z doby barokní, pochází z roku 1891, je rámový a zdobí ho andělé. Sochařská výzdoba je od F. M. Brokoffa. U studánky se zjevila Panna Marie a hrající si děti ji zranily kamenem na čele. Církev ale nechtěla zpočátku místo jako poutní uznat, Petrovicům dokonce zakázala poutě, nicméně věhlas studánky zajišťoval pravidelný přísun poutníků, kteří sem přijížděli na velkých žebřířácích. Z obavy propuknutí rebelií církev ustoupila. Jan Josef z Valdštejna založil Mariánské bratrstvo a jednou ročně na Den Panny Marie Růžencové se členové bratrstva Panny Marie v Petrovicích scházeli orodovat za Pannu Marii. Poutě se konají v červenci. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, vlakem. Turistické značení pro pěší není. Informační systém je nedostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

3.1.1.10. Okres Beroun

V berounském okrese nalezneme poutní místa Zaječov, Tetín a Svatý Jan pod Skalou. Svatý Jan pod Skalou, stejně jako třeba Sázavský klášter, je spojen ve svých začátcích s poustevnickým způsobem života. Jako místo ke svému pobytu si tuto oblast vybral svatý Ivan. Kostel svatého Jana Křtitele je v podstatě postaven nad pramenem svatého Ivana. Voda z této jeskyně bývávala prodávána jako Ivanka. Kostel svatého Křtitele je postaven na jeskynním komplexu, respektive má základ v kostele postaveném ve skále. Tyto prostory jsou dnes uctívány jako Ivanova jeskyně. Dokonce je zde rarita. Vzhledem k tomu, že jeskyně jsou součástí Českého krasu a kámen, který zde je v hojné míře zastoupen, je vápenec-travertin, nacházejí se v místní skalní části Ivanovy jeskyně i jeskynní prvky. Nalezneme zde i původní krápníkovou výzdobu. Ivanova jeskyně je mimo jiné hnízdištěm netopýrů a v prameni svatého Ivana se mohou vyskytovat i čolci. Roku 1657 je uzavřena smlouva o stavbě

nového kostela. Bylo rozhodnuto, že se stavitelem stane věhlasný stavitel Carlo Lurago. Stavba byla dokončena roku 1731. V roce 1710 byl přizván Kryštof Diezenhofer, který budovy kostela zabezpečil proti sesuvu do skalního komplexu. Nicméně se to však nepodařilo úplně a stavba sesedá dál. Roku 1589 byly objeveny Ivanovy ostatky. Procesí jsou datována od roku 1589, pouť se koná na sv. Jana Křtitele. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je dostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Kostel svaté Ludmily a svaté Kateřiny v Tetíně sice nepamatuje svatou Ludmilu, neboť je z konce 12. století, ale jistojistě stojí v místech, kde se dá taková stavba předpokládat. Kostel svaté Kateřiny má obdélníkový půdorys a čtvercovité kněžiště. Loď je zakončena křížovou klenbou. Na východní straně kostela se nachází románské okénko. Kostel svaté Ludmily je krásná barokní stavba postavená v letech 1680–1690. Jeho průčelí je tvořeno vznosnými krásnými pilíři s římsovými hlavicemi. Nad vstupem do kostela si povšimneme půlkruhovitého okna. Polokruhová okna jsou i po stranách kostela. Nedaleko hlavního oltáře pak najdete údajný kámen, na kterém byla Ludmila uškrcena. Poutě se zde konají na svatou Ludmilu v září. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Augustiánský klášter v Zaječově – Nové Vsi je zasvěcen Zvěstování Panny Marie a svaté Benigmy. Zaječovský klášter patří obutým augustiniánům. Klášter založil podle legendy Oldřich Zajíc z Valdeka. Ten byl probuzen ze sna a bylo mu sv. Marií ukázáno, kde má klášter postavit. Klášter je zasvěcen též sv. Benigmě – svaté Dobrotivé. Svatá Dobrotivá, jinak zvaná Benigma, byla jedna z panen cestujících se svatou Voršilou do Říma, kde se nechala pokřtít. Při zpáteční cestě byly u Kolína nad Rýnem postříleny Huny. Její ostatky byly převezeny do Prahy a pak právě do Zaječova. Kostel svaté Dobrotivé je přestavěn barokně, autorem úprav je italský architekt Dominik Canevalleho a jeho syn. V kostele lze spatřit oltář svaté Tekly s figurkou Jezulátka ve skleněném krytu, dále pak zde naleznete oltář svaté Dobrotivé, je z roku 1677 nebo 1680, vstup k oltáři je gotickou branou z roku 1327. Poutě se zde konají na Navštívení Panny Marie v květnu. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný. Občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

3.1.1.11. Okres Příbram

V příbramském okrese nalezneme poutní místa Maková hora u Smolotel, Příbram, Hvožd'any a Dobrá Voda u Březnice. Kaple svaté Maří Magdalény v Dobré Vodě u Březnice byla vystavěna nad léčivým pramenem v roce 1624. Její stavitel Carlo Luragho se proslavil ve více městech. S jeho pracemi se můžeme potkat na Svaté Hoře v Příbrami, v Březnici, v Pasově, v Praze. Do Prahy byl

pozdán jako stavitel jezuitské koleje, není tedy divu, že kostel svatého Salvatora je jeho dílem. Výzdobu osmiboké kaple sjednotili s účinky léčivé vody, a tak jednotliví světcí mají spojitost s nemocemi, které tamní voda léčila. Pouť na svatou Máří Magdalénu se koná kolem 22. Července. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, vlakem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný, občerstvení není k dispozici, toalety také nejsou. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Kostel svatého Prokopa a Navštívení Panny Marie ve Hvoždanech. Farní kostel svatého Prokopa byl postaven v gotickém stylu. Jeho základem se stala jednolodní stavba. V jedné ose pak je vystavěn presbytář se sakristií. Presbytář je opatřen křížovou klenbou na klínových žebrech a je pravoúhle zakončen. Vnitřek kostela zdobí rokokový oltář svatého Prokopa, na kterém byla umístěna Javorská madona. Javorská madona sem byla přenesena ze zrušeného kostelíka na vrchu Javorý, vrch se nachází asi 1,5 km od Hvožd'an a zmínka o kostele je již v roce 1654. V roce 1712 byl kostel na Javorém opraven a v roce 1786 zrušen nařízením císaře Josefa II. Pověst praví, že zde žil jako poustevník jakýsi šlechtic Beneš z Blíživy. Tento šlechtic údajně našel ve vykotlaném stromě sochu Panny Marie a pro ni postavil dřevěnou kapli. Poutě bývají začátkem července. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je nedostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž jsou. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Menší bazilika (od roku 1903) Nanebevzetí Panny Marie v Příbrami na Svaté Hoře je nejznámější a nejvýznamnější poutní památkou středních Čech. Původ první kaple je neznámý, nabízí se i možnost, že jí stavěl nějaký poustevník, vzhledem k tomu, že kaple byla velmi laicky provedená. Další možností je, že ji vystavěl roku 1260 rytíř Malovec jako ochranu před loupeživými rytíři. Soška Marie Svatohorské je dřevěná, z období gotiky, a nebyla vždy na Svaté hoře umístěna. Středem objektu je původní kaple. K ní se přistavělo dalších 7 kaplí a 2 předsíně. V nižším ambitu obdélníkového tvaru je v každém rohu osmiboká věž. Uvnitř ambitu je 14 kaplí, které jsou většinou věnovány Panně Marii. Stavitelem klášterního objektu je jezuitský stavitel Carlo Luragho. Poutě se konají 365 dní v roce po dohodě s místními duchovními. Podmínkou je vlastní kněz. Místní poutě se konají pak na významné mariánské svátky a 2. července probíhá Prokopská pouť havířů. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem, vlakem. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je vcelku dostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci a ve stáncích, toalety jsou k dispozici v exercičním domě, kde je i možnost ubytování pro cca 70 poutníků. Obchody s náboženskými upomínkovými předměty jsou v areálu před poutním komplexem.

Vesnice Smolotely nemá kostel. Ten byl zbudován na hoře cca 1 kilometr od Smolotel vzdálené. Hora dostala název Maková. Kostel tam vztyčil v letech 1719–1722 Jan Felix Chanovský

z Dlouhé Vsi. Připojil k němu i klášter karmelitánů. Řád karmelitánů je zrušen roku 1785 Josefem II., ale již roku 1853 činnost tohoto řádu na Makové hoře byla obnovena. Kostel za 1. světové války přišel o varhany a o zvon. V roce 1993 byl kostel rekonstruován. Kostel na Makové Hoře sám o sobě je barokní perlou. Je totiž možné se domnívat, že staviteli s projektem kostela pomáhal i Jan Blažej Santini, autor proslulé Zelené Hory, dnes památky UNESCO. Kostel byl za komunismu devastován, několikrát vykraden, ale po roce 1993 za působení P. Jiřího Hájka byl postupně opravován a obnova duchovního poutního místa byla dokončena v roce 2003. Dnes zde jsou slouženy mše každou první sobotu v měsíci a na každý svátek svatého Jana Křtitele či Panny Marie. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem z Příbrami. Turistické značení pro pěší je. Informační systém je vcelku nedostatečný, občerstvení není k dispozici, toalety nejsou. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

3.1.1.12. Okres Praha–západ

V okrese Praha–západ nalezneme poutní místa Hájek – Červený Újezd, Mníšek pod Brdy, Slapy–Rovínek, Levý Hradec. Františkánský klášterní komplex s loretánskou kaplí Panny Marie v Červeném Újezdě – Hájku je od roku 2010 znovu poutním místem. Poutní cesta na Hájek začínala v Praze u Strahovské brány. Tam bylo první zastavení u kapliček na cestě, která vedla například přes Malovanku, Dlabáčov, přes usedlost Závěrka na Bílou Horu a dále pak ve směru Hostivice, Litovice, Hájek. Zastavení bylo celkem 20, v současnosti jich je jen 13. Františkánský klášter sám pak byl založen v roce 1653 šlechticem Flaviem Jetřichem Žďárským, jehož syn František Adam Eusebius Žďárský pak stavbu dokončil. Svatoleská čili Hájecká Madona byla původně ve tváři karmínově červená, leč vinou kouře svíček a osvětlení zčernala. Soška byla opravována v 16. století, stejně zčernala, takže byla nahrazena soškou tmavé pleti. Svatohájecká madona shořela při požáru v roce 1920. Dnes zde najdeme madonu s tmavým nátěrem. Hájecká loreta obsahovala výmalbu svou tematikou unikátní. V lunetách totiž byly vymalovány všechny známé Panny Marie. Nalezli byste zde Pannu Marii Staroboleslavskou, Svatohorskou a další. Napočítali jsme plánovaných 14 poutí v roce 2016 v Hájku.³⁵ Dopravní spojení je pěšky, autem. Turistická značení pro pěší nejsou, klášter leží na cyklostezce. Informační systém je vcelku dostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety taktéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Klášterní komplex Skalka v Mníšku pod Brdy v sobě ukrývá kostel svaté Máří Magdalény. Samotný poutní areál se skládá z několika částí, je to poustevna, křížová cesta, kostel a klášter. Jeho zakladatelem je Servác Ignác Engel z Engelflusu. Ten měl opravdu vážný důvod k vystavění poutního místa. Pohnutkou pro výstavbu celého poutního areálu byla morová nákaza, která vzala Serváci Ignáci Engelemu z Engelflusu sestru. Kryštof Diezenhoffer vytvořil totiž malou stavbu,

³⁵<http://www.ofm.cz/wp-content/uploads/2016/04/Program-pout%C3%AD-v-H%C3%A1jku-2016.jpg>

kteřá je ale považována za perlu baroka. Vnitřní výzdoba kostela pak představovala jakousi pomyslnou jeskyni, visely zde krápníky a Diezenhofer neváhal a pozval ke spolupřáci samá skvostná jména: Škrétu, Brendla. Kostel je inspirován místem života sv. Mářii Magdalény (Aix de Provence). Nástropní fresku Mářii Magdalény vytvořil Petr Brandl. Vzhledem k tomu, že od roku 1920 je Skalka neobydlená, byla tato freska přenesena na plátno a je umístěna v Mníšku v kostele svatého Václava. Poutě na Skalku byly obnoveny a pravidelně se konají vždy v sobotu před svátkem Mářii Magdalény, 22.července. Dopravní spojení je pěšky, autem, vlakem, autobusem. Turistická značení pro pěši jsou, klášter leží na cyklostezce. Informační systém je vcelku dostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Kostel svatého Klimenta v Levém Hradci – Roztokách u Prahy má pro českou historii a českou státnost veliký význam. Hradiště Levý Hradec bylo zbudováno na základech keltského a slovanského sídliště. V devátém století se na Levém Hradci usadil přemyslovský kníže Bořivoj a vládl v podstatě odtud celým Čechám. Bořivoj, pokřtěný na území Velké Moravy samotným arcibiskupem Metodějem, zde nechal postavit první křesťanský kostel svatého Klimenta ve tvaru rotundy v roce 884. Na Levém Hradci byl roku 982 vysvěcen svatý Vojtěch na pražského biskupa. Od roku 982 však Levý Hradec ztrácí na významu a jeho roli převzala Praha. Levý Hradec v roce 1042 vypálil císař Jindřich III. Kostel byl pak obnoven v 11. století, hradiště nikoli. Poslední stavební úpravy na kostele svatého Klimenta probíhají v 80. letech 17. století. V gotické přestavbě krom zbourané apsidy se protáhla loď v roce 1317 do gotické presbytáře na severní straně kostela. Z let 1380–1390 pocházejí fresky kostela, zobrazují např. Pannu Marii, svatého Václava, čtyři evangelisty, církevní otce a anděly. Poutě se zde konají na svatého Vojtěcha a Klimenta. Dopravní spojení je pěšky, autem, vlakem, autobusem. Turistická značení pro pěši jsou, klášter leží na cyklostezce. Informační systém je vcelku dostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými upomínkovými předměty není.

Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Rovínku ve Slapech byla zbudována ve Slapech v lesíku asi 50 m nad původním řečištěm Vltavy. Už při vysvěcení kaple, 17. 10. 1841, se u kaple sešly desítky místních lidí. Vysvěcení kaple prováděl kaplan František Kostka. Před kaplí stojí kříž, ten nechal postavit na své náklady Štěpán Hlavák z Korálovic a pochází z roku 1878. Politický režim v 50. letech vykonal své, poslední poutě se zde konaly v 50. roce 20. století a obnoveny byly až po roce 1990. Místo ztratilo napuštěním vodního jezera svou přitažlivost. Obnovené poutě se teď konají tradičně na Prvního máje, ale účast na poutích v současné době je velmi nízká. Z místní historie uvedeme alespoň letopočet 1883, kdy zde byl na výletě se svou malou skupinkou sokolů sám Miroslav Tyrš. Dopravní spojení je pěšky, autem, autobusem. Turistická značení pro pěši jsou, informační systém je vcelku dostatečný, občerstvení je k dispozici v restauraci, toalety tamtéž. Obchod s náboženskými

upomínkovými předměty není.

3.1.2. Sekundární nabídka cestovního ruchu – ubytování, stravování – metodický postup

Na základě výsledků dotazu na Český statistický úřad³⁶ jsem ručně zanesla údaje do předem připravených tabulek a tyto údaje spočítala. Nutno říci, že tyto údaje, přestože jsou k datu 1. 9. 2016, nejsou až tak aktuální, protože víme o hotelech, které v seznamu ČSÚ nejsou, a přesto fungují. Je totiž otázka, jakým způsobem ČSÚ data sbírá. Např. garnihotel Dobříš je podle ČSÚ za okres Příbram v ostatních ubytovacích zařízeních. Tyto nuance jejich výsledků jsem neopravovala.

Vzhledem k tomu, že ČSÚ neeviduje kategorizaci ubytovacích zařízení, museli jsme vyhledat toto zařízení na www.trivago.cz. Informace o počtu najdete v níže přiložených tabulkách č. 5 – č. 30.

Vzhledem k tomu, že počet stravovacích zařízení za Středočeský kraj jsme nedostali ani od ČSÚ – ten takovou evidenci nevede – ani od kraje, ze zákona není povinen takovou evidenci pořizovat, byla jsem nucena oslovit krajský živnostenský úřad. Výsledky dotazu jsou na adrese³⁷ najdete v kolonce I – ubytování, stravování a pohostinství. Když se odečtou všechna zařízení, která neposkytují stravování (ostatní ubytovací zařízení, kempy, chatové osady a turistické ubytovny), vyjde nám počet stravovacích zařízení.

Kraj nám poskytl informace, co se týče pohostinství, ale je v nich zahrnuto i pohostinství bez stravovacích služeb. Tyto informace jsou dle příslušných živnostenských úřadů.

---

³⁶ <https://vdb.czso.cz/huz/kraj.jsp?k=CZ020>

³⁷ https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ORG04&z=T&f=TABULKA&katalog=30831&str=v7&evo=v460_!_VUZEMI97-100-101_1&c=v4~2__RP2015MP12DP31#w= výsledky

3.1.2.1. Sekundární nabídka cestovního ruchu – ubytování, stravování – analýza

Na území Středočeského kraje podle ČSÚ je 12 okresů. V konečném součtu 683 ubytovacích zařízení je nejvíce penzionů, 226 (33,08 %), nejméně pak garnihotelů (8, 1,17 %). Ostatní informace naleznete v Přílohách č. 8 – 10.³⁸

Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve Středočeském kraji 23 599 pohostinství. Na základě informací z www.trivago.com je na území Středočeského kraje inzerováno 129 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č.4 .

Tabulka č. 4: Počet hotelů Středočeského kraje dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel*	hotel**	hotel***	hotel****	hotel*****	Garni hotel
počet	9 (6,9 %)	0 (0 %)	3 (2,32 %)	78 (60,48 %)	36 (27,9 %)	2 (1,5%)	1 (0,77 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území Středočeského kraje inzerováno 125 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 5.

Tabulka č. 5: Počet penzionů Středočeského kraje dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion*	penzion**	penzion***	penzion****	penzion*****
počet	52 (41,6 %)	0 (0%)	2 (1,6 %)	63 (50,4 %)	8 (6,4 %)	0 (0 %)

Na území okresu Benešov podle ČSÚ je v konečném součtu 88 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů, 27 (30,68 %), nejméně pak garnihotelů (1, 1,13 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 11.

Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Benešov (živnostenský úřad Benešov, Vlašim, Votice) 1 967 pohostinství. Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Benešov inzerováno 12 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: Počet hotelů okresu Benešov dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel*	hotel**	hotel***	hotel****	hotel*****	Garni hotel
počet	1 (8,3 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	8 (66,66 %)	3 (25 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

³⁸ČSÚ neuvádí kategorizaci ubytovacích zařízení. Na tuto část práce jsem použila www.trivago.cz

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Benešov inzerováno 6 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 7.

Tabulka č. 7: Počet penzionů okresu Benešov dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	4 (66,66 %)	0	0	2 (33,33 %)	0	0

Na území okresu Beroun podle ČSÚ je v konečném součtu 47 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů, 18 (38,29 %), nejméně pak chatových osad, turistických ubytoven a ostatních ubytovacích zařízení (2, 4,34 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 12.

Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Beroun (živnostenský úřad Beroun, Hořovice) 1 594 pohostinství. Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Beroun inzerováno 13 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 8.

Tabulka č. 8: Počet hotelů okresu Beroun dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel **	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	2 (15,38 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	8 (61,53 %)	3 (23,07 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Beroun inzerováno 12 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 9.

Tabulka č. 9: Počet penzionů okresu Beroun dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	6 (50 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	6 (50 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na území okresu Kladno podle ČSÚ je v konečném součtu 21 ubytovacích zařízení, nejvíce je hotelů, 9 (42,85 %), nejméně pak garnihotelů, kempů, chatových sad a turistických ubytoven (0, 0 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 13.

Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Kladno (živnostenský úřad Kladno, Slaný) 2 259 pohostinství. Na základě informací z www.trivago.com jsou na území okresu Kladno inzerováno 4 hotely. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 10.

Tabulka č. 10: Počet hotelů okresu Kladno dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel**	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (75 %)	1 (25 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Kladno inzerováno 11 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 11.

Tabulka č. 11: Počet penzionů okresu Kladno dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	6 (54,54 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	5 (45,45 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na území okresu Kolín podle ČSÚ je v konečném součtu 27 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů, 14 (51,85 %), nejméně pak garnihotelů, chatových sad a turistických ubytoven (1, 3,70 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č.14.

Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Kolín (živnostenský úřad Český Brod, Kolín) 1 681 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com jsou na území okresu Kolín inzerováno 4 hotely. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 12.

Tabulka č. 12: Počet hotelů okresu Kolín dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel **	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	2 (50 %)	2 (50 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Kolín inzerováno 5 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 13.

Tabulka č. 13: Počet hotelů okresu Kolín dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	1 (20 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	4 (80 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na území okresu Kutná Hora podle ČSÚ je v konečném součtu 57 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů, 18 (31,57 %), nejméně pak garnihotelů (0, 0 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č.15.

Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Kutná Hora (živnostenský úřad Čáslav, Kutná Hora) 1 681 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Kutná Hora inzerováno 14 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 14.

(Tabulka č. 14) – Počet hotelů okresu Kutná Hora dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel **	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	10 (71,42 %)	2 (14,28 %)	1 (7,14 %)	1 (7,14 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Kutná Hora inzerováno 1 1 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 15.

Tabulka č. 15: Počet penzionů okresu Kutná Hora dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	6 (54,54 %)	0 (0 %)	1 (9,09 %)	3 (27,27 %)	1 (9,09 %)	0 (0 %)

Na území okresu Mělník podle ČSÚ je v konečném součtu 40 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů, 14 (35 %), nejméně pak garnihotelů (0, 0 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 16. Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Mělník (živnostenský úřad Mělník, Neratovice, Kralupy nad Vltavou) 1 728 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Mělník inzerováno 11 hotelů,. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 16.

Tabulka č. 16: Počet hotelů okresu Mělník dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel **	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	7 (63,63 %)	4 (36,36 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Mělník inzerováno 5 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č.17.

Tabulka č. 17: Počet penzionů okresu Mělník dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	2 (40 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (60 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na území okresu Mladá Boleslav nejsou žádné poutní památky a na území okresu Mladá Boleslav podle ČSÚ je v konečném součtu 75 ubytovacích zařízení, nejvíce je 20 penzionů (26,66 %), nejméně pak garnihotelů (1, 1,33 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 17. Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je v okrese Mladá Boleslav (živnostenský úřad Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště) 2 379 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Mladá Boleslav inzerováno 18 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 18.

Tabulka č. 18: Počet hotelů okresu Mladá Boleslav dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel **	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	3 (16,66 %)	0 (0 %)	1 (5,55 %)	10 (55,55 %)	4 (22,22 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Mělník inzerováno 8 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 19.

Tabulka č. 19: Počet penzionů okresu Mladá Boleslav dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	7 (87,5 %)	1 (12,5 %)	0 (0 %)

Na území okresu Nymburk podle ČSÚ je v konečném součtu 60 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů, 25 (41,66 %), nejméně pak garnihotelů a chatových osad (1, 1,66 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 18. Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Nymburk (živnostenský úřad Lysá nad Labem, Nymburk, Poděbrady) 1 769 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Nymburk inzerováno 14 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 20.

Tabulka č. 20: Počet hotelů okresu Nymburk dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel **	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	6 (42,85 %)	7 (50 %)	1 (7,1 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Nymburk inzerováno 19 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 21.

Tabulka č. 21: Počet hotelů okresu Nymburk dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	8 (42,10 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	10 (52,63 %)	1 (5,26 %)	0 (0 %)

Na území okresu Praha–východ podle ČSÚ je v konečném součtu 62 ubytovacích zařízení, nejvíce je hotelů, 31 (50 %), nejméně pak garnihotelů a chatových osad (0, 0 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 19. Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Praha–východ (živnostenský úřad Říčany, Brandýs nad Labem) 3 067 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Praha–východ inzerováno 23 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 22.

Tabulka č. 22: Počet hotelů okresu Praha–východ dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel*	hotel**	hotel***	hotel****	hotel*****	Garni hotel
počet	2 (8,6 %)	0 (0 %)	1 (4,34 %)	15 (65,21 %)	5 (21,73 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Praha–východ inzerováno 14 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 23.

Tabulka č. 23: Počet penzionů okresu Praha–východ dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penten*	penzion**	penzion***	penzion****	penzion*****
počet	3 (21,42 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	11 (78,57 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na území okresu Praha–západ podle ČSÚ je v konečném součtu 59 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů, 22 (37,28 %), nejméně pak chatových osad (0, 0 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 24. Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Praha–západ (živnostenský úřad Černošice) 2 565 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Praha–západ inzerováno 9 hotelů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 24.

Tabulka č. 24: Počet hotelů okresu Praha–západ dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel*	hotel**	hotel***	hotel****	hotel*****	Garni hotel
počet	1 (11,11 %)	0 (0 %)	1 (11,11 %)	5 (55,55 %)	2 (22,22 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Praha–ápad inzerováno 18 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 25

Tabulka č. 25: Počet penzionů okresu Praha–západ dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion*	penzion**	penzion***	penzion****	penzion*****
počet	7 (38,88 %)	0 (0 %)	1 (5,55 %)	7 (38,88 %)	3 (16,66 %)	0 (0 %)

Na území okresu Příbram podle ČSÚ je v konečném součtu 99 ubytovacích zařízení, nejvíce

je penzionů, 30 (30,30 %), nejméně pak garnihotelů (0, 0 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 26. Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je v okrese Příbram (živnostenský úřad Příbram, Dobříš, Sedlčany) 2 313 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com jsou na území okresu Příbram inzerovány 4 hotely. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 26.

Tabulka č. 26: Počet hotelů okresu Příbram dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel *	hotel **	hotel ***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (75 %)	1 (25 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com je na území okresu Příbram inzerováno 13 penzionů. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 27.

Tabulka č. 27: Počet penzionů okresu Příbram dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ** *	penzion ****	penzion *****
počet	7 (53,84 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	4 (30,76 %)	2 (15,38 %)	0 (0 %)

Na území okresu Rakovník podle ČSÚ je v konečném součtu 48 ubytovacích zařízení, nejvíce je penzionů a kempů, 11 (22,91 %), nejméně pak garnihotelů (0, 0 %). Ostatní informace naleznete v Příloze č. 22. Na základě informace z krajského živnostenského úřadu je ve okrese Rakovník (živnostenský úřad Rakovník) 947 pohostinství.

Na základě informací z www.trivago.com jsou na území okresu Rakovník inzerovány 4 hotely. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 28

Tabulka č. 28: Počet hotelů okresu Rakovník dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ hotelu	hotel	hotel*	hotel**	hotel***	hotel ****	hotel *****	Garni hotel
počet	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (75 %)	1 (25 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Na základě informací z www.trivago.com jsou na území okresu Rakovník inzerovány 3 penziony. Ostatní informace naleznete v Tabulce č. 29

Tabulka č. 29: Počet penzionů okresu Rakovník dle kategorizace dle www.trivago.com

Typ penzionu	penzion	penzion *	penzion **	penzion ***	penzion ****	penzion *****
počet	2 (66,66 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (33,33 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

Nakonec jsem si nechala hodnocení komplexních podmínek jednotlivých okresů (počet ubytovacích zařízení, počet stravovacích zařízení a průměr kapacity ubytování) pro cestovní ruch. Vzala jsem si výsledky a dávala jsem body za jednotlivá pořadí v jednotlivých tabulkách. V konečném sledu jsem tyto body za okres sečetla a vydělila třemi. Dostala jsem průměrné pořadí jednotlivých okresů.

Když jsem pak vše seřadila, vzniklo mi následující pořadí komplexních podmínek pro cestovní ruch: Nejlepší podmínky ve Středočeském kraji jsou v okrese Praha–východ, nejhůře pak z tohoto hlediska dopadl okres Kolín. Vše ostatní najdete v Příloze č. 23.

3.1.3. Kvantitativní šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – popis metody

Pro potřeby tohoto šetření byl vytvořen interní dotazník – viz Příloha č. 24. Cílem tohoto dotazníku bylo zjišťování kvantity znaků důležitých pro cestovní ruch poutních památek. Za každou položku se dával předem určený počet bodů, který se v závěru hromadně sečetl.

Dotazník zahrnoval počet památek zapsaných v katalogu národních památek v Národním památkovém ústavu. Za každou památku se udělovalo 15 b., dále jsem zkoumala dopravní spojení na místo – zajímala mě běžná dopravní infrastruktura – silnice, autobus, železnice. Při existenci spojení se za každou prokázanou položku udělovalo 15 b. Dále mě zajímal počet turistických značek. Za každou turistickou – nikoli cykloturistickou – jsem dávala též 15 b. V konečném důsledku mě zajímalo ubytování v místě poutě (50 b. / každou položku), stravování – restaurace v místě poutě (30 b./položku). Hledalo se ubytování do 10 km (40 b./položku), do 20 km (30 b./položku) a do 30 km (20 b./položku). Na internetovém prohlížeči www.ebooking.com jsem prošla všechny výsledky. Brala jsem všechny výsledky i v jiných krajích, než jsou Střední Čechy, do 30 km, bez ubytování v Praze, protože ubytování v Praze by ovlivnilo negativně výsledky takového šetření. V konečné fázi jsem musela rozlišit a určit, jak daleko je poutní památka od místa ubytování. Určování silniční vzdálenosti probíhalo na serveru www.mapy.cz

3.2 Výsledky kvantitativního šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – Sanctuária

Závěry kvantitativního šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – poutní místa. Celkem jsem do svého kvantitativního šetření cestovního ruchu zahrнула 37 poutních míst a udělila 64 707,5 b. Při počtu 37 poutních míst jsem spočítala bodový průměr 1748,85 b. / poutní místo. Nejvíce bodů získala Kutná Hora (7 980 b, 12,33 %), nejméně pak získaly Hvožd'any (645 b., 0,99 %). Ostatní údaje naleznete viz Příloha č. 25.

3.3 Závěry kvantitativního šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – okresy

Závěrem tohoto kvantitativního šetření mi dovoluji, abych výsledky za okres zprůměrovala a dala je do přehledu. Nejvíce bodů získal okres Kutná Hora (15 445 b., průměr 2 692,5 na památku), nejméně pak dostal okres Mladá Boleslav (0 b., průměr 0 b. na památku). Ostatní údaje najdete v Příloze č. 26.

3.4.Poptávka po poutních místech – dotazníkové šetření

Pro účely našeho výzkumu jsem použila tři metody. První metodou je monitorovací šetření na základě výsledků Českého statistického úřadu. Výsledky tohoto šetření uvedu až později. Druhou metodou je dotazník vytvořený na <http://survio.com>. Jeho výsledky uvedu v kapitole Dotazníkové šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje. Třetí metodou pak je můj interní dotazník pro zjišťování kvantitativního šetření. Závěry z tohoto šetření najdete v kapitole Kvantitativní šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje.

3.4.1. Dotazníkové šetření cestovního ruchu poutních míst Středočeského kraje – popis metody

Dotazník k cestovnímu ruchu poutních míst Středočeského kraje byl vytvořen na www.survio.com, prázdný dotazník před vyplněním je v přílohách. Dotazník se vybíral po dobu 6 měsíců. Zároveň s tím, že se zveřejnil na webu i skrze sociální sítě, oslovili jsme všech 37 farností, pod kterými jsou poutní místa v duchovní správě. Bohužel, spolupráce s farnostmi neproběhla podle našich představ a zaslané dotazníky se mi vrátily pouze ze dvou farností v celkovém počtu 10 ks ze 40 zaslaných. Tyto jsem pak zapracovala do dotazníku formou jejich vyplnění a započtení.

3.4.2. Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník na www.survio.com vidělo celkem 1671 lidí, 77 lidí dotazník dokončilo a 111 lidí

ho nechalo v různých fázích nevyplněný.

První otázkou bylo bydliště respondentů. Nejdále uvedeným bydlištěm byla Zelena Gora v Polsku, v České republice pak to asi byl Sloup na Moravě. Praha se v dotazníku vyskytla 15krát, 9krát Rakovník, 7krát Vlašim, 3krát Rožďalovice, 2krát Křinec, ostatní místa byla po jednom respondentovi.

Druhá otázka směřovala na věk respondentů. Nejvíce respondentů uvedlo věk nad 60 let (18 respondentů, tj. 25,4 %), nejméně pak uvedlo věk do 20 let (4 respondenti, tj. 5,2 %). Ostatní údaje naleznete v Příloze č. 27.

Další otázka směřovala na dokončené vzdělání. Nejvíce respondentů uvedlo dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání (28 respondentů, 56,8 %), nejméně respondentů pak uvedlo dokončené odborné učiliště – tj. vyučení (4 respondenti, tj. 5,2 %). Ostatní údaje naleznete v Příloze č. 28.

Na otázku víry odpovědělo 64 respondentů, že jsou věřící (88,4 %), 12 respondentů uvedlo, že věřící nejsou (15,6 %) a 1 respondent uvedl, že nechce uvádět své vyznání.

Na otázku motivace k návštěvě poutního místa nám uvedlo nejvíce respondentů duchovní zážitek (18 respondentů, tj. 69,2 %), nejméně pak uvedlo 6 respondentů (23,1 %) že motivací k návštěvě poutního místa je kulturní zážitek. Ostatní údaje naleznete v Příloze č. 29.

Na otázku, která poutní místa lidé navštívili, jsme dostali pouze 4 negativní odpovědi, ze 77 respondentů přitom jeden uvedl, že cestoval dřív, teď už necestuje, nebo památky navštívil před více než 3 roky. Seznam všech uvedených a navštívených poutních míst je dlouhý, na seznamu jsou místa v Polsku, Itálii, Rakousku, Francii, Španělsku.

Jako způsob dopravy využilo nejvíce respondentů auto (59 respondentů, 76,6 %), nejméně pak využili 4 respondenti (5,2 %) kolo. Ostatní údaje naleznete v Příloze č. 30.

Jako způsob ubytování uvedlo nejvíce penzion (28 respondentů, tj. 36,4 %), nejméně pak uvedlo turistickou ubytovnu (7 respondentů, tj. 9,1 %). Ostatní údaje naleznete v Příloze č. 31.

Na otázku, jak velkou vzdálenost od bydliště urazili, odpovědělo nejvíce respondentů více než 100 km 48 respondentů (62,3 %), nejméně pak uvedlo 5 respondentů vzdálenost 11 až 20 km a 81–90 km (6,5 %). Ostatní údaje naleznete v Příloze č. 32.

Znalost o poutních místech získávají respondenti z médií – internetu, Tv Noe, Tv, rozhlasu, od kněží a věřících, od přátel a rodiny a z knih, turistických map, školy, tisku. Frekvence návštěvnosti poutních míst naleznete v níže položené Tabulce č. 30.

Tabulka č. 30: Frekvence návštěvnosti poutních míst

Frekvence návštěvnosti poutního místa	Respondentů	Procentuální míra
Několikrát za den	0	0
Denně	4	5,20 %
Jednou týdně	4	5,20 %
Jednou měsíčně	20	26,00 %
Jednou za rok	37	48,70 %
Jednou za více let	24	31,20 %
Nenavštěvuji vůbec	4	5,20 %

Návštěvnost poutních míst podle našich respondentů najdete v Příloze č. 33. Nejvíce navštěvovaná je Svatá Hora Příbram, nejméně 0 responzí získaly Divišov, Vranov u Čerčan, Družec, Vidice–Roztěž–Lázně a Hvožd'any.

Na dotaz, co nejvíce chybí v nabídce poutních míst Středočeského kraje, odpovědělo 24 respondentů, že jim tam nic nechybělo (31,2 %), nejméně lidí postrádá parkoviště (1 responze, 1,3 %). Ostatní údaje naleznete v Příloze č. 34.

Spokojenost se hodnotila jako ve škole hodnotící škálou 1–5. Nejlépe lidé hodnotí duchovní služby (průměrná známka 1,65), nejhůře pak lidé hodnotí spokojenost s toaletami v místě poutní památky (průměrná známka 3,8). Ostatní údaje jsou v Příloze č. 35.

4. NÁVRHY ŘEŠENÍ ROZVOJE NÁBOŽENSKÉHO CESTOVNÍHO RUCHU VE STŘEDOČESKÉM KRAJI

Uvažovat o tom, že dám návrhy řešení rozvoje poutního cestovního ruchu nějakým komplexním uceleným způsobem, by bylo asi dost obtížné. Už jen z toho důvodu, že žádný dokument není s to podchytit všechny aspekty.

Cestovní ruch jako takový má svoje specifika, na základě nichž se rozvíjí a funguje. Je třeba si uvědomit, že toho, co můžeme ovlivnit, je výrazně méně než toho, co ovlivnit nemůžeme.

Středočeský kraj je totiž výrazným státotvorným prvkem, zaujímá dost velkou rozlohu centrálních Čech. Kraj má tu výhodu, nebo též nevýhodu, že je poblíž Prahy. Výhodou pro Středočeský kraj je především jeho historické zázemí, vysoká kulturnost zázemí, dobrá hustota obyvatelstva a dobré zalidnění Středočeského kraje.

To jsou devizy kraje a na základě nich si kraj budoval veškeré bohatství, které má. Z těchto vyjmenovaných věcí nelze změnit ani jednu. Poloha Středočeského kraje je daná historickým vývojem území. Zastavit nebo vrátit se v čase nedovedeme a hustota osídlení kraje je dost závislá na historickém vývoji. Je dost závislá na tom, kde byla jaká práce k dispozici a jaké profese se v těch místech vytvářely.

Postupem času se stávalo, že díky nevhodnému chování k přírodnímu materiálu, technickému pokroku či preferencím obyvatelstva se některé profese zcela vytratily. Lidé odešli jinam za prací, ale vesnice a osady zůstávají.

Ve Středočeském kraji vím o některých místech, kde tvář Středočeského kraje ovlivňovaly šlechtické rody.

V době třicetileté války byl pro kraj pohromou vpád švédských vojsk. Nejenom, že bourala památky, pálila kostely a zneužívala ženy, je dokázáno, že ničila celé vesnice. Takto byla vypálena vesnice Kří poblíž Kerska a Hradištka.

Habsburkové také ničili obce ve středních Čechách. Dokázáno je zničení obce Vestec, z obce se stala honitba uprostřed královské obory.

Třetím příkladem likvidace několika celých obcí na území Středočeského kraje je Klánovický les. Zde se rozkládaly hned 4 bývalé obce. Některé zanikly samy – Slavětice, ostatní zanikly z důvodu založení rybníka, který se zde rozkládal až do vystavění železniční trati Praha – Kolín – Lhota nad Úvalem.

Tyto proměny bychom našli určitě v celém kraji, nejenom zde. Jsou, v tomto případě spíše

byly, snahou zlepšovat kulturní a přírodní prostředí země a šlechty a nelze, kromě tedy násilného ukončení Kří, vytknout zcela nic. I v dnešní době se tak děje.

Likvidace obcí zatopením při výstavbě Vltavské kaskády jsou toho důkazem. Krajinotvorný prvek Vltava však zůstává.

Další takovou věcí, kterou nemůžeme změnit, je vzhled architektury, vzhled interiéru a inventářů kostela. Respektive měnit můžeme pouze ty části, které jsou viditelně postižené, a to ještě za předpokladu, že tyto věci schválí památkový úřad. Všechna poutní místa Středočeského kraje podléhají památkovému úřadu a jsou chráněna zákonem o památkové péči č.425/1995 Sb. a dalšími právními normami. Každá památka v sobě ukrývá kouzlo místa. „Genius loci“ poutních míst je nezaměnitelný, nenahraditelný a má svoje kouzlo a měnit jej nelze.

Další věcí je spiritualita daného místa. Vznik mnoha legend o zázracích, jak jsem psala, má mnohde kořeny v keltském uctívání vody. Nic nebylo pro církev jednodušší než některé rituály jako „převzít“ než je zakazovat. I církev, přes její dřívější dogmatickou neústupnost, věděla, že zákazy nic nezmohou. Příkladem takovéto poutní památky Středočeského kraje mohou být Budenice.

To, co naopak změnit můžeme a jsme schopni změnit, je zajistit vnímání poutních památek jako něčeho, co je součástí naší tradice a historie a naděst jejich skutečný význam a skutečnou hodnotu pro Středočeský kraj.

K tomu máme spousty nástrojů, jak toho docílit. Prvním nástrojem je komunikace. Komunikace je proces dlouhodobý, časově náročný, ale vyplácí se. Mám-li na mysli komunikaci, pak myslím komunikaci s vlastníky poutních objektů, s příslušnými úřady, a těmi je ve většině případů katolická církev.

Tato komunikace vázne z jednoduchých důvodů. Je to jednak zdlouhavá záležitost, jednak je na straně církve obava ze zničení spirituality místa a neznalost některých zákonů potřebných k snadnějšímu pohybování se v problematice opravy památek, medializace památek. Je všeobecně patrný odpor jednotlivých farností k moderním počítačovým technologiím. Jako důkaz uvádíme, že námi oslovené farnosti jak mailem, tak poštou, vůbec nezareagovaly na naši žádost o uveřejnění našeho dotazníku na stránkách farnosti. Ty, které to udělaly, s největší pravděpodobností byli mladší kněží, kteří mají kontakt s počítačovou technikou.

Abychom nehledali chyby jen na straně vlastníků poutních objektů, je nutné říci, že stát coby garant jakéhosi rozvoje poutních destinací cestovního ruchu by měl vyvinout tlak na to, aby obce s poutní památkou lépe komunikovaly s vlastníky a byly k tomu vlastně donuceny. Hodlám totiž v dalším textu prokázat na jednoduchém modelu, jak moc poutních míst, téměř většina, by bylo ztraceno při náporu většího počtu věřících a že by tento nápor zcela nezvládlo a obce by spíše ochromil

než by jim usnadnil život.

Organizace poutí musí být koordinována především z hlediska bezpečnosti poutníků, z hlediska dopravní obslužnosti, z hlediska dopravní sjízdnosti a průchodnosti obce, je potřeba vymežit a vyčlenit prostory pro parkování a zajistit, aby těch prostorů bylo co nejvíc. Je nutno zajistit prostory pro hygienické zázemí a stánky s náboženskými upomínkovými předměty a dalšími poutňovými předměty. Duchovní záležitost si bere na starosti sama církev.

Je vidět, že některé věci se řeší dlouhodobě a je nutné s nimi počítat například v obecní politice, například v územním plánu daných obcí. Je nutné modernizovat přístup k jednotlivým poutním památkám, též dnes je požadavek bezbariérovosti poutních památek. V těchto požadavcích poutní památky Středočeského kraje absolutně nevyhovují. Bezbariérový vstup není ani jeden.

Na většinu poutních míst ve Středočeském kraji vedou cyklostezky. V současné době se začíná rozvíjet fenomén poutní cykloturistiky. Proto se domnívám, že není od věci investovat i do rozšiřování cyklostezek na poutní místa. Je to jedna z možností, jak zvýšit návštěvnost těchto poutních míst.

4.1. Srovnání poutních památek

V této kapitole se budu zabývat srovnáváním památek na základě jednotlivých témat, o kterých si myslím, že vymezují potom prostor pro jednotlivé návrhy.

4.1.1. Bezbariérovost

Požadavek bezbariérovosti spočívá především v bezbariérovém přístupu k památce a vstupu do ní. V nymburském okrese víceméně požadavek bezbariérovosti splňuje libický kostel sv. Vojtěcha. V kolínském okrese požadavky bezbariérovosti nesplňuje ani jeden z poutních kostelů. V kutnohorském okrese požadavek bezbariérovosti splňuje částečně Kutná Hora s Čáslaví, Vidice už mají těžší přístup, Církvice a Sudějov nejsou bezbariérové.

V benešovském okrese se dá říci, že je v podstatě bezbariérový přístup do kostela ve Vranově u Čerčan. Miličinská Kalvárie určitě není vzorem bezbariérovosti, bezbariérový není ani Ctiboř, ani Divišov. Pyšelská Loreta není bezbariérová, nicméně vozíčkáři k ní v klidu dojedou, cesta vede do kopce a je vyasfaltovaná. Sázavský klášter není bezbariérový. Loreta v Bolině bezbariérová není. Klášter ve Voticích také není bezbariérový. Kostel sv. Václava v Čerčanech má částečně bezbariérový vstup.

V Mnichovicích u Prahy kostel bezbariérový není. Baziliky ve Staré Boleslavi bezbariérové nejsou. V Chorušicích kostel není bezbariérový.

Kostel v Družci není bezbariérový. Kostel ve Stochově je bezbariérový. Kostel ve

Šlapanicích–Budeničkách není bezbariérový, kostel v Tuřanech není bezbariérový, kostel v Budči je víceméně bezbariérový, ale přístup k němu je náročnější a rozhodně nemůže sloužit jako vzor bezbariérovosti. Kostel v Petrovicích u Rakovníka není bezbariérový. Kostel ve Svatém Janu pod Skalou není bezbariérový. Kostel v Tetíně se dá zčásti považovat jako bezbariérový. Klášter v Zaječově není bezbariérový.

Kaple v Dobré Vodě u Březnice není bezbariérová. Hvožd'anský kostel bezbariérový není, Příbramský komplex není bezbariérový, Maková hora není bezbariérová.

Hájecký klášter není bezbariérový Poutní areál Skalka není bezbariérový, kostel v Levém Hradci není bezbariérový. Slapy–Rovínek není bezbariérový.

Požadavek bezbariérovosti splňuje tedy 8 poutních památek ve Středočeském kraji. Požadavek bezbariérovosti nespĺňuje 29 poutních památek ve Středočeském kraji.

4.1.2. Parkovací plochy

Parkovací plochy jsou podmínkou dobrého komfortu poutníků přijíždějících za poutní památkou autem. V Nymburském okrese Rožďalovice mají vybudovaný parkovací systém na náměstí, bohužel si nemyslím, že je dostatečný. V Libici nad Cidlinou je odstavná plocha před hradištěm Slavníkovců a před kostelem je minimální prostor pro parkování. Opět si myslím, že parkovací systém v Libici nad Cidlinou není dostatečný.

V Kolínském okrese v Tismici není prostor pro parkování ani před kostelem, v samotné obci by větší počet parkovacích stání způsobil velmi vážné problémy s průchodností silniční komunikace. V Chotouni a Chrášťanech sice odstavná plocha není, nicméně prostor pro parkování v obci je před kostelem. Silnice je dost široká. Tam by problém neměl nastat.

V Kutnohorském okrese Církvice nemají parkovací systém, nicméně u kostela je prodejna COOP, kde několik vozidel stát může. V Čáslavi se dá parkovat v celém městě, nicméně prostor před kostelem sv. Petra a Pavla k parkování vhodný není. Kutná Hora má svá parkoviště vybudovaná v dostatečném počtu. Sudějov a Vidice parkovací systém nemají.

V benešovském okrese Ctiboř–Hrádek parkovací plochy nemá, před kostelem je málo místa. Divišov má na náměstí zhruba 60 parkovacích míst. Miličín má parkovacích ploch málo, pokud se chcete dostat na Kalvárii, je nejlepší zaparkovat u hřbitova a dále jít pěšky, parkovací kapacita není dostatečná. V Pyšelích je problém s parkovacími plochami, neboť se dá parkovat na náměstí, ale v omezeném počtu. Parkovací plochy jsou v Sázavě u kláštera, ale je jich málo. Parkovací plochy ve Vlašimi–Bolině nejsou. Parkovací plochy ve Voticích jsou dostatečné. Parkovací plochy ve Vranově u Čerčan jsou nedostatečné.

Parkovací plochy v Mnichovicích u Prahy jsou dostatečné, dá se parkovat u náměstí. S parkovacími plochami ve Staré Boleslavi je trochu problém, v době poutě je zakázán vjezd automobilům na náměstí, kde se odehrává hlavní program Svatováclavské národní poutě. Auta stojí v bočních ulicích města a způsobují tak chaos, který musí řešit dopravní policie.

Parkovací místa v Chorušicích nejsou, parkuje se v postranních ulicích. Parkovací místa v Družci nejsou, parkuje se všude, kde je to dovolené. Parkoviště ve Stochově jsou. Parkovací plochy ve Šlapanicích–Budeničkách (Jarpicích) nejsou. Parkovací plochy v Tuřanech nejsou, v Zákolanech, v Budči a v Kovárech (části Zákolan) parkovací plochy nenajdete. Parkovací plochy v Petrovicích u Rakovníka nenaleznete, parkuje se v obci. Je s podivem, že v obci nejsou plochy pro parkování, přestože je tam veřejně přístupný zámek.

Parkovací plochy jsou ve Svatém Janu pod Skalou přímo u kostela. V Tetíně parkovací prostory jsou na náměstí, před radnicí a malé parkoviště je u Tetínské tvrze. Parkovací plochy v Zaječově jsou i v obci, parkoviště je k dispozici u Lidového domu.

Parkovací plochy v Dobré Vodě u Březnice nejsou, parkovat se musí u silnice. Parkovací systém v Hvozděanech je nedostatečný. Parkovací plochy v Příbrami jsou dostatečné, pod klášterním komplexem je parkoviště, kde mohou parkovat i autobusy. Parkovací systém ve Smolatelích není, auta stojí podél silnice vedoucí na Makovou horu.

Parkovací systém v Hájků je nedostatečný. Parkovací systém v Mníšku pod Brdy není, parkuje se ve městě. Parkovací prostory v Levém Hradci nejsou, parkuje se v obci. V Rovínku se parkuje v obci, u kaple se parkovat nedá.

Parkovací systémy jsou dostatečné cca u 10 poutních míst. Vybudovaná parkoviště nejsou a parkuje se v obci u 12 poutních míst. Nedostatek parkovacího místa nebo se parkovat vůbec nedá u 15 poutních míst.

4.1.3. Hygienické zázemí

Mezi hygienická zázemí řadíme toalety s umývárnu. Dost často se stává, že sanitární zařízení jsou v restauracích, nebo vůbec nejsou. Z celkového počtu 37 poutních památek Středočeského kraje je hygienické zařízení v nějaké formě (restaurace, mobilní WC, WC) na 32 místech.

Samostatné toalety jsou u poutní památky klášter Sázava, Svatá Hora v době naší návštěvy neměla toalety v areálu funkční, jediná funkční toaleta byla v exercičním domě. V Čáslavi jsou veřejné toalety na náměstí cca 200 m od kostela, v Kutné Hoře v době poutě jsou mobilní toalety. V Sudějově je možnost toalet v restauraci, taktéž v Rožďalovicích, Libici nad Cidlinou, Chotouni, Církvici, Vidici, Divišově, v Miličíně, v Pyšelicích, ve Vlašimi, ve Vranově u Čerčan, v Mnichovicích u Prahy, ve Staré Boleslavi, v Družci, v Tuřanech, v Zákolanech, v Petrovicích u Rakovníka, ve

Svatém Janu pod Skalou, v Tetíně, v Zaječově, ve Hvozďanech, v Hájku, v Mníšku pod Brdy, v Levém Hradci, v Rovínku.

V těchto obcích možnost toalet není: v Tismici, v Chorušicích, ve Šlapanicích–Budeničkách, v Dobré Vodě u Březnice, ve Smolotelích. Ve Votici jsou veřejné toalety na autobusovém nádraží, v Brandýse nad Labem na náměstí.

Neexistence toalet v místě poutní památky je na 5 místech Středočeského kraje. Možnost využít veřejné toalety je na dvou místech Středočeského kraje. Poutník musí využít služeb restauračního zařízení za účelem návštěvy toalet ve 25 případech v rámci poutních míst Středočeského kraje. Pouze 5 poutních míst má toalety přímo v poutním areálu.

4.1.4. Prostory pro případné podnikatelské subjekty

V Rožďalovicích tento prostor není, V Libici nad Cidlinou prostor je přímo u kostela. V Tismici pro takovéto aktivity prostor vůbec není, v Chotouni je před kostelem dostatek místa. V Církvici prostor před kostelem není, v Čáslavi také není prostor před kostelem, ale na náměstí ho je dostatek. Kutná Hora by mohla mít stánky na příjezdové cestě ke chrámu, v Sudějově je prostor pro stánky a ve Vidicích, tam mnoho prostoru není.

Ve Ctiboři prostor moc není, případně pouze pro několik málo stánků. V Divišově by mohly být stánky na náměstí, ovšem za předpokladu, že se usměrní doprava a parkovací plochy budou mimo náměstí. Miličín sám o sobě nabízí mnoho prostoru k takovéto možné ekonomické aktivitě v centru města, u katolického kostela anebo před hřbitovem v místech u parkoviště. V Pyšelích by mohl být prostor pro tyto aktivity buď na náměstí v Pyšelích, nebo před Loretou, nebo podél cesty k Loretě. Prostory pro stánky při poutích mohou být v prostoru Sázavského kláštera. V Bolině se poutě nekonají. Ve Voticích je pro stánky prostor před samotným klášterem nebo na parkovišti. Ve Vranově u Čerčan prostor pro tyto aktivity není, nicméně pod kostelem je fotbalové hřiště, kde by možnost pro stánky byla. V Mnichovicích u Prahy jsou stánky v době pouti na náměstí. Ve Staré Boleslavi je k pouťovým atrakcím a stánkům určena lázeňská kolonáda směrem k Houštce.

V Chorušicích jsou stánky a pouťové atrakce na návsi. Taktéž v Družci jsou prostory pro tyto aktivity na návsi. Prostory pro stánky ve Stochově jsou v obci. Poutě se v Šlapanicích–Budeničkách konají v obci. Tuřanská pouť se koná v obci. V Budči jsou prostory pro stánky před kostelem sv. Petra a Pavla. V Petrovicích u Rakovníka se koná jarmark v bývalém zájezdním hostinci Na Statku Na Jívě. Ve svatém Janu pod Skalou zábavné programy probíhají v klášterních zahradách. V Tetíně při pouti je prostor pro ekonomické aktivity podnikatelských subjektů před kostelem a na náměstí. Prostory pro stánky v Zaječově jsou v klášterním komplexu.

V Dobré Vodě u Březnice není prostor pro ekonomické subjekty provozující takovouto činnost.

Prostory k pouťovým atrakcím a stánkům ve Hvozděanech jsou v obci. Prostory pro stánky jsou v Příbrami před klášterním komplexem a přímo v areálu. Prostory pro stánky na Makové hoře jsou před klášterním komplexem a v areálu poutního místa.

Prostor pro stánky v Hájku je v klášterním komplexu. V Mníšku pod Brdy jsou prostory pro stánky nejenom ve městě, ale i v samotném areálu kláštera. Prostory pro případné stánky jsou na levohradeckém náměstí před kostelem sv. Klimenta. V Rovínku je prostor pro případné stánky v obci Slapy.

Z našeho přehledu je tedy zřejmé, že na 6 poutních místech Středočeského kraje není dostatečný prostor pro ekonomické aktivity podnikatelských subjektů.

4.1.5. Úprava a oprava poutních památek

Oprava jednotlivých památek je důležitá pro vytváření dobrého jména poutní památky ve světě. Když bude mít památka co ukazovat, budou za ní turisté cestovat. V Rožďalovicích je s opravou a rekonstrukcí docela problém, protože při zdevastovaném prostoru kostela, kterému se místy bortí i zdi, je finančně i technicky náročná. V Libici nad Cidlinou je kostel opravený.

Kostel v Tismici se opravoval v roce 2016, kostel v Chotouni by opravu potřeboval. Církvice kostel opravuje, kostel v Čáslavi je udržovaný, Kutná Hora má asi nejvíc prostředků na údržbu poutní památky i proto, že je v seznamu památek UNESCO a je prioritou ochrany památek tohoto města. Kaple ve Vidicích se opravuje, v Sudějově též komplex vyžaduje opravy. Kostel v Ctiboři je zčásti opraven, Divišovský kostel je opravený, kaple Kalvárie v Miličíně je renovovaná, zrovna tak jako křížová cesta vedoucí k ní. Pyšelská Loreta je opravená od roku 1991 a používá se jako občasná koncertní síň. Sázavský klášter by opravu potřeboval, ale problém je v tom, že Sázavský klášter má dva majitele – církev a Národní památkový ústav. To, co je ve správě NPÚ, je opraveno. Loreta v Bolině není vůbec v uspokojivém stavu. Stěny jsou oprýskané. Klášter ve Voticích se opravuje neustále. Při mé návštěvě byl kostel ve Vranově u Čerčan zavřený, ale zvenčí vypadal velmi opraveně.

Kostel v Mnichovicích u Prahy je opraven. Baziliky ve Staré Boleslavi jsou opraveny. Kostel v Chorušicích je zatím v uspokojivém stavu. Družecký kostel je v uspokojivém stavu, ale venkovní fasáda by chtěla opravit. Stochovský kostel je udržovaný. Kostel ve Šlapanicích–Budeničkách je opravený. Tuřanský kostel je v dobrém stavu, kostel svatých Petra a Pavla v Budči je opraven. Petrovický kostel je v dobrém stavu.

Svatý Jan pod Skalou je v neustálé péči památkářů, objekt sesedá do skalního komplexu pod ním. Opravy jsou nutné průběžně. Tetínský kostel je opravený. Zaječov je neopravený, ale opravuje se.

Kaple v Dobré Vodě u Březnice se opravila v 90. letech minulého století. Kostel ve

Hvožďanech je v uspokojivém stavu. Příbramský klášterní komplex je nově zrekonstruovaný, rozsáhlá rekonstrukce proběhla v roce 2015, v červnu 2016 byl areál po rekonstrukci znovu otevřen. Maková hora je po dlouhé době opravená.

Klášterní komplex Hájek je v devastovaném stavu, byla zde kasárna ČSLA a internační tábor pro kněze v rámci akce v 50. letech 20. století. Klášterní komplex Skalka se neustále opravuje. Kostel sv. Klimenta v Levém Hradci je ve uspokojivém stavu. Kaple v Rovínku byla komplexně opravena v roce 2001.

Většina památek je opravena v posledních 20 letech a je v celkem uspokojivém stavu. Památky, které jsou neopravené, ale jsou celkově v uspokojivém stavu: Chotouň, Sázava, Bolina, Družec – 4 poutní památky ve Středočeském kraji. Památky, které se opravují: Rožďalovice (opravují se), Církvice (opravují se), Vidice a Sudějov – opravuje se, Votice (opravuje se), Svatý Jan (opravuje se), Zaječov (opravuje se), Hájek (opravuje se), Skalka (opravuje se) - 9 poutních památek Středočeského kraje. 24 poutních památek je opraveno, což jsou zhruba 2/3 poutních památek Středočeského kraje.

4.1.6. Medializace poutních památek a poutě

Medializace památek a poutě je věc, která je v dnešním světě opomíjená. Doby, kdy se šířila informace z úst do úst, je bohužel již pryč, dnes je důležité používat informační technologie. Dokud toto církev nepochopí, bude víra v jistém slova smyslu ustupovat a nečeká ji hezký konec. Církev, které používají dostatečné množství informací pomocí sociálních sítí a internetu, mají před těmi, které je nepoužívají, dostatečný náskok, třeba v rychlosti předávaných informací.

Nymburský okres medializuje pouze svatovojtěšskou pouť, leč tato pouť je medializována i královéhradeckým biskupstvím. Kolínský okres nemedializuje poutě ani v Tismici, ani Chotouni. Informace o poutích jsme našli na Pošembeří.cz,³⁹ pouť na Sázavu je inzerovaná např. na webových stránkách farnosti Praha–Vršovice. Poutě v Kutnohorském okrese moc známé nejsou. Sudějov a Vidice své poutě inzerují, ostatní obce Kutnohorska jako by se styděly za to, že se zde poutě konají, anebo jim církev nepřikládá takový význam, ale o tom dost pochybují.

V benešovském okrese poutě na Ctiboř jsou místně medializovány, poutě v Divišově medializovány nejsou, poutě v Miličíně jsou medializovány na stránkách města Miličín a muzea Česká Sibiř v Miličíně, pouť v Pyšelicích medializovaná není. V infocentru mě informovali, že pouť se koná pouze za hezkého počasí, jinak se slouží v pyšelském kostele poutní mše. Medializace Sázavské poutě probíhá na stránkách města a dalších měst. Medializace Vlašimské pouti neexistuje, protože není ani pouť. Medializace poutě je na stránkách votického kláštera. Vranovská pouť není

---

³⁹http://www.posemberi.cz/turistika/turisticke-cile/bazilika-nanebevzeti-p-marie-0_38.html

medializována.

Medializace pouti v Mnichovicích u Prahy je zaměřena na pouť z hlediska města. Pout' je totiž spojena i s tradicí Mikešovi stezky, což je turistická naučná stezka Ladovým krajem a vede z Hrusic do Říčan a prochází právě kolem kostela. Samotná pouť je inzerována na stránkách mnichovické farnosti kostela Narození Panny Marie. Medializace Svatováclavské pouti ve Staré Boleslavi je dostatečná, je každoročně vysílána přímým přenosem Českou televizí a je v zájmu všech církví.

Medializace poutě v Chorušicích je regionální a probíhá i na internetových stránkách obce. Medializace poutě v Družci na stránkách je hodně nedostatečná, spíš má charakter světský než duchovní. Mši a samotné duchovní církevní pouti je na stránkách věnováno minimum. Medializace poutě ve Stochově je regionální povahy a na stránkách farnosti Stochov. Medializace Šlapanické poutě v podstatě neexistuje. Zmínku o pouti jsme našli ve webových stránkách okolních obcí. Tuřanská pouť je medializována pouze regionálně a místně. Budečská pouť je medializovaná regionálně a místně na stránkách farnosti a radnice.

Medializace Petrovické pouti je regionální záležitost, je inzerována na stránkách obce. Medializace pouti ve Svatém Janu pod Skalou najdeme na internetových stránkách obce. Je regionální a celostátní – odkaz uložen i na www.kudyznudy.com, medializace zaječovské poutě je regionální, ale i celostátní, našli jsme i odkaz na www.augustiani.cz. Medializace poutě v Dobré Vodě u Březnice je nejspíše místního charakteru, max. regionálního. Medializace poutě ve Hvožděnech je regionálního charakteru, mimo jiné i na farnosti obce. Medializace svatohorských poutí je regionální, vzhledem k tomu, že jde o nejvýznamnější poutní místo středních Čech, je medializace této poutní památky v podstatě nulová. Informace naleznete na oficiálních stránkách kláštera a města. Medializace poutní mše na Makové hoře je nedostatečná, spíš regionálního charakteru.

Medializace poutní mše v Hájků je regionální. Medializace poutě je místního až regionálního charakteru a je vedená na stránkách farnosti. Medializace poutě v Rovínku není dostatečná, je spíše místního charakteru.

Medializace poutních památek je nedostatečná a většinou probíhá na místní úrovni (farnost, město, obec), někdy i na regionální úrovni (region–okres), někdy i celostátní úrovni ((Petrovice u Rakovníka, Stará Boleslav, Tetín).

Jednoznačně to chce vylepšit mediální obraz a mediální povědomí jednotlivých poutí v celé České republice. Předtím, než se tak stane, je nutné zajistit komplexní rozvoj poutního místa, protože ne všechna poutní místa, jak hodlám v další kapitole prokázat, by nápor poutních turistů zvládla.

4.2. Modelová situace a její dopad na obce

Jako modelovou situaci si můžeme navodit poutní slavnost, na kterou přijede 100 poutníků

individuálně, 5 autobusových zájezdů v počtu 200 lidí + 1 imobilní občan. Na základě předem stanovených podmínek (bezbariérovost, hygienické zázemí, parkovací plochy, úprava poutního místa – rozhodný faktor pro volbu návštěvy poutního místa samého – občerstvení a program pro poutníky) hodlám tvrdit, že nápor takového zájezdu, t.j 301 lidí, zvládne málokteré místo.

Poutní místa, která by podle námi stanovených podmínek vyhověla potřebám poutníků: Rožďalovice, Čáslav, Kutná Hora, Divišov, Votice, Příbram, Stará Boleslav, Mnichovice u Prahy. Tedy 8 poutních míst ve Středočeském kraji.

Poutní místa, která by podle námi stanovených podmínek vyhověla potřebám poutníků částečně: Libice nad Cidlinou, Chotouň, Církvice, Sudějov, Pyšely, Sázava, Vranov u Čerčan, Hvožd'any, Svatý Jan pod Skalou, Tetín, Petrovice, Budeč, Tuřany, Stochov, Miličín, Družec, Chorušice, Mníšek pod Brdy, Levý Hradec. Tedy 19 poutních míst ve Středočeském kraji.

Poutní místa, která by podle námi stanovených podmínek nevyhověla potřebám poutníků: Tismice, Vidice, Ctiboř–Hrádek, Bolina, Smolotely, Dobrá Voda u Březnice, Zaječov, Šlapanice–Budeničky, Hájek, Rovínek. Tedy 10 poutních míst ve Středočeském kraji.

4.3. Návrhy řešení rozvoje náboženského cestovního ruchu ve Středočeském kraji

Nějaké ucelené komplexní řešení rozvoje poutních památek asi není, protože převažuje fakt, že každé poutní místo je jinak připravené na nápor poutníků, má jiné genius loci místa a má jiné územní predispozice.

Nicméně můžeme říci všeobecně, že chybí komplexní turistické zázemí na více než polovině poutních míst Středočeského kraje.

Tato skutečnost zavazuje majitele poutních památek – tedy církev – k jednání s příslušnými zemskými úřady za účelem nápravy daných věcí. Někdy totiž nestačí samotný zásah obcí, někdy je již nutný zásah kraje, někdy je potřeba zásah památkového ústavu, někde je potřeba finanční podpory státu. Tato skutečnost je dost využívána při opravách. Musíme říci, že jsme předpokládali daleko větší počet památek, které bude potřeba opravit. Skutečnost, že jsou opravené, se dá přičíst pražskému arcibiskupství, které nad památkami většinou drží ochrannou ruku.

Říkat tedy, že památky je potřeba opravit, je pravdivá informace, ale bohudík 2/3 poutních památek Středočeského kraje tuto skutečnost nepotřebují. Otázkou je, zda tento fakt je způsoben tím, že to jsou místa s vyšší duchovní prioritou – přece jenom jsou poutní – nebo zda je tento poměr praktikován v celém Středočeském kraji. Na to opravdu nedokážeme ani nechceme odpovídat, protože toto není téma této práce, nicméně za srovnání by to stálo.

Navrhujeme tedy, aby vlastníci poutních památek si vyjednávali takové podmínky, za kterých lze památky opravovat, renovovat. K tomuto slouží různé dotace z MK ČR, z eurofondů, sponzorské dary a výtěžky z charitativních akcí církve. Je třeba zainteresovat starosty obcí k mnohem větší spolupráci. Pokud obec sama nemá prostředky na opravu fasády obecních kostelů, je potřeba finance získat jiným způsobem. Nabízet sakrální prostory ke kulturním akcím – výstavy, koncerty. Výtěžky z těchto akcí by šly po dohodě s městem do pokladny místního kostela a byly by použity na renovaci kostela.

V některých místech právě toto (neaktivita, nekreativní přístup a nezájem obce) je jednou z věcí, proč nejsou kostely opravené. Druhým důvodem je, že jsou v tak zdevastovaném stavu, že jejich oprava bude velmi náročná a potrvá roky – viz klášter Zaječov, klášter Hájek a další.

Tvrdíme, že je třeba investovat do obecných parkovacích systémů. Pravda, zase ale jen napůl. Parkovací plochy lze vybudovat v místech, kde vybudovat jdou. Výstavbě takovýchto parkovacích prostor předchází složitý komunálně-politický problém a velmi složitá komunikace mezi obecními politickými subjekty. Je potřeba totiž tyto parkovací plochy sjednotit s územními plány města, kraje. Tato legislativní cesta je zdlouhavá, revize jednotlivých územních plánů trvají roky a musí k nim být politická vůle.

Po schválení změn v územních plánech jednotlivých obcí se teprve přistupuje k dalším zdlouhavým procesům, jako je výkup jednotlivých dílčích ploch katastrálních pozemků určených v územním plánu k výstavbě parkovacích ploch. Teprve po skoupení pozemků lze požádat o finanční dotace na stavbu parkovacích ploch. Obce musí požádat o stavební povolení. Teprve poté přichází rychlejší fáze procesu výstavby – t.j. vyhlášení záměru stavby a vyhlášení výběrového řízení.

Proces tvorby parkoviště se tak může protáhnout i na mnoho let. Výhodou je, když pozemky zamýšlené jako budoucí parkoviště jsou již obecními pozemky. Pak se celá věc dá o polovičku urychlit. Chci tím však říct, že bez podnětu, pohnutky místní farnosti, které se bude zdát parkovací systém obce nedostatečný, ke zlepšení parkovacích míst zřejmě nedojde nikde nebo na málo místech. Aktivita musí vycházet od prostých občanů obce, farníků, nelze tedy předpokládat, že starosta obce se bude starat o blaho cizích poutníků, neboť ti mu preferenční hlasy v příštích volbách opravdu nepřinesou.

Tvrdíme, že je třeba investovat do systému veřejných toalet. Zde je v podstatě úplně stejný problém jako s parkovacími plochami. Přesto si dovolíme tvrdit, že pokud obec má potřebné finance, je zbudování veřejných toalet otázkou jen výrazu politické vůle zastupitelů obce a dostatku obecních volných pozemků. Pokud veřejné toalety nejsou, je potřeba zajistit maximální počet mobilních toalet. Pronájem 1 mobilní buňky toalety v Sudějově opravdu nemůže být řešením pro naši modelovou situaci.

Tvrdíme, že je třeba zpřístupnit poutní památky imobilním občanům. Toto bohužel je problém většiny poutních památek a troufnu si říci, že většiny sakrálních staveb. Absolutní bezbariérovost snad ani neexistuje. Je to tím, že v minulosti požadavek bezbariérovosti nikdo neřešil. Schody do sakrálního prostoru mají mýtický význam, představují tak trochu cestu do nebe, do jiných duchovních sfér a mají věřícího připravit na duchovní prostor a duchovní svět, který ho v kostele čeká .

Existují spousty bezbariérových architektonických řešení, které vám památkáři s největší pravděpodobností schválí. Od obyčejné dřevěné rampy po kovové kolejničky. Elektronická řešení různých sedátek, židlí a zdviží se v kostelích moc nevyužije a téměř jistě neprojdou památkovým řízením.

Tvrdíme, že je třeba zajistit lepší bezpečnost prostorů pro případný hromadný kulturní program. Většina prostorů pro doprovodný kulturní program je přímo uprostřed obce. V poslední době právě takovéto akce s vyšším počtem lidí soustředěných do jednoho místa bývají vyhodnocovány jako potenciálně nebezpečné. Nebezpečí hrozí uvnitř prostoru pro kulturní doprovodný program – nebezpečí výbuchu heliových bomb, nebezpečí ohně, zranění a mdlob, požár kolotočů apod. V dnešní době hrozí nebezpečí i z venku daného prostoru, jak to ukazují bohužel nedávné berlínské útoky.

Tvrdíme, že je třeba zlepšit mediální obraz poutní památky a medializaci poutního místa. Pravda ovšem asi je, jak jsem nahlížela do této problematiky, že ani církve, ani obec o větší medializaci poutí nestojí.

Důvodem by snad mohlo být uvědomování si vlastních nedostatků na straně jedné (nesplněných předpokladů pro zvládnutí většího počtu poutníků) a strach, že doopravdy to obec a církve nezvládne. Na druhé straně by tím důvodem mohla být nečinnost, nezájem, nechut' něco dělat. Místní farníci totiž přijdou jistě a ti, kteří nejsou místní, jsou jenom práce navíc jak pro církve, tak pro obec. Ono to neznamena jen zabezpečit parkovací plochy, veřejné toalety, prostor pro doprovodný kulturní program, prostory pro odpočinek – lavičky, ale především je potřeba zajistit pořadatele, požádat veřejné integrované záchranné složky o spolupráci a požádat policii ČR o zvýšený dohled nad akcí a zajištění maximální průjezdnosti obce. Tento požadavek třeba v Tismici je přímo nadčasovým problémem, který dle mého názoru prostě vyřešit nejde.

V rámci zlepšení mediálního obrazu pouti nabízíme jako řešení rozhovory a inzerci v mediích. Existují weby jako <http://www.cmstory.cz/cs/poutni-mista-a-trasy>, www.kudyznudy.cz, kde se dá daná akce zapsat, a spousty jiných webových aplikací a stránek, které prospějí medializaci poutě. Bohužel většina farností moderní informační technologie nevyužívá nebo jen minimálně a farnosti spravují starými metodami. Jak jsem se mohla přesvědčit při komunikaci s jednotlivými farnostmi, většina z nich sice má založené webové stránky, ale to je tak asi vše. Je potřeba, aby se moderní

informační technologie i v této oblasti začaly používat mnohem více než doposud.

4.4.Ověření a platnost hypotéz

Naše hypotézy byly:

1. **Předpokládáme, že ve většině poutních míst není dostatečný prostorový turistický informační systém.** Tato hypotéza na základě výsledků dotazníkového šetření je pravdivá a můžeme jí potvrdit.

2. **Předpokládáme, že většina návštěvníků poutních míst není spokojena s jinými než náboženskými službami v navštívených místech.** Tuto hypotézu jsme na základě dotazníkového šetření vyvrátili a pravdivá není, protože na poutní místa jezdí lidé i za poznáním, odpočinkem, kulturou a historií místa.

ZÁVĚR

Navštívila jsem v průběhu jednoho roku, co jsem pracovala na své diplomové práci, všech 37 poutních míst Středočeského kraje. Některá zanechávají smutek v duši, protože nejsou opravená a pomalu se rozpadají, některá pak naopak radost nad šikovností restaurátorů a architektů, kteří se podíleli na opravách.

Veškerá činnost, kterou jsem vyvinula a vložila do této práce, měla smysl, dokázala jsem, že Středočeský kraj je vybaven pro cestovní ruch ve všech okresech zhruba stejně. Rozdíly v okresech samozřejmě jsou. Jsou především dány geomorfologickým uspořádáním Středočeského kraje, dále pak hustotou obyvatelstva jednotlivých okresů, kterou do určité míry ovlivňuje nezaměstnanost a nabídka zaměstnání.

Poutní místa jsou výrazem intimity tichých modliteb a proseb věřících. Statistiky, které by ověřovaly počet poutníků v Čechách, nejsou k dispozici, tyto počty jsou víceméně hodně přibližné a nesvědčí o pravidelné návštěvnosti dané památky. Dle informací z farností, které s námi byly ochotny spolupracovat (farnost Mcely, Hájek, Kutná Hora, Vlašim, Sudějov, Tismice, Mníšek pod Brdy, Břežnice), se návštěvnost poutních památek za posledních 5 let pomalu zvyšuje. Je to dáno tím, že doopravdy probíhá medializace na regionální úrovni. Aby se návštěvnost památek dostala do širšího povědomí veřejnosti České republiky, je nutné aktivně vyhledávat inzerovací weby se zaměřením na turistiku, církevní turistiku, na víru a duchovní záležitosti.

Úspěšnost medializace je dána též věkem duchovních správců, ale i farníků. Výsledek veškerého mého snažení mi právě ztěžovali tito duchovní správci. Nicméně i přes odpor a nekreativní přístup duchovní správ k informačním technologiím jsem shromáždila dostatečný počet responzí, jejichž výsledek jsem uveřejnila.

Hlavním cílem mé práce bylo navrhnout zvýšení návštěvnosti poutních míst formou vhodných produktů a možností jak dále rozvíjet atraktivnost poutních míst ve Středočeském kraji a jak zefektivnit spolupráci v poutních místech. Tento cíl se mi podařilo naplnit. Hypotézy, které jsme si na počátku stanovili: 1. Předpokládáme, že ve většině poutních míst není dostatečný prostorový turistický informační systém se mi podařilo jak dotazníkovým šetřením, tak i osobní zkušeností potvrdit. 2. Předpokládáme, že většina návštěvníků poutních míst není spokojena s jinými než náboženskými službami. Tuto hypotézu se mi na základě dotazníkového šetření podařilo vyvrátit, neboť na poutní místa nejezdí lidé jen za duchovním zážitkem, ale i za historií, architekturou, odpočinkem či kulturním zážitkem.

Stav poutních památek z hlediska kulturní hodnoty je zajímavý, lze říci, že v podstatě každý méně slavný poutní kostel byl vykraden, bohužel se málo z věcí podaří nalézt a vrátit zpět. Na

mnohých poutních místech dnes jsou pouhé kopie relikvií. Za všechny jmenuji Stochov a Tismice. Tismická madona se dosud nenašla.

Ochota lidí chránit majetek církve je téměř nulová a pachatelům nahrává to, že obce jsou malé, málo zalidněné a v noci je tam takřka nulový pohyb osob. Důležitou roli zde i nesporně hraje výrazné ateistické smýšlení české společnosti.

Poutní místa jsou od nepaměti místy, která jsou spojena díky sakrální architektuře spíše s vyššími dimenzemi než pozemskými. Symbolika kostelů – věže čnící do nebe – vede k výrazným duchovním myšlenkám a kříž – pevně spjatý se zemí – naznačuje věřícím hranice prostoru pro lidské bytí. Jednou z hranic jsou přání, představy a modlitby věřícího, které jsou vyslyšeny, a na druhé straně je úděl pozemského života. Člověk má kořeny v zemi a musí úděl nést tak jako Kristus až do úplného konce. Motiv cesty (úděl se nese odněkud někam, v tomto smyslu od zrození po smrt) je dán např. biblickými verši: ***„I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, vždyť se mnou jsi ty. Tvoje berla a tvá hůl mě potěšují.“***⁴⁰

---

⁴⁰ Žalm23,4

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

Seznam použitých českých knižních zdrojů

BAIER, Jiří et al. Budeč 1100 let: (905–2005). II., Příroda – krajina – člověk. 1. vyd. Kováry: Občanské sdružení Budeč, 2006. 303 s. ISBN 80-903784-4-7.

BALBÍN, Bohuslav. Diva montis sancti. Praha: Czernoch, 1665.

BAKONČÍK, Vladislav a DOBOŠ, Boleslav. Poutní místo Panna Maria Pomocná u Zlatých Hor. Vyd. 1. Zlaté Hory: Ateliér D, 2008. 32 s. Z historie Zlatohorska; sv. 1. ISBN 978-80-900796-2-5.

BARTOŠKOVÁ, Andrea et al. Budeč 1100 let: (905–2005). I., Archeologie a historie. 1. vyd. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2005. 208 s. ISBN 80-239-5742-2.

BARTOŠKOVÁ, Andrea. Budeč: významné mocenské centrum prvních Přemyslovců. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014. 182 s. ISBN 978-80-7422-295-5.

BEDNAŘÍK, Tomáš. Historické památky Rakovnicka. 1.vyd. Rakovník: Raport, 1997, s.151

BERÁNEK, Karel et al. Františkánský klášter v Hájku v literatuře 17. a počátku 18. století. Unhošť: Římskokatolická farnost, 2000. xxvi, 64 s. ISBN 80-238-6347-9.

BÍLEK, Jiří: Pétépáci ve Svaté Dobrotivé (1950–1954). Zaječov 2002

BÍLEK, Radko. Poutní místa Podblanicka. Vyd. 1. Vlašim: Český svaz ochránců přírody, 2010. 176 s., xiii s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86327-83-9.

BOHÁČ, Zdeněk, ŠKARVADA, Jaroslav a FRYČ, Petr. Poutní místa v Čechách. Praha: Debora, 1995. ISBN 80-85923-07-6.

BRAND, Bernard Maxmilian. Klášter Svato-Dobrotivský: dějepisné vypsání pamětí o klášteře a Sv. Dobrotivé na základě pamětní knihy a staršího spisku od kněze řehole augustiniánské znovu podává Bernard Maxm. Brand. V Praze: B.M. Brand, 1891. 75 s.

BRANIŠ, Josef. Chrám svaté Barbory v Hoře Kutné: Dějiny a popis stavby až do roku 1620 [online]. Kutná Hora: Šolc, 1891 [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: https://www.academia.edu/19789930/Josef_Braniš_Chrám_svaté_Barbory_v_Hoře_Kutné_dějiny_a_popis_původní_stavby_až_do_roku_1620_Cathedral_of_St._Barbara_in_Kutna_Hora_History_and_description_of_the_original_building_until_1620

BUKOVSKÝ, Jan. Loretánské kaple v Čechách ana Moravě. 1. vyd. Praha: Libri, 2000. 161 s. ISBN 80-7277-015-2.

- CVRK, Karel. Levý Hradec a Budeč. Praha: Francl, 1904. 37 s.
- ČERNÝ Jiří, Poutní místa Jižních Čech, Veduta České Budějovice, 2006
- ČERTÍK, Miroslav. Cestovní ruch: vývoj organizace a řízení. Praha: Off, c2000. ISBN 80-238-6275-8.
- ČERVENKA, Vladimír. O zaniklé poutní kapli Navštívení Panny Marie na Javorém u Hvozd'an. Březnické noviny. 2011, roč. 9, č. duben, s. 14.
- ČERVENÝ, Jaroslav. Putování do Roztěže: dějiny lázní a kaple ... Kutná Hora: Jaroslav Červený, 1940. 16 s.
- DE VORAGINE, Jakub. Legenda Aurea. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 78-80-7429-237-8.
- DIBELKOVÁ, Irena. Poutní místa v Čechách. 1. vyd. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-844-X.
- DOBREV, Viktor. Mapa Rožďalovice: Rožďalovice. Hasina. Podlužany. Viničná Lhota – Ledečky. 1. Nymburk: VEGA-L - Ing. Ivan Ulrich, 2015.
- DVOŘÁK, Otomar. Poklady pod skálou poutníků: za tajemstvím Mníšku pod Brdy. 1. vyd. Beroun: MH, 2006. 103 s. ISBN 80-86720-29-2.
- FAIX, William Stanislav a ŠVANDRLÍK, Josef. Poutní místo Svatá Dobrotivá. Praha: Onyx, 1999. 38 s. ISBN 80-85228-50-5.
- FAMFULÍKOVÁ, Jana a kol. Divišov: od nejstarších dob do současnosti. Vyd. 1. [Divišov]: Městys Divišov, 2014. 540 s. ISBN 978-80-260-6921-8.
- FOLTÝN, Dušan. Chorušice, Choroušky, Zahájí: kapitoly z dějin a místopisu. 1. vyd. Chorušice: Obecní úřad Chorušice, 2006. 199 s. ISBN 80-239-7436-X.
- GABESSAM, Eustach, ed. Budeč a okolí: spis, vydaný na oslavu tisícileté pam. založ. kostela sv. Petra a Pavla na Budči. V Zákolanech: Společnost přátel staroslavné Budče, [1905]. 264, 4 s.
- HÁJEK Z LIBOČAN, Václav a FLAJŠHANS, Václav, ed. Václava Hájka z Libočan Kronika česká. I, Úvod, R. 644–904, Doba pohanská. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1918. lxii, 368 s
- HÁJEK Z LIBOČAN, Václav a FLAJŠHANS, Václav, ed. Václava Hájka z Libočan Kronika česká. II, Zánik pohanství, r. 905–1100. V Praze: Nákladem České akademie věd a umění, 1923. 482 s.
- HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. Václava Hájka z Libočan Kronika česká. III., Čechy vévodské, r. 1101–1253. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1929. 458 s.

HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. Václava Hájka z Libočan Kronika česká. IV, Čechy královské r. 1254–1347. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1933. 410 s.

HESKOVÁ, Marie, BERÁNEK, Jaromír, DVOŘÁK, Vladimír, NOVACKÁ, Ludmila a ORIEŠKA, Ján. Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-948-3.

HOLUBOVÁ, Markéta. Panna Marie Svatohorská: příspěvek k barokním vazbám jezuitské rezidence a poutního místa. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2015. 244 stran. ISBN 978-80-87112-94-6.

HOLUBOVÁ, Markéta, BAHENSKÝ, František, ed. a WOITSCH, Jiří, ed. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska. VI, Okruhy kultů poutních madon jezuitského řádu. Vyd. 1. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2009. 108 s. ISBN 978-80-87112-30-4.

HORČICE, Josef Prokop. Historické popsánj milostného obrazu a pautnického chrámu blahoslawené Panny Marie w Staré Boleslawi: s přidanyými modlitbami rannjmi, ke mssi sw., ... 2., pooprawené a rozmnožené wyd. W Praze: Tiskem Bedřicha Rohljčka, 1859. x, 276 s.

HRADIL, Radomil. Mysterium českých dějin od praotce Čecha po sv. Václava. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2007. 290 s. ISBN 978-80-86600-41-3.

CHVOJKA, Jiří. Pyšely. 2., upr. vyd. Praha: Regulus, 2003. ISBN 80-86279-21-9.

INDROVÁ, Jarmila. Cestovní ruch: (základy). Vyd. 2., přeprac. V Praze: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1569-4.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4209-0.

JANÁTOVÁ, Alena a CIAĞŁO, Władysław. Hrádek: poutní místo Navštívení Panny Marie. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-204-6.

JEŘÁBEK, Vladimír. Čtení o Palladiu českém. Brno: Brněnská tiskárna v Brně, 1946.

KALINA, Pavel. Benedikt Ried a počátky záalpské renesance. Praha: Academia, 2009

Klášter sv. Františka z Assisi: Votice. První vydání. Votice: Město Votice, 2016. 23 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-260-9801-0.

KOPEČEK, Josef. Svatá Hora. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. Průvodce (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7192-910-7.

KOREIS J. E. (1897): Svatý Jan pod Skalou, dějiny místa a bývalého kláštera benediktýnů zde. Beroun

KOSMAS. Kosmova kronika česká. 1. Praha: Československý spisovatel, 2012. ISBN 978-80-7459-110-5.

KOŠNÁŘ, Julius. Chotouň a Sázava. Praha: Kotrba, 1904.

KOTRBA V. L. (1944): Svatý Jan pod Skalou. Bývalý klášter benediktýnů s jeskyní Sv. Ivana, prvního poustevníka v Čechách. Poklady umění v Čechách a na Moravě, 26: nestránkováno, Praha

KREMER, Vilém Václav. Děkanský chrám sv. Petra a Pavla v Čáslavi. Vyd. 1. Čáslav: Včela Čáslavská, 2014. ISBN 978-80-86406-70-1.

KUBÍNOVÁ, Kateřina. Imitatio Romae – Karel IV. a Řím. 1. vyd. Praha: Artefactum, 2006. 441 s. ISBN 80-86890-07-4.

LINDEROVÁ, Ivica. *Cestovní ruch: Základy a právní úprava*. 1. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2013. ISBN 978-80-87035-82-5.

Máchův kraj: průvodce. 1. vyd. Praha: Olympia, 1985. 213 s. Turistický průvodce ČSSR / Olympia a Šport; Sv. 21.

MENCL, Václav. Architektura předrománských Čech. Umění. Praha: ČSAV, 1969, 1969(VII.), 331.

MERHAUTOVÁ, A. Raně středověká architektura v Čechách. Academia, Praha 1959. Praha: ACADEMIA.

MINAŘÍK, František Kliment, ed. Poutní místo Hájek u Prahy s kaplí loretskou a exercičním domem. V Hájků u Prahy: Františkánský klášter, 1941. 15 s., [7] s. obr. příl.

MIHOLA, Jiří, a kol. Na cestě do nebeského Jeruzaléma: poutnictví v českých zemích ve středoevropském kontextu. Brno: Moravské zemské muzeum, 2010. 234 s. ISBN 978-80-7028-359-2.

Národní svatováclavská pouť: Stará Boleslav 2006. Brandýs nad Labem [i.e. Brandýs nad Labem – Stará Boleslav]: Město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, odbor kultury a cestovního ruchu, [2006]. [28] s. ISBN 80-239-8426-8.

NOVÁK, Milan. Palladium země české. Brandýs nad Labem: Muzeum Brandýs nad Labem, 2009.

Okolí Prahy–východ: turistický průvodce ČSSR. 1. vyd. Praha: Olympia, 1989. 445 s. Turistický průvodce ČSSR; sv. 37.

Památník kostelů a církevních památek. Svazek III, Úvaly, Český Brod, Kostelec nad Černými Lesy, Pečky, Uhřetěves, Říčany, Mnichovice, Benešov, Konopiště, Vlašim, Neveklov. Praha: Panoráma kostelů a církevních památek, J. Beránek, 1941. [XLV] s.

PANOCHA František, Popsání poutního chrámu Páně sv. Jana Křtitele a Matky Boží z hory Karmel Královny sv. Škapulíře na Hoře Makové v Čechách, Cyrilo-Methodějská knihtiskárna, Praha, 1886

Panorama kostelů a církevních památek: Stručný průvodce památkami. Svazek III, Úvaly, Český Brod, Kostelec nad Černými Lesy, Pečky, Uhřetěves, Říčany, Mnichovice, Benešov, Konopiště, Vlašim, Neveklov. Praha: Panorama kostelů a církevních památek, J. Beránek, 1941. [XLV] s.

PÁTROVÁ, Karin. Stará Boleslav a její místo v českých církevních dějinách: sv. Václav - kapitula - paládium. 1. vyd. V Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi: Oblastní muzeum Prahavýchod, 2009. 74 s. ISBN 978-80-903985-4-2.

PAVLOVSKÝ, Pavel. Vyprávění o Voticích. Praha: Maroli, 2000. 299 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 80-902513-9-0.

PEŠTA, Jan. Encyklopedie českých vesnic. Vyd. 1. Díl 1. Praha: Libri. 2003, s. 74. ISBN 80-7277-148-5.

POBUDA, Karel. Tetín v historii a památkách. V Příbrami: Spolek pro opravu svatyň na Tetíně, 1928. 26 s., [2] l. obr. příl.

POCHE, Emanuel et al. Umělecké památky Čech. 1. vyd. Sv. 1, A-J. Praha: Academia, 1977, s. 462.

PODLAHA, Antonín. Posvátná místa Království českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v Království českém. Řada první, Arcidiecese Pražská. V Praze: Nákladem dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1907–1913. 7 svazků. Kniha Dědictví Svatojanského číslo 97, 101, 107, 113, 118, 123, 127. Podíl údů Dědictví Svatojanského na rok 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913.

PRÁŠEK, Justin Václav. Brandejs nad Labem: Město, panství i okres I. díl 2.vydání. Brandýs nad Labem – Stará Boleslav: Finido, s. r. o. Český Těšín, 2008. ISBN 978-80-254-3475-8.

PRÁŠEK, Justin Václav. Brandejs nad Labem: Město, panství i okres II.díl. 2. vydání Brandýs nad Labem – Stará Boleslav: Finido, s. r. o. Český Těšín, 2010. ISBN 978-80-254-7274-3.

PRÁŠEK, Justin Václav. Brandejs nad Labem: Město, panství i okres III.díl. 2. vydání Brandýs nad Labem – Stará Boleslav: Finido, s. r. o. Český Těšín, 2007. ISBN 978-80-903985-1-1.

PROCHÁZKA, Karel. Stochov: Legendární rodiště sv. Václava. Praha: nákl. vlast., 1902. 16. s.

Původ a začátek Maryánské Kaple nad městečkem Mnisskem, od některých také Maryánský kopeček, pak též malá swatá Hora nazwané: k wěčné památce wssech Boha milugjých, a matku Páně opravdu ctjých prawých křest'anů a horliwých vlastenců králowstwj českého. W Praze: K dostánj v P. Edmunda Chwalowskéyo, pak v P. Jana Chrse, 1819. 52 s.

PŘIBYL, Vladimír. Svatoisidorské památky na Slánsku. Posel z Budče, 1996,

RYNEŠ, Václav. Paladium země české. 1. Praha: Universum, 1947.

SEYWALTER, František. Poutní místo Chorušice: historicko-topografický náčrtek. Mělník: František Seyvalter (děkan v Sedlici), 1902. 88 s.

SCHEJBAL, Ctirad. Typologie cestovního ruchu. Přerov: Vysoká škola logistiky, 2008. ISBN 978-80-87179-03-1.

SOMMER, Petr. Začátky křest'anství v Čechách: kapitoly z dějin raně středověké duchovní kultury. Praha: Garamond, 2001. 174 s. Historica. ISBN 80-86379-28-0.

SYBERA, J. Město Stochov: kostel sv. Václava, kaple Jana Nepomuckého, budova staré školy [grafika]. [Stochov: Město Stochov, 2003]. 1 pohlednice.

ŠIMEK, Tomáš et al. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: východní Čechy. 1. vyd. Praha: Svoboda. 1989, s. 135.

ŠPŮREK, Stanislav. Stará Boleslav: průvodce po jejích náboženských památkách: k jubileu přenesení posv. Paladia země České: [1638-1938]. Praha: Kolej redemptoristů ve Staré Boleslavi, 1938. 55, [III] s.

ŠVUBOVÁ, Helena. Mariánské svátky během liturgického roku. Vyd. 2., V MCM 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008. 45 s. ISBN 978-80-7266-299-9.

TEPLÝ, František. Paměti starožitného města Miličina a jeho okolí. Praha : F. Teplý, 1899. 209 s.

TOUFAR, Pavel. Česká Sibiř: Votice, Jankov, Miličín, Blaník a okolí: legendy, báje, příběhy, záhady, magie a otazníky. 1. vyd. Benešov u Prahy: Start, 2002. 335 s. Tajemnou českou krajinou. ISBN 80-86231-21-6.

TŮMA, Josef. Paměti osad na Kouřimsku: Kolín a Kouřimsko – díl třetí. 1915.

VALENČÍK, Michal. Ohrožené památky: (kostely, kaple a kapličky v České republice). Vyd. 1. Praha: Baset, 2006. 293 s. ISBN 80-7340-082-0.

VÁVRA, Josef. Historické paměti bývalého panství mníšeckého a kláštera sv. Maří Magdaleny Na Skalce: s dvěma rodokmeny. V Praze: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V.

Kotrba, 1899. 103 s., [4] l. obr. příl.

VITANOVSKÝ, Michal. Pyšelská heraldika. V Praze: Regulus, 2006. Malá umělecká edice. ISBN 80-86279-24-3.

VITÁSEK, Jindřich Erazim. Posvátná kaple loretánská v Hájku: pro poutníky mariánské s vyobrazením Rodičky Boží a budovy klášterní. V Praze: J.E. Vitásek, [1869?]. 49 s.

VLČEK P., SOMMER P., FOLTÝN D., Encyklopedie českých klášterů, Libri, Praha 1997

VOJTÍŠEK, Zdeněk. Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1.

VOTKA, Jan Křtitel. Památky staroboleslavské, čili prvotní vývoj a význam úcty svatováclavské v Čechách. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1879.

VYHLÍDAL, Jan. Tuřany: poutní místo mariánské v Čechách. V Praze: J. H., 1898. 56 s.

ZLÁMAL, Bohumil. Příručka českých církevních dějin. Olomouc: Ústřední církevní nakladatelství, 1969

ZLÁMAL, Bohumil. Příručka českých církevních dějin. Olomouc: MCM, 2005. ISBN 80-7266-192-2.

ZVĚŘINA, Anotonín. Kostel sv. Klimenta na Levém Hradci u Prahy, kolébka křesťanství v Čechách. Levý Hradec: Odbor matice svatoklimentské, 1937.

Seznam použitých zahraničních knižních zdrojů

DANČÁK, František. Náboženská turistika: – historia a jej dnešná podoba[online]. 10 [cit. 2016-08-23]. Dostupné z: http://www.zoe.sk/pub/doc/theologos/t_nabozenska_turistika.pdf

MATLOVIČOVÁ, Kvetoslava, KLAMÁR, Radoslav a MIKA, Mirosław. Turistika a jej formy. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2015. 549 stran. ISBN 978-80-555-1530-4.

SCHALLER, Josef František Jaroslav. Topographie des Königreichs Böhmen. Sechster Theil, Czaslauer Kreis. Prag: K.k. Normalbuchdruckerei, Wenzel Piskaczek Fakt., 1787. [6], 238, [4] s.

SCHALLER, Josef František Jaroslav. Topographie des Königreichs Böhmen. Erster Theil, Rakonitzer Kreis. Prag: K.k. Normalbuchdruckerei, Wenzel Piskaczek Fakt., 1785. [12], 236, [2] s.

SCHALLER, Josef František Jaroslav. [Topographie des Königreichs Böhmen. Achter Theil, Berauner Kreis. [Prag: K.k. Normalbuchdruckerei, Wenzel Piskaczek Fakt., 1788]. [8], 224, [3] s.

Seznam internetových zdrojů

Arcibiskupství pražské. Arcibiskupství pražské [online]. Praha: Arcibiskupství pražské, 2013 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/>

Arcibiskupství pražské: katalog arcibiskupství pražského. Arcibiskupství pražské [online]. Praha: Arcibiskupství pražské, 2013 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/>

Církevní turistika. *Církevní turistika* [online]. neudáno: církevní turistika, neudáno [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <https://www.cirkevnuturistika.cz/poutni-mista/>

Cyrilo-Methodějská cesta: Příběh Cyrila a Metoděje [online]. východní Morava: PRIA, 2015 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.cmstory.cz/cs>

Český statistický úřad: Tabulky satelitního účtu. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/tabulky_satelitniho_uctu_cestovniho_ruchu

Farnost Družec. Farnost Družec [online]. Družec: Farnost Družec, 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.farnost-unhost.cz/clanky/historie-kostelu-ve-farnosti/historie-druzec.html>

Farnost Mnichovice. Farnost Mnichovice u Prahy [online]. e.stránky.cz: Farnost Mnichovice, 2015 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.farnost-mnichovice.cz/clanky/program/program-mnichovice>

Farnost Roztoky. Farnost Roztoky [online]. Roztoky: Farnost Roztoky, 2009 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.peplum.cz/>

Farnost Unhošť. Farnost Unhošť [online]. Unhošť: Farnost Unhošť, 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.farnost-unhost.cz/clanky/kontakt.html>

Historie obce Tuřany a Byseň. Historie obce Tuřany a Byseň [online]. neudáno: neudáno, 2017 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.historieturan.estranky.cz/>

Hrádek, poutní místo Navštívení Panny Marie [online]. [cit. 5.3.2012]. Dostupné z: <http://www.hradek.speaker.cz>.

Infočesko: ROTUNDA NA BUDČI U ZÁKOLAN (NKP). Info česko: ROTUNDA NA BUDČI U ZÁKOLAN (NKP) [online]. nevedeno: nevedeno, 2007 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://zajimavosti.infocesko.cz/content/stredni-cechy-zapad-historicke-zajimavosti-cirkevni->

stavby-sakralni-objekty-rotunda-na-budci-u-zakolan-nkp.aspx

Klášteř Votice. *Klášteř Votice* [online]. Votice: Klášteř Votice, 2010 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://klaster-votice.webnode.cz/>

Ladův kraj. Ladův kraj [online]. Mikroregion Ladův kraj: Mikroregion Ladův kraj, 2017 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.laduv-kraj.cz/>

Miracula. Miracula [online]. Roztoky u Prahy: nevedeno, 2014 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://miracula.cz/index.html>

Nezávislý portál Mnichovice. Nezávislý portál Mnichovice [online]. Mnichovice: Mnichovice.eu, 2009 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.mnichovice.eu/>

Obec Ctiboř. *Obec Ctiboř* [online]. Ctiboř: MÚ Ctiboř, 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.obec-ctibor.cz/index.php?nid=1872&lid=cs&oid=197424>

Obec Divišov. Obec Divišov [online]. Divišov: OÚ Divišov, 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.divisov.cz>

Obec Chorušice. Obec Chorušice [online]. Chorušice: MÚ Chorušice, 2017 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.chorusice.cz/>

Obec Petrovice. Obec Petrovice [online]. Petrovice: MÚ Petrovice, 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.obec-petrovice.cz/titulni-strana/>

Obec Vidice. Obec Vidice: Roztěž, Nová a Stará Lhota [online]. vidice: OÚ Vidice, 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.obec-vidice.cz>

Obec Zákolany. Obec Zákolany [online]. Zákolany: MÚ Zákolany, 2007 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.zakolany.cz/index.php>

Oecd. *Oecd.org* [online]. 2015 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.wttc.org/>

Okres Rakovník z pohledu záhad: Mariánské zjevení v Petrovicích. Okres Rakovník z pohledu záhad: Mariánské zjevení v Petrovicích [online]. neudáno: neudáno, neudáno [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.kpufo.cz/wra/petr.htm>

Památkový katalog NPÚ. *Památkový katalog NPÚ* [online]. Praha: NPÚ, 2015 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: [:http://www.pamatkovykatalog.cz/?element=2146012&sequence=1&mode=fulltext@ion%5B](http://www.pamatkovykatalog.cz/?element=2146012&sequence=1&mode=fulltext@ion%5B)

Příbramský deník: Boj mezi horami stále trvá, teď vede Maková před Svatou Zdroj: http://pribramsky.denik.cz/zpravy_region/anketadalsi20110927.html. Příbramský deník: Boj mezi horami stále trvá, teď vede Maková před Svatou [online]. Příbram: Příbramský deník, 2005

[cit. 2017-02-02]. Dostupné z: http://pribramsky.denik.cz/zpravy_region/anketadalsi20110927.html

Sládečkovo vlastivědné muzeum Kladno: Budeč. Sládečkovo vlastivědné muzeum Kladno: budeč [online]. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum Kladno, 0016n. 1. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.omk.cz/index.html?url=http://www.omk.cz/dyn/doc/budecosti-cirkevni-stavby-sakralni-objekty-rotunda-na-budci-u-zakolan-nkp.aspx>

Smolotely a Maková Hora: Maková Hora. <Http://www.smolotely.czweb.org> [online]. 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.smolotely.czweb.org/Makova%20hora.htm>

Stará Boleslav.com: Dny modliteb za národ. Stará Boleslav.com: Dny modliteb za národ [online]. Stará Boleslav: Stará Boleslav, 2009 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://www.staraboleslav.com/dny_motliteb_za_narod.php

Svatá Hora Příbram. <Http://svata-hora.cz/> [online]. Příbram: farnost Příbram II, 2009 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://svata-hora.cz/>

Svatovojtěšská Libice. <Http://poutni-libice.webnode.cz/> [online]. Poděbrady: farnost Poděbrady, 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://poutni-libice.webnode.cz/>

Svazek obcí Rakovnicko. Svazek obcí Rakovnicko [online]. Rakovnicko: Svazek obcí Rakovnicko, 2016 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.rakovnicko.info/>

UNWTO. <Http://www2.unwto.org/> [online]. 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www2.unwto.org/WTTC>. <Wttc.org> [online]. 2015 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.wttc.org/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník.....	XI
Příloha B . Seznam zkratk.....	XVII
Příloha C - Seznam ilustrací a tabulek.....	XVII.
Příloha D – Příloha č. 1 – č.35.....	XXIX
Příloha E - Seznam partnerů projektu.....	LXV
Příloha F - Bibliografické údaje.....	LXVI

PŘÍLOHA A - DOTAZNÍK

Význam poutních míst Středočeského kraje pro cestovní ruch

Dobrý den,

jmenuji se Jiřina Nováková, studuji management cestovního ruchu na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze. Součástí mé diplomové práce je i toto dotazníkové šetření. Cílem je výzkum poutní turistiky ve středních Čechách a její vliv na cestovní ruch. Prosím, věnujte několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku.

Pokud budete chtít být seznámeni s výsledky dotazníkového šetření, zanechte mi e-mailovou adresu.

1. Vaše bydliště: (stačí obec, město)

2. Uveďte, prosím, Váš věk...

- do 20 let
- 20–29 let
- 30–39 let
- 40–49 let
- 50–59 let
- 60 a více let

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.

- základní
- středoškolské bez maturity / vyučení
- středoškolské s maturitou / vyučení s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské/bakalářské
- vysokoškolské / inženýrské – magisterské

4. Uveďte, prosím, zda jste věřící

- ano
- ne

- nechci uvést

5. Jaká je Vaše motivace k návštěvě poutních míst

- poznávání historie
- odpočinek
- duchovní zážitek
- kulturní zážitek
- další možnost
- jiná, uveďte jaká

6. Která poutní místa v Čechách i zahraničí jste v posledních třech letech navštívil/a

7. Jakou vzdálenost od bydliště jste urazil/a k Vámi navštívenému poutnímu místu?

- v místě bydliště 0–4 km
- 5–10 km
- 11–20 km
- 21–30 km
- 31–40 km
- 41–50 km
- 51–60 km
- 61–70 km
- 71–80 km
- 81–90 km
- 91–100 km
- 101 km a více

8. Způsob dopravy, který jste využil/a

- pěšky
- autobus

- vlak
- auto
- kombinovaná doprava (vlak + bus)
- na kole
jinou, uveďte jakou

9. Pokud jste z větší dálky, uveďte, které zařízení využijete k Vašemu přenocování v místě poutního místa

- fara
- kemp
- hotel
- penzion
- u příbuzných/známých poblíž poutního místa
- turistická ubytovna / hostel
- jiné, uveďte jaké

10. Pokud jste na poutním místě navštívil/a poutní mši, uveďte kolik lidí se jí asi účastnilo, Váš odhad.

11. Jakým způsobem jste se o poutním místě dozvěděl/a

12. Jak často navštěvujete poutní místa

- denně
- jednou týdně
- jednou za měsíc
- jednou za rok
- jednou za více let
- vůbec ne
- několikrát denně

13. Navštívil/a jste tato poutní místa ve středních Čechách

- Rožďalovice

- Libice nad Cidlinou
- Tismice
- Chotouň/Chrást'any
- Církvice
- Čáslav
- Kutná Hora
- Sudějov
- Vidice, Roztěž–Lázně
- Ctiboř –Hrádek
- Vlašim–Bolina
- Miličín
- Votice
- Pyšely
- Sázava
- Dobrá Voda u Březnice
- Hvoždany
- Svatá Hora Příbram
- Maková hora u Smolotel
- Svatý Jan pod Skalou
- Tetín
- Zaječov – Nová Ves
- Petrovice
- Družec
- Stochov
- Šlapanice
- Tuřany
- Zákolany–Budeč
- Chorušice
- Stará Boleslav
- Mnichovice
- Mníšek pod Brdy – Skalka
- Roztoky – Levý Hradec
- Slapy–Rovinek
- Jiná – napiště jaká:

14. Co Vám na navštívených poutních místech chybělo (můžete vybrat i více odpovědí)

- občerstvení
- toalety
- ubytování
- obchody s upomínkovými a náboženskými předměty
- lavičky na posezení
- dostatečné označení poutního místa
- informace o poutním místě
- nic mě na poutních místech, která jsem dosud navštívil/a nechybělo
- jiné – uveďte

15. Ohodnoťte Vaši spokojenost s níže uvedenými službami v navštívených poutních místech (známkami 1-5 jako ve škole)?

1   2   3   4   5

- duchovní služby (mše, procesí apod.)
- obchody s upomínkovými a náboženskými předměty
- občerstvení
- ubytování
- lavičky na posezení
- dostatečné označení poutního místa
- informace o poutních místech
- parkoviště
- toalety

16. Uveďte přibližné finanční částky, které jste vynaložil/a při návštěvě poutního místa na 1 osobu:

- doprava:

- stravování:
- ubytování:
- nákup upomínkových/náboženských předmětů:
- jiné:

17. Pokud žijete či bydlíte v obci či městě, kde se poutní památka nachází, jak tento fakt vnímáte ?

PŘÍLOHA B - SEZNAM ZKRATEK

AČCKA – agentura českých cestovních kanceláří a agentur

AIEST – International Association of Scientific Experts in Tourism – mezinárodní organizace vědeckých pracovníků v cestovním ruchu

atd. – a tak dále

CA – cestovní agentura

CK – cestovní kancelář

ČR – Česká republika

ČSÚ – český statistický úřad

HDP – hrubý domácí produkt

CHKO – chráněná krajinná oblast

Kč – koruna česká

ks – kus

mil. – milion

MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky

NP – národní park

NPÚ – Národní památkový ústav

WTO – Světová obchodní organizace

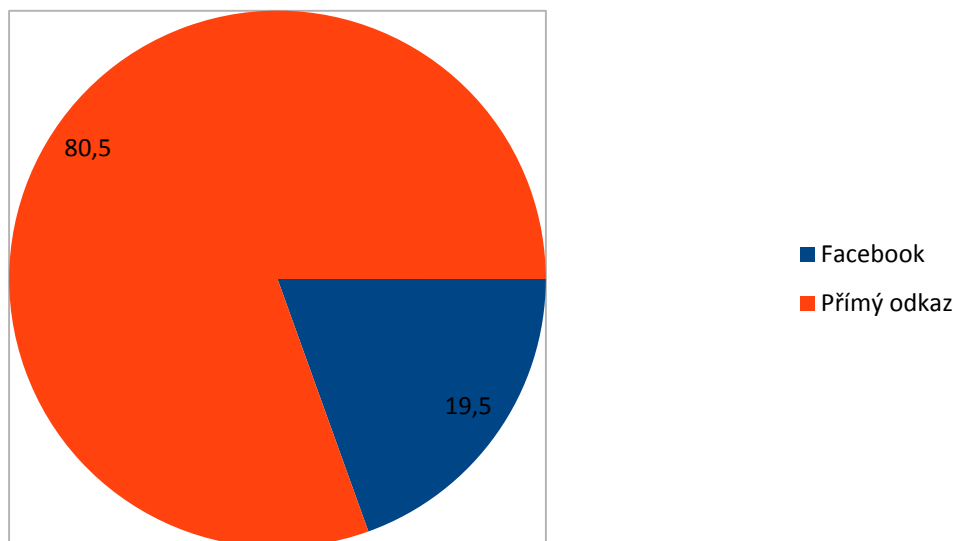
PŘÍLOHA C - SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Seznam ilustrací

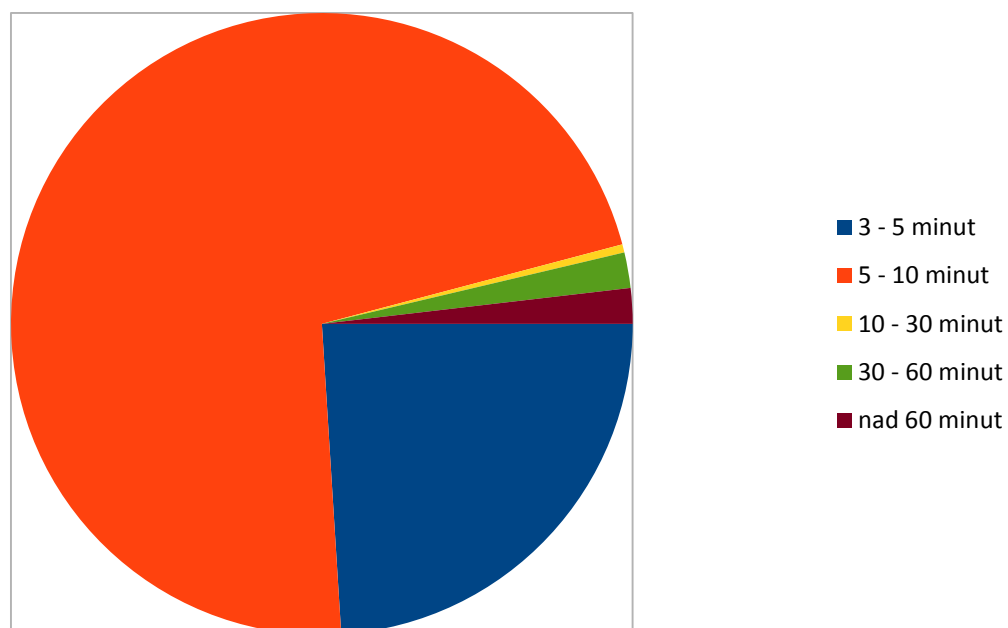
(Ilustrace č. 1) – Přístupy na dotazník.....	XIX
(Ilustrace č. 2) – Čas vyplnění dotazníku.....	XIX
(Ilustrace č. 3) – Věk respondentů dotazníku	XX
(Ilustrace č. 4) – Úroveň vzdělání respondentů	XX
(Ilustrace č. 5) – Znázornění víry respondentů	XXI
(Ilustrace č. 6) – Motivace k návštěvě poutního místa	XXI
(Ilustrace č. 7) – Vzdálenost poutního místa od místa trvalého bydliště	XXII
(Ilustrace č. 8) – Doprava na poutní místa	XXII
(Ilustrace č. 9) – Přenocování v místě poutního místa	XXIII
(Ilustrace č. 10) – Četnost návštěv poutních míst	XXIII
(Ilustrace č. 11) – Návštěvnost poutních míst Středočeského kraje.....	XXIV
(Ilustrace č. 12) – Co chybí na poutních místech Středočeského kraje podle respondentů	XXV
(Ilustrace č. 13) – Spokojenost se službami – hodnotící škála – známkováno jako ve škole	XXV
(Ilustrace č. 14) – Potenciální finanční výdaje přímo na poutních místech.....	XXVI
(Ilustrace č. 15) – Počet ubytovacích zařízení Středočeského kraje podle ČSÚ	XXVII
(Ilustrace č. 16) – Celkové srovnání průměru lůžek, stravovacích služeb a ubytovacích zařízení podle ČSÚ	XXVII

ILUSTRACE VÝSLEDKŮ ANALÝZY DOTAZNÍKU DLE SURVIO.COM V ÚPLNÉM ZNĚNÍ

(Ilustrace č. 1) – Přístupy na dotazník

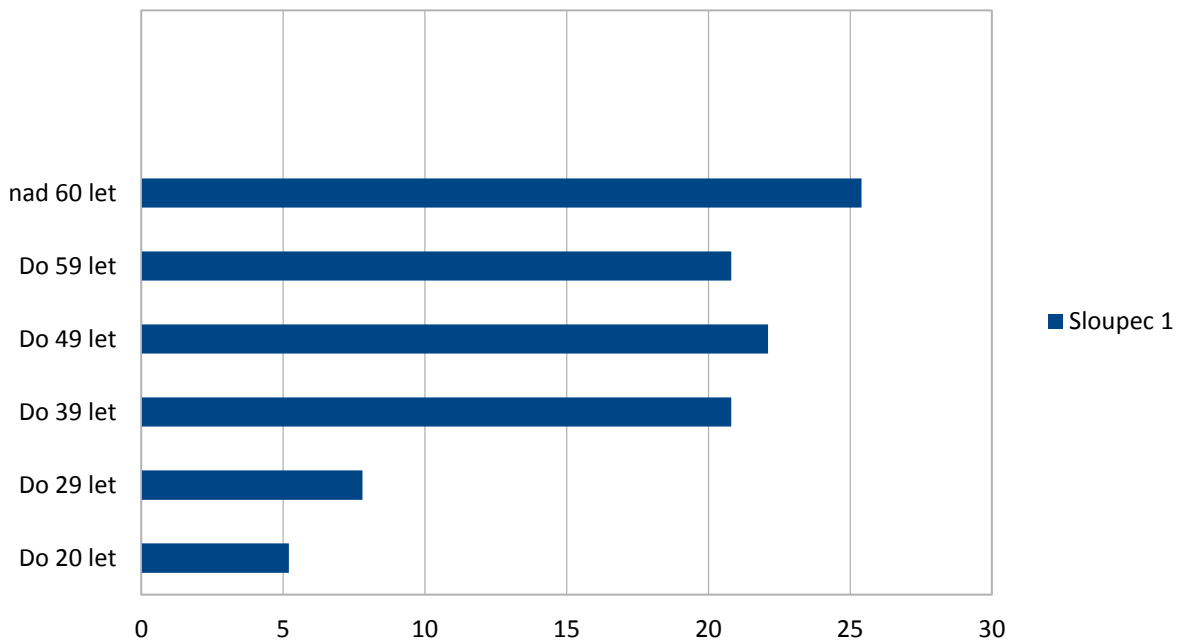

(Ilustrace č. 2) – Čas vyplnění dotazníku

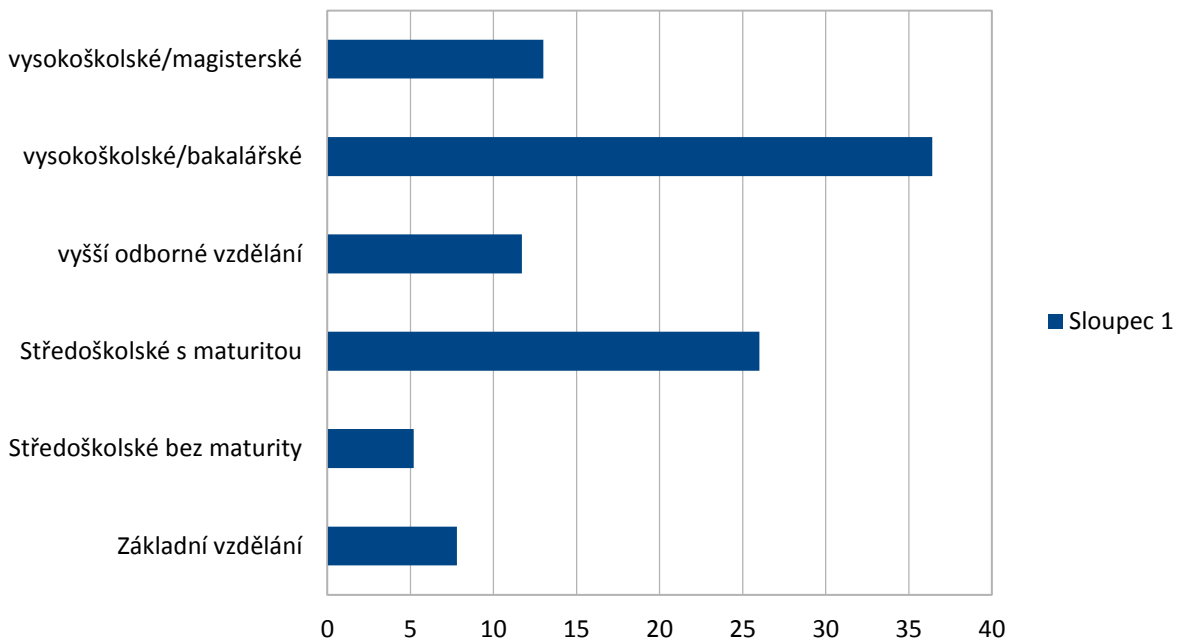

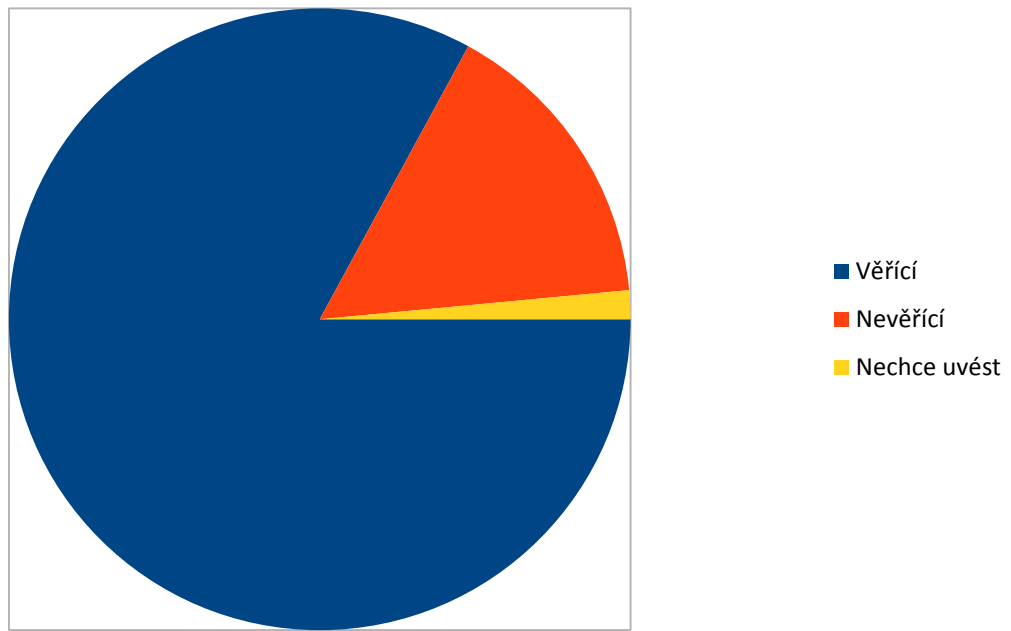
(Ilustrace č. 3) – Věk respondentů dotazníku

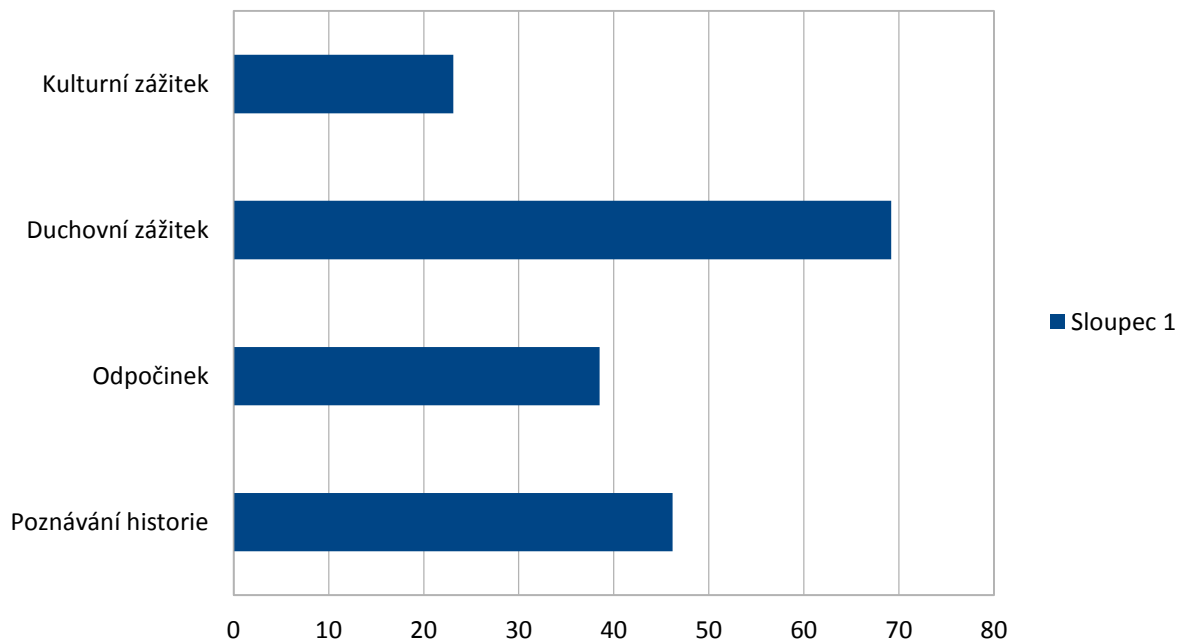
(Ilustrace č. 4) – Úroveň vzdělání respondentů

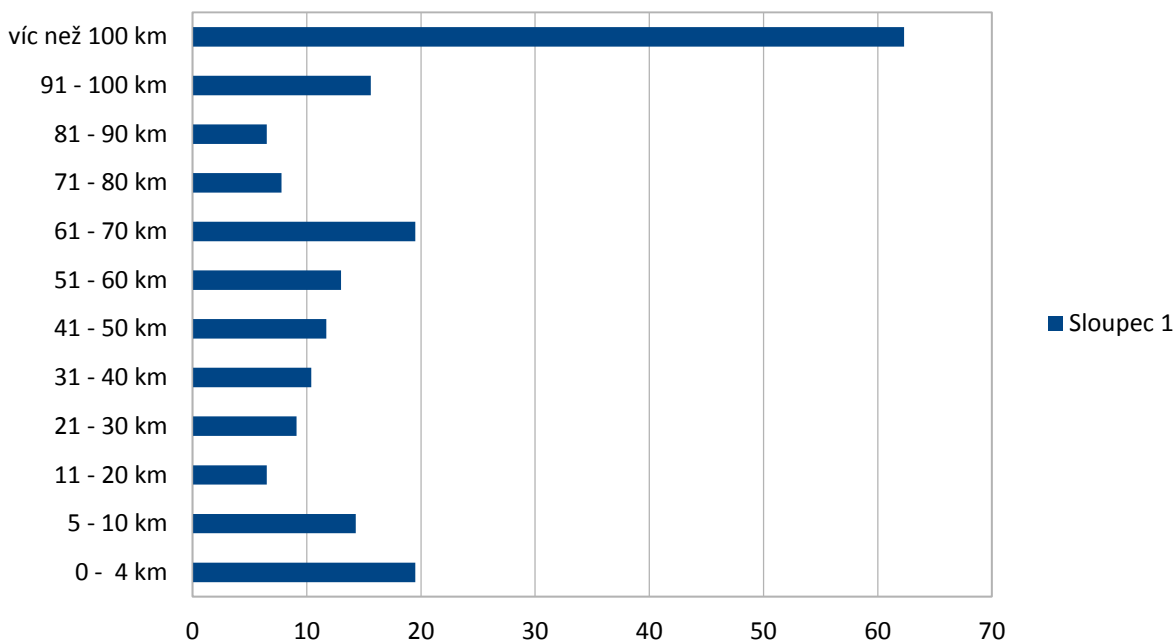
(Ilustrace č. 5) – Znárodnění víry respondentů

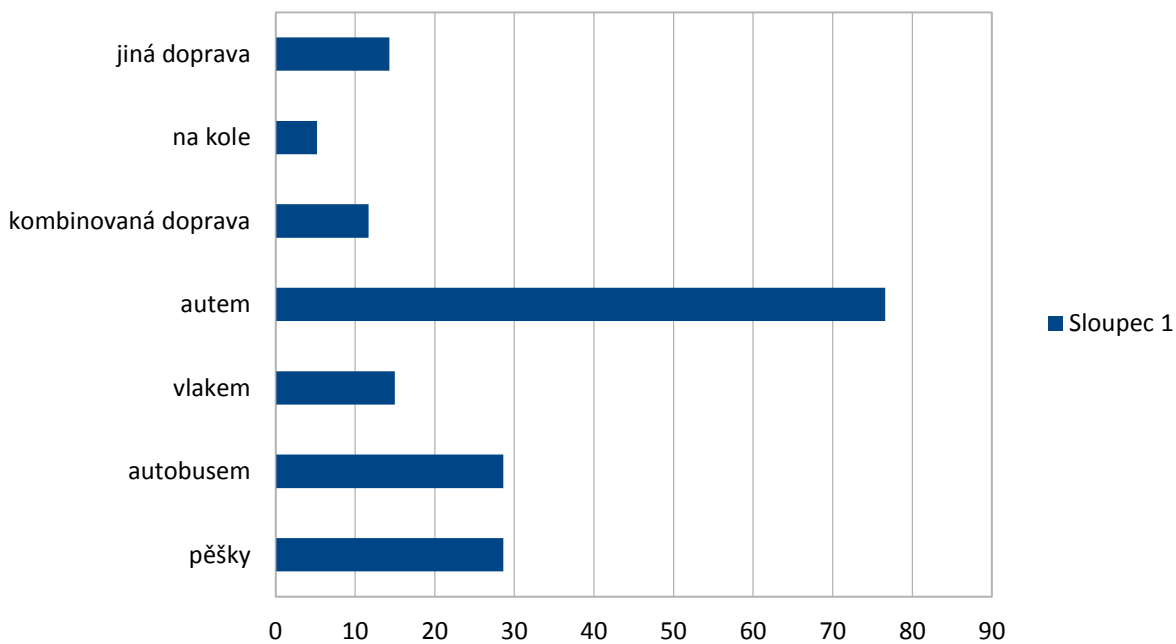
(Ilustrace č. 6) – Motivace k návštěvě poutního místa

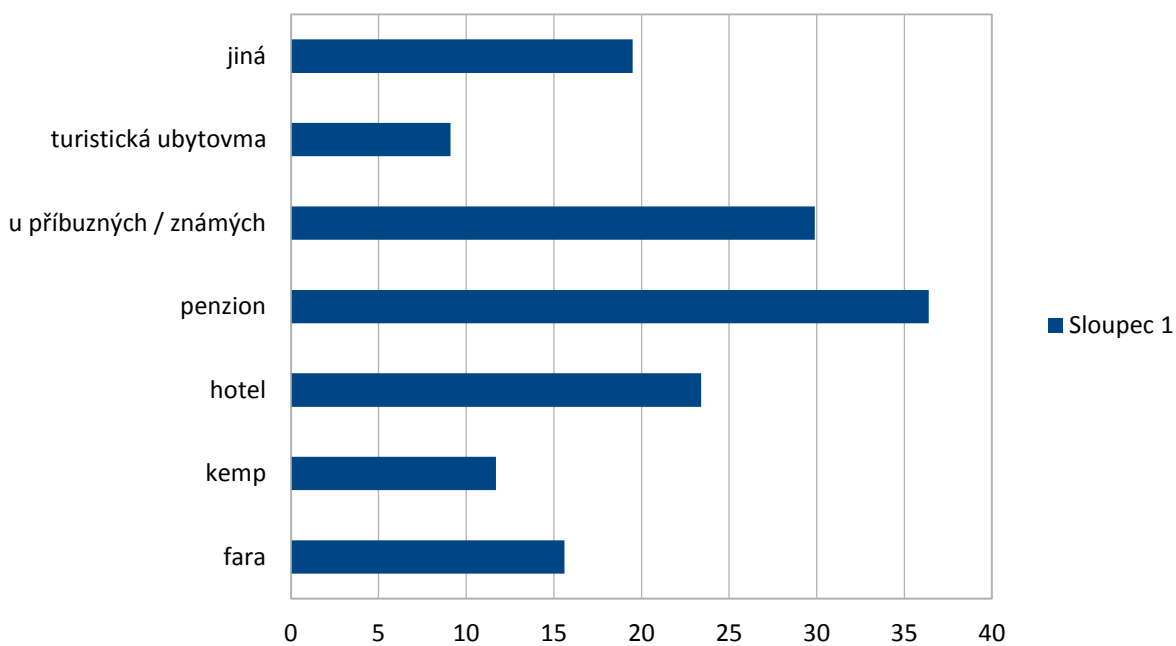
(Ilustrace č. 7) – Vzdálenost poutního místa od místa trvalého bydliště

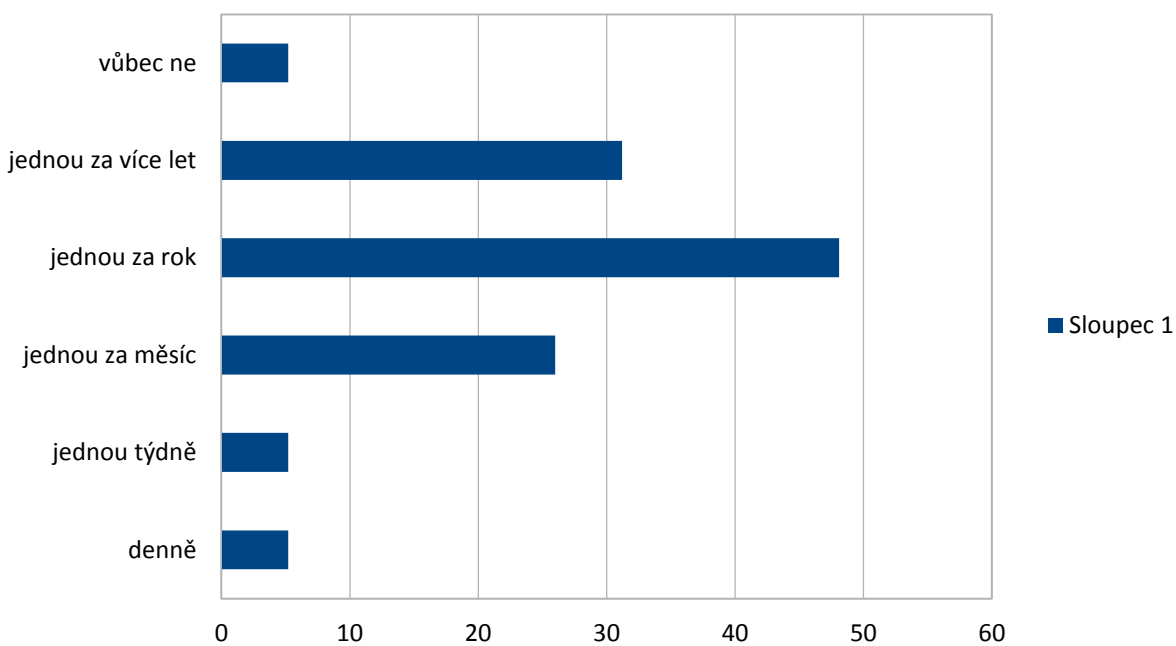
(Ilustrace č. 8) – Doprava na poutní místa

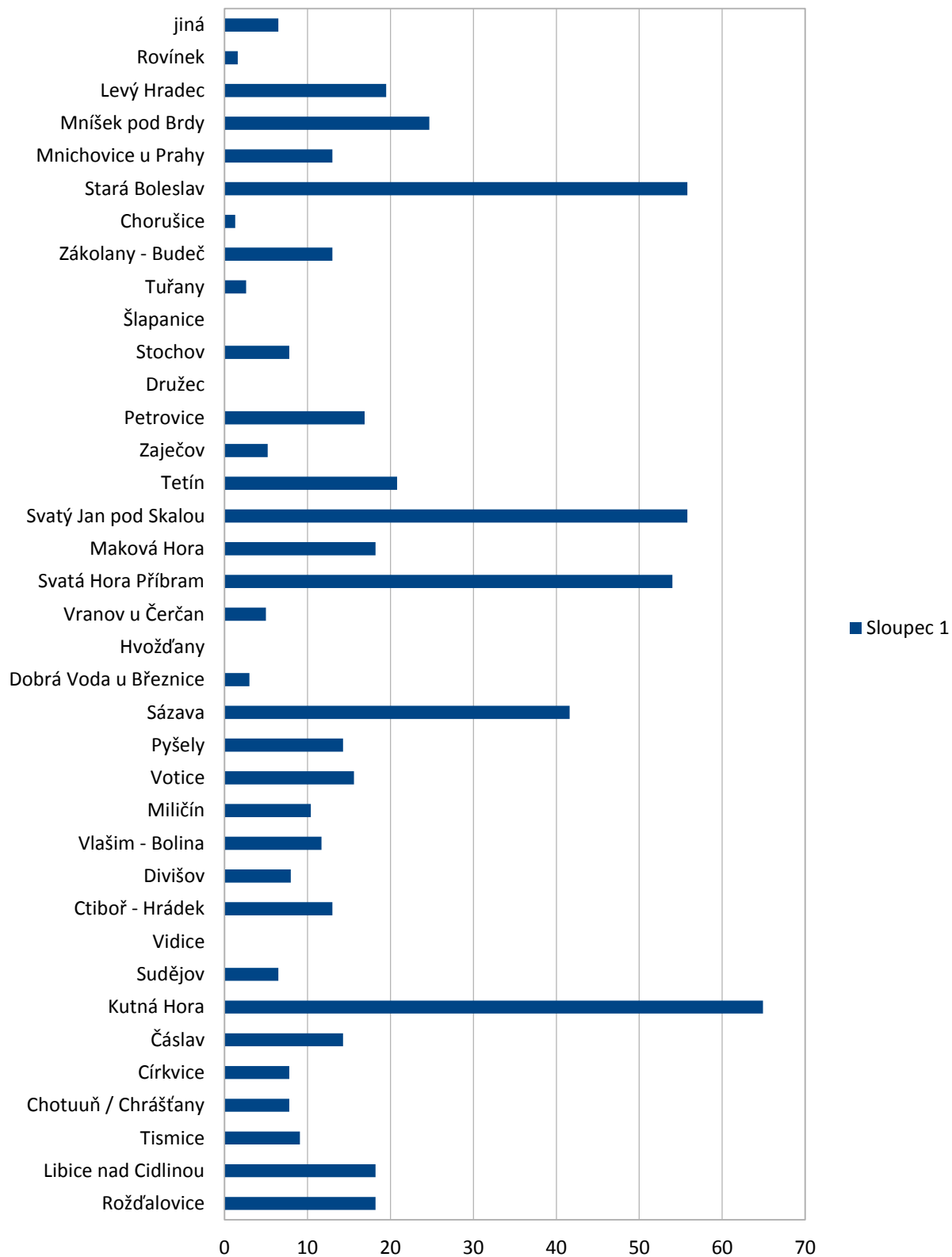

(Ilustrace č. 9) – Přenocování v místě poutního místa

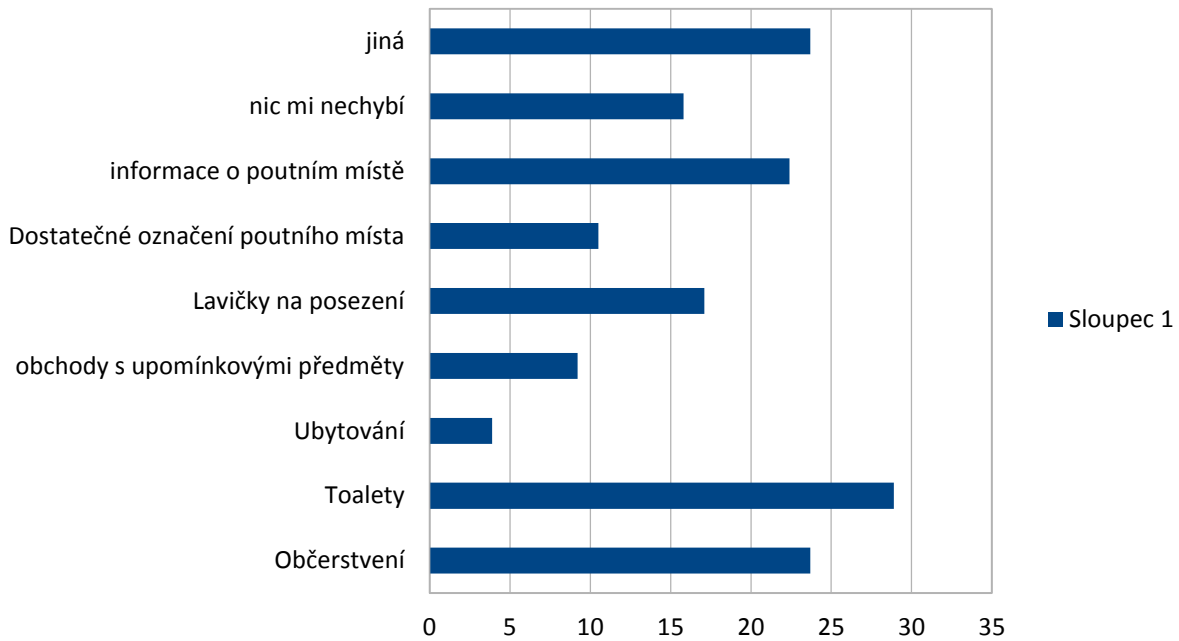
(Ilustrace č. 10) – Četnost návštěv poutních míst

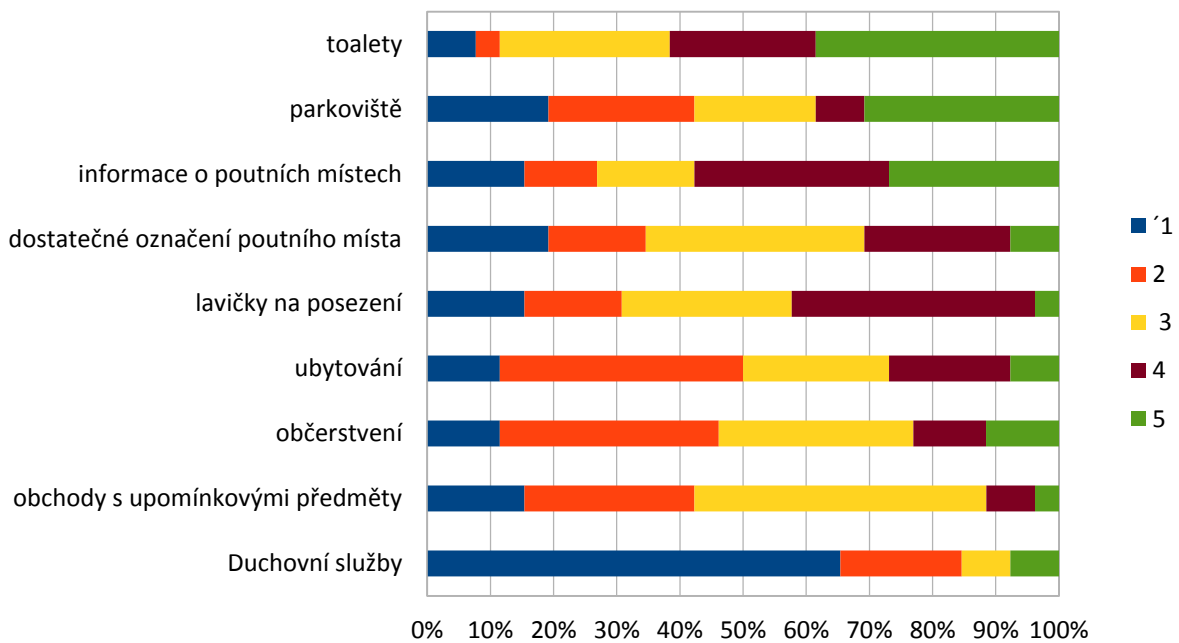

(Ilustrace č. 11) – Návštěvnost poutních míst Středočeského kraje

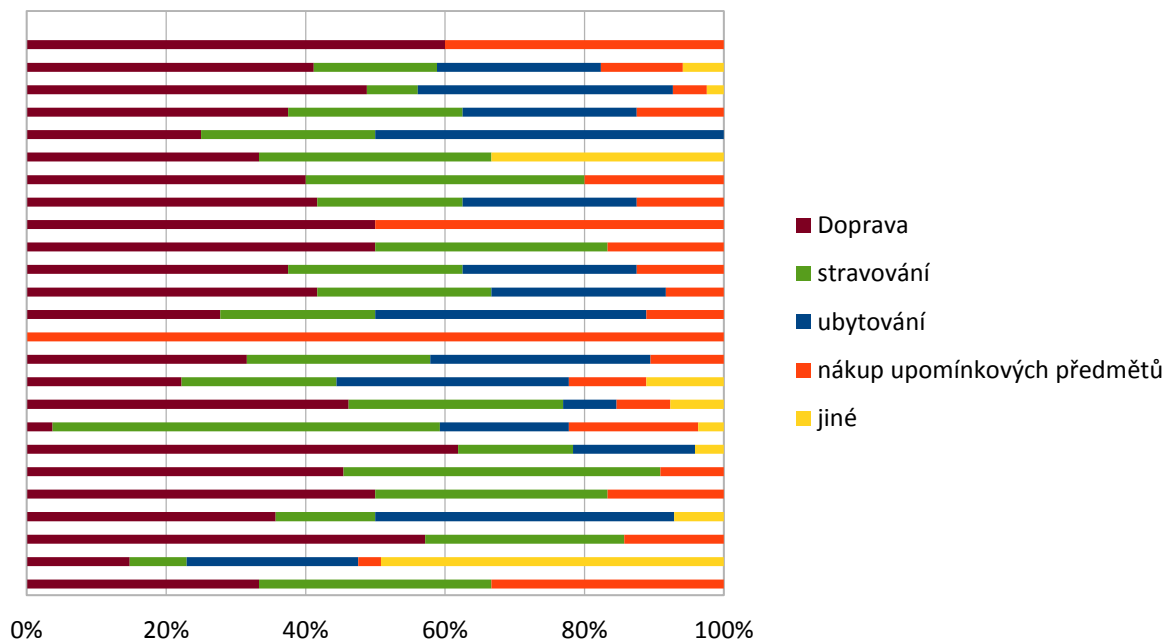
(Ilustrace č. 12) – Co chybí na poutních místech Středočeského kraje podle respondentů

(Ilustrace č. 13) – Spokojenost se službami – hodnotící škála – známkováno jako ve škole

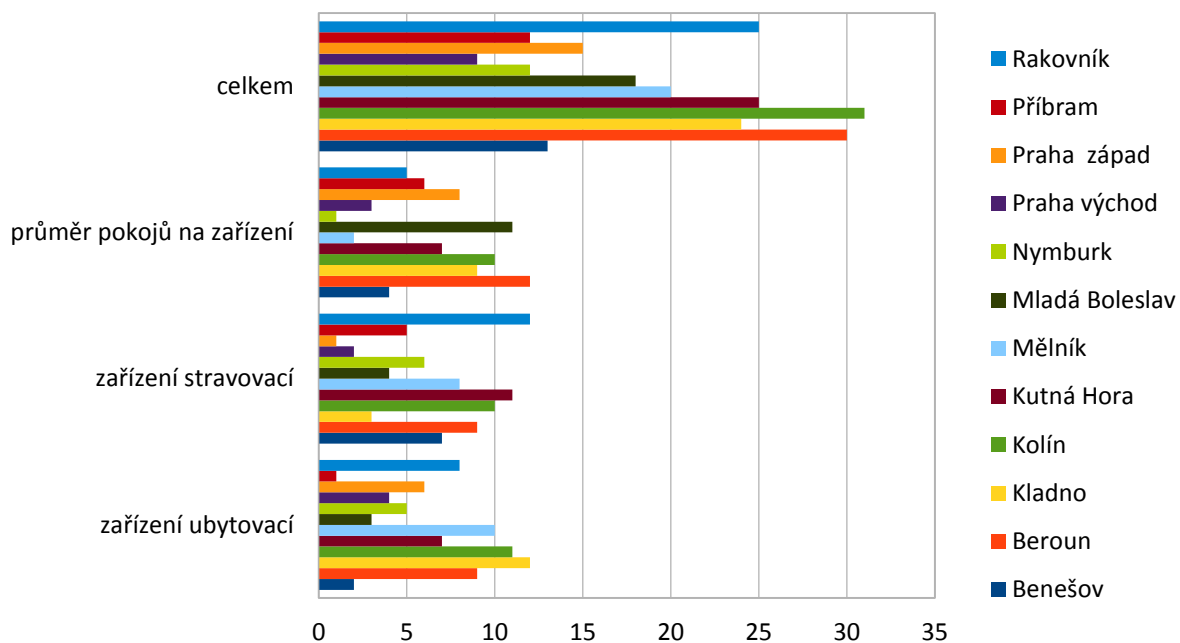
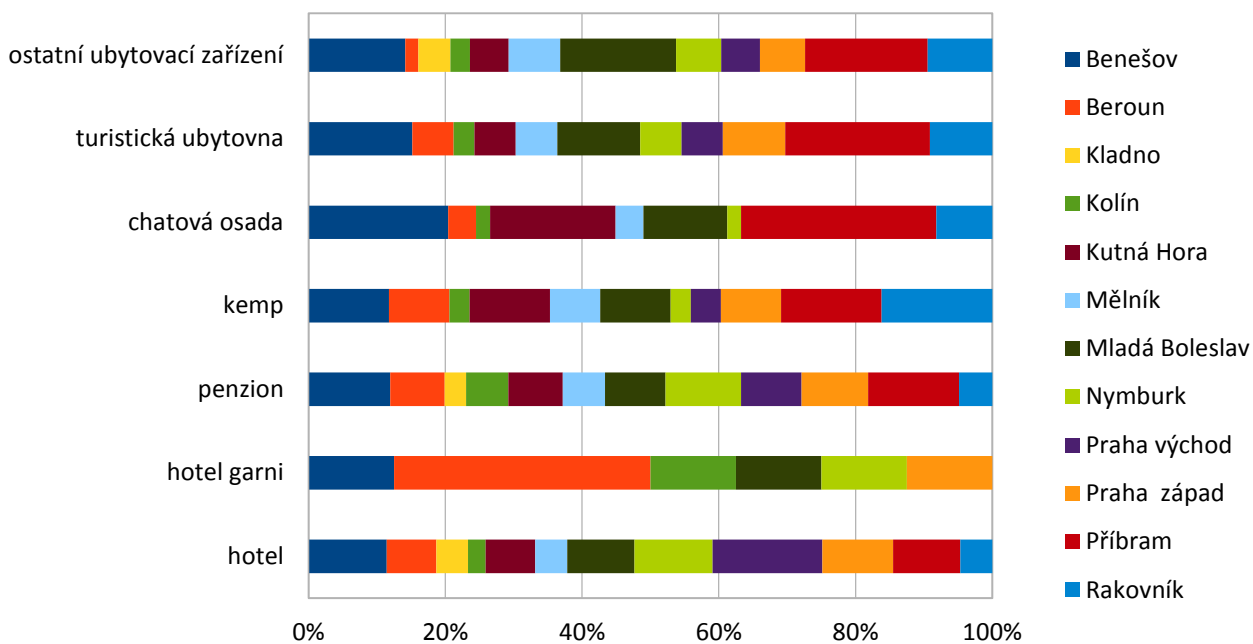

(Ilustrace č. 14) – Potenciální finanční výdaje přímo na poutních místech

ILUSTRACE VÝSLEDKŮ KVANTITATIVNÍHO ŠETŘENÍ DLE ČSÚ

(Ilustrace č. 15) – Počet ubytovacích zařízení Středočeského kraje podle ČSÚ

SEZNAM TABULEK

(Tabulka č. 1) – Počet posvátných míst	26
(Tabulka č. 2) – Seznam cestovních kanceláří – poutní turistika v České republice	32
(Tabulka č. 3) – Rozložení poutních míst Středočeského kraje a jejich procentuální zastoupení	35
(Tabulka č. 4) – Počet hotelů Středočeského kraje dle kategorizace dle www.trivago.com	51
(Tabulka č. 5) – Počet penzionů Středočeského kraje dle kategorizace dle www.trivago.com	51
(Tabulka č. 6) – Počet hotelů okresu Benešov dle kategorizace dle www.trivago.com	51
(Tabulka č. 7) – Počet penzionů okresu Benešov dle kategorizace dle www.trivago.com	52
(Tabulka č. 8) – Počet hotelů okresu Beroun dle kategorizace dle www.trivago.com	52
(Tabulka č. 9) – Počet penzionů okresu Beroun dle kategorizace dle www.trivago.com	52
(Tabulka č. 10) – Počet hotelů okresu Kladno dle kategorizace dle www.trivago.com	53
(Tabulka č. 11) – Počet penzionů okresu Kladno dle kategorizace dle www.trivago.com	53
(Tabulka č. 12) – Počet hotelů okresu Kolín dle kategorizace dle www.trivago.com	53
(Tabulka č. 13) – Počet hotelů okresu Kolín dle kategorizace dle www.trivago.com	54
(Tabulka č. 14) – Počet hotelů okresu Kutná Hora dle kategorizace dle www.trivago.com	54
(Tabulka č. 15) – Počet penzionů okresu Kutná Hora dle kategorizace dle www.trivago.com	54
(Tabulka č. 16) – Počet hotelů okresu Mělník dle kategorizace dle www.trivago.com	55
(Tabulka č. 17) – Počet penzionů okresu Mělník dle kategorizace dle www.trivago.com	55
(Tabulka č. 18) – Počet hotelů okresu Mladá Boleslav dle kategorizace dle www.trivago.com	55
(Tabulka č. 19) – Počet penzionů okresu Mladá Boleslav dle kategorizace dle www.trivago.com ..	56
(Tabulka č. 20) – Počet hotelů okresu Nymburk dle kategorizace dle www.trivago.com	56
(Tabulka č. 21) – Počet hotelů okresu Nymburk dle kategorizace dle www.trivago.com	56
(Tabulka č. 22) – Počet hotelů okresu Praha–východ dle kategorizace dle www.trivago.com	57
(Tabulka č. 23) – Počet penzionů okresu Praha–východ dle kategorizace dle www.trivago.com	57
(Tabulka č. 24) – Počet hotelů okresu Praha–západ dle kategorizace dle www.trivago.com	57
(Tabulka č. 25) – Počet penzionů okresu Praha–západ dle kategorizace dle www.trivago.com	57
(Tabulka č. 26) – Počet hotelů okresu Příbram dle kategorizace dle www.trivago.com	58
(Tabulka č. 27) – Počet penzionů okresu Příbram dle kategorizace dle www.trivago.com	58
(Tabulka č. 28) – Počet hotelů okresu Rakovník dle kategorizace dle www.trivago.com	58
(Tabulka č. 29) – Počet penzionů okresu Rakovník dle kategorizace dle www.trivago.com	59
(Tabulka č. 30) – Frekvence návštěvnosti poutních míst	62

PŘÍLOHA D – PŘÍLOHA Č. 1 - 35

Příloha č. 1:	Nejznámější poutní místa v Čechách.....	XXXI
Příloha č. 2:	Nejznámější poutní místa na Moravě.....	XXXII
Příloha č. 3:	Nejznámější poutní místa Slovenské republiky.....	XXXIII
Příloha č. 4:	Přehled poutních míst Středočeského kraje – počet obyvatel a rozloha.....	XXXV
Příloha č. 5:	Souhrnný přehled poutních památek Středočeského kraje – památka, poutní relikvie, pout', katalogizační číslo památky v katalogu národních kulturních památek.....	XXXVII
Příloha č. 6:	Duchovní správa poutních míst Středočeského kraje.....	XLIII
Příloha č. 7:	Poutní památky Středočeského kraje podle dne svaté poutě.....	XLIV
Příloha č. 8:	Počet ubytovacích zařízení Středočeský kraj.....	XLVII
Příloha č. 9:	Stravovací služby ve Středočeském kraji.....	XLVII
Příloha č. 10:	Počet pokojů Středočeský kraj.....	XLVII
Příloha č. 11:	Hromadná ubytovací zařízení okres Benešov.....	XLVII
Příloha č. 12:	Hromadná ubytovací zařízení okres Beroun.....	XLIX
Příloha č. 13:	Hromadná ubytovací zařízení okres Kladno.....	XLIX
Příloha č. 14:	Hromadná ubytovací zařízení okres Kolín.....	L
Příloha č. 15:	Hromadná ubytovací zařízení okres Kutná Hora.....	L
Příloha č. 16:	Hromadná ubytovací zařízení okres Mělník.....	LI
Příloha č. 17:	Hromadná ubytovací zařízení okres Mladá Boleslav.....	LI
Příloha č. 18:	Hromadná ubytovací zařízení okres Nymburk.....	LII
Příloha č. 19:	Hromadná ubytovací zařízení okresu Praha–východ.....	LII
Příloha č. 20:	Hromadná ubytovací zařízení okres Praha–západ.....	LIII
Příloha č. 21:	Hromadná ubytovací zařízení okres Příbram.....	LIII
Příloha č. 22:	Hromadná ubytovací zařízení okres Rakovník.....	LIV
Příloha č. 23:	Celkové zhodnocení podmínek cestovního ruchu ve Středočeském kraji na základě všech dosažených výsledků.....	LV
Příloha č. 24:	Kvantitativní šetření cestovního ruchu před vyplněním.....	LVI
Příloha č. 25:	Výsledky kvantitativního šetření cestovního ruchu – poutní místa.....	LVII
Příloha č. 26:	Výsledky kvantitativního šetření cestovního ruchu Středočeského kraje – okresy.....	LIX
Příloha č. 27:	Věkové rozmezí respondentů.....	LIX
Příloha č. 28:	Úroveň dokončeného vzdělání respondentů.....	LIX
Příloha č. 29:	Motivační faktor k návštěvě poutních míst.....	LX
Příloha č. 30:	Způsob dopravy na poutní místa.....	LX
Příloha č. 31:	Způsob ubytování na místě poutní památky.....	LX
Příloha č. 32:	Vzdálenost poutního místa od bydliště.....	LXI
Příloha č. 33:	Návštěvnost poutních míst.....	LXII
Příloha č. 34:	Chybějící služba v místě pouti.....	LXIII

(Příloha č. 1) – Nejznámější poutní místa v Čechách

Obec	Poutní kostel	okres	kraj
Bohosudov	bazilika Panny Marie Bolestné	Teplice	Ústecký kraj
Bozkov u Semil	kostel Navštívení Panny Marie Královny hor	Semily	Liberecký kraj
Filipov	Bazilika minor Panny Marie Pomocnice	Děčín	Ústecký kraj
Hejnice	kostel Navštívení Panny Marie	Liberec	Liberecký kraj
Klokoty u Tábora	Klokotský klášter u Tábora	Tábor	Jihočeský kraj
Králíky	klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie	Ústí nad Orlicí	Pardubický kraj
Křemešník	kostel Nejsvětější Trojice	Pelhřimov	Vysočina
Lomec	kostel Jména Panny Marie	Strakonice	Jihočeský kraj
Chlumek v Luži	kostel Panny Marie Pomocnice	Chrudim	Pardubický kraj
Malé Svatoňovice	Kostel Sedmi radostí Panny Marie	Trutnov	Královehradecký kraj
Praha	chrám Panny Marie Vítězné – Pražské jezulátko	Praha	Praha
Římov	kostel svatého Ducha	České Budějovice	Jihočeský kraj
Sázava	klášter s kostelem svatého Prokopa	Benešov	Středočeský kraj
Stará Boleslav	baziliky sv. Václava a Nanebevzetí Panny Marie – okres Praha–východ	Praha–východ	Středočeský kraj
Svatá Hora Příbram	Basilika minor nanebevzetí Panny Marie	Příbram	Středočeský kraj

(Příloha č. 2) – Nejznámější poutní místa na Moravě

Obec	Poutní kostel	okres	kraj
Hluboké Mašůvky	kostel Panny Marie Sedmiradostné s Kalvárií, kaple sv. Ducha, křížová cesta a cesta Panny Marie Bolestné a Mariánská cesta	Znojmo	Jihomoravský kraj
Hrabyně	Kostel Panny Marii Nanebevzaté	Opava	Moravskoslezský kraj
Křtiny	kostel Jména Panny Marie	Blansko	Jihomoravský kraj
Přibyslavice	kostel Narození Panny Marie	Třebíč	Vysočina
Sloup	kostel Panny Marie Bolestné	Blansko	Jihomoravský kraj
Antonín nad Blatnicí	kaple Svatého Antonína	Uherské Hradiště	Zlínský kraj
Hostýn	bazilikou Navštívení Panny Marie	Kroměříž	Zlínský kraj
Olomouc – Svatý Kopeček	Bazilika Navštívení Panny Marie	Olomouc	Olomoucký kraj
Velehrad	bazilika Nanebevzetí Panny Marie a svatých Cyrila a Metoděje	Uherské Hradiště	Zlínský kraj
Vranov u Brna	kostel Narození Panny Marie	Brno–venkov	Jihomoravský kraj
Tuřany u Brna	klášter	Brno	Jihomoravský kraj

(Příloha č. 3) Nejznámější poutní místa Slovenské republiky

Obec	Poutní kostel	okres	kraj	Poznámka
Báč při Šamoríně	kostel sv. Antonína	Dunajská Streda	Trnavský kraj	
Banská Štiavnica	Kalvárie	Banská Štiavnica	Banskobystrický kraj	
Dubovica	Chrám Povýšení svatého kříže v Bukové Hôrce	Sabinov	Prešovský kraj	Pravoslavný kostel řádu sv. Basila Velikého
Devín	Devín – kostel svatého Kříže a Marie	Bratislava IV.	Bratislavský kraj	
Gabolto	kostel sv. Vojtěcha	Bardejov	Prešovský kraj	karmelitáni
Humenné	kostel Všech svatých	Humenné	Prešovský kraj	
Klkočov	kostel Nejsvětějšího srdce Ježíšova	Čadca	Žilinský kraj	
Košice	kostel Narození Panny Marie	Košice	Košický kraj	
Kluknava	kostel sv. Anny	Gelnica	Košický kraj	
Krásný Brod	Monastýr Sestoupení svatého Ducha	Medzilaborce	Prešovský kraj	Řeckokatolický klášter
Levoča	kostel svatého Jakuba	Levoča	Prešovský kraj	
L'utina	basilika minor Zesnutí přesvaté rodičky	Sabinov	Prešovský kraj	Řeckokatolický kostel
Malá Vieska	kostel Narození Panny Marie	Košice–okolie	Košický kraj	
Marianka při Bratislave	kostel Narození Panny Marie	Malacky	Bratislavský kraj	
Nitra	Kalvárie	Nitra	Nitranský kraj	
Obišovce při Kysiaku	chrám Růžencové Panny Marie	Košice a okolie	Košický kraj	
Prešov	katedrální chrám	Prešov	Prešovský kraj	

	svatého Jana Křtitele			
Rajecká Lesná	kostel Narození Panny Marie	Žilina	Žilinský kraj	
Trenčín	Poutní areál Skalka	Trenčín	Trenčinský kraj	
Staré Hory	kostel Navštívení Panny Marie	Banská Bystrica	Banskobystrický kraj	
Stropkov	Sanktuárium Najsvětějšího Těla a Krve Kristové	Stropkov	Prešovský kraj	
Šastín–Stráž	chrám Panny Marie Sedmibolestné	Senica	Trnavský kraj	
Topolčany	kostel Nanebevzetí Panny Marie	Topolčany	Nitranský kraj	
Uhorná	kaple Panny Marie Sněžné	Gelnica	Košický kraj	
Višňová při Žilině	kostel sv . Mikuláše	Žilina	Žilinský kraj	

(Příloha č. 4) – Přehled poutních míst Středočeského kraje – počet obyvatel a rozloha

Poutní místo	Okres	Počet obyvatel⁴¹ -	Rozloha^{42,43}
Brandýs nad Labem – Stará Boleslav	Praha–východ	18249	2265,48
Církvice	Kutná Hora	1243	1012,87
Ctiboř–Hrádek	Benešov	128	392,23
Čáslav	Kutná Hora	10378	2646
Červený Újezd – Hájek	Praha–západ	1140	533,73
Divišov	Benešov	1629	3097,27
Dobrá Voda u Březnice⁴⁴	Příbram	3541	1946,63
Družec	Kladno	1047	712,06
Chorušice	Mělník	552	1776,29
Chrášťany–Chotouň	Kolín	745	1458,55
Kutná Hora	Kutná Hora	20341	3307,17
Libice nad Cidlinou	Nymburk	1277	999,22
Miličín	Benešov	1094	869,68
Mnichovice	Praha–východ	3524	832,13
Mníšek pod Brdy	Praha–západ	5415	2649,79
Petrovice	Rakovník	271	700,01
Příbram	Příbram	33853	3345,3
Pyšely	Benešov	18516	1281
Roztoky u Prahy – Levý Hradec	Praha–západ	8206	818,9
Rožďalovice	Nymburk	1615	2390,78
Sázava	Benešov	3753	2041,8
Smolotely	Příbram	238	1093,41
Slapy–Rovínek	Praha–západ	839	2024,28
Stochov	Kladno	5534	949,5
Sudějov	Kutná Hora	85	391,71

⁴¹<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi>

⁴²V hektarech

⁴³<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi>

⁴⁴Součást obce Březnice

Svatý Jan pod Skalou	Beroun	169	405,6
Šlapanice	Kladno	192	689,87
Tetín	Beroun	870	1028,99
Tismice	Kolín	529	750,23
Tuřany	Kladno	571	356,36
Vidice–Roztěž–Lázně	Kutná Hora	235	1178,72
Vlašim–Bolína⁴⁵	Benešov	11704	4134,28
Votice	Benešov	4574	3642,13
Vranov	Benešov	389	984,94
Zaječov	Beroun	1421	703,12
Zákolany–Budeč⁴⁶	Kladno	540	567,39
celkem		164407	53977,42

---

⁴⁵Část obce Vlašim

⁴⁶Část obce Zákolany

(Příloha č. 5) – Souhrnný přehled poutních památek Středočeského kraje – památka, poutní relikvie, pout', katalogizační číslo památky v katalogu národních kulturních památek

Poutní místo	Okres	Název poutní památky	Farní diecéze	Katalogizační číslo⁴⁷	Pout'	Poutní relikvie
Brandýs nad Labem – Stará Boleslav	Praha–východ	Basiliky sv. Václava, Kosmy a Damiána a basilika Nanebevzetí Panny Marie	Arcibiskupství Pražské Vikariát Stará Boleslav Farnost Stará Boleslav	1000128779 ^a 1000146051	28. září. – národní pout' 15.srpna Slavnost palladia	sv.Václav sv. Ludmila bl.Podiven Palladium země české
	Církvice	Kutná Hora	Kostel svatého Vavřince	Pražská diecéze Vikariát Kolín farnost Uhlířské Janovice	1000132020	15.září
Ctiboř–Hrádek	Benešov	Kostel svatého Matouše a Navštívení Panny Marie	Pražská diecéze Vikariát Vlašim Farnost Hrádek	1000142298	1. až 3. červencová neděle	Hrádecká Madona
Čáslav	Kutná Hora	Kostel svatého Petra a Pavla	Biskupství Královehradecké vikariát Kutnohorsko-poděbradský farnost Čáslav	1000133661	-	Madona Čáslavská
Červený Hájek – Újezd	Praha–západ	Loretánská kaple Panny Marie	Pražská diecéze Vikariát Kladno Farnost Unhošť	1000148650 ^a 1000137474	14 poutí	Madona Svatoleská–Hájecká
	Divišov	Benešov	Kostel svatého Bartoloměje	Pražská diecéze Vikariát Vlašim Farnost Divišov	1000141161	24.srpna
Dobrá Voda u Březnice	Příbram	Kaple sv. Máří Magdalény	Biskupství Českobudějov-	1000133683	22.července	Máří Magdaléna

⁴⁷Dle národního katalogu památek

			vické vikariát Písek farnost Březnice			
Družec	Kladno	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	Arcibiskupství Pražské Vikariát Kladno Farnost Unhošť	1000144969	Zvěstování a Narození Panny Marie	Družecká Madona
Hvožd'any	Příbram	Kostel sv. Prokopa a Navštívení Panny Marie	Biskupství Českobudějovické vikariát Písek farnost Hvožd'any	1000135394	22. června	Javorýská Madona
Chorušice	Mělník	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	Biskupství Litoměřické Vikariát Mladá Boleslav Farnost Chorušice	1000138424	Nanebevzetí Panny Marie	Pieta
Chrást'any –Chotouň	Kolín	Kostel sv. Prokopa	Pražská diecéze Vikariát Kolín farnost Pečky	1000149937	4. července	Panna Marie Bolestná
Kutná Hora	Kutná Hora	Chrám sv. Barbory	Biskupství Královehradecké vikariát Kutnohorskopoděbradský farnost arciděkanství Kutná Hora	1000145293 - UNESCO	4. prosince	sv. Barbora
Libice nad Cidlinou	Nymburk	Kostel sv. Vojtěcha	Biskupství Královehradecké vikariát Kutnohorskopoděbradský farnost Libice nad Cidlinou	1000131860	23. dubna	sv. Vojtěch
Miličín	Benešov	Kaple Utrpení Krista	Biskupství českobudějovické	1000142604	1. neděle v září	Křížová cesta

			Vikariát Tábor Farnost Miličín			
Mnichovice	Praha– východ	Kostel Narození Panny Marie	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Jílové u Prahy farnost Mnichovice	1000146269	12. září svátek Marie	Madona Svatohorská
Mníšek pod Brdy	Praha– západ	Kostel svaté Maří Magdalény	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Příbram Farnost Mníšek pod Brdy	1000129377 - UNESCO ⁴⁸	22. července	Máří Magdaléna
Petrovice	Rakovník	Kostel Navštívení Panny Marie	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Rakovník farnost Petrovice u Rakovníka	1000137254	7. října Panna Marie Růžencová 5. července	Panna Marie Růžencová
Příbram	Příbram	Svatá Hora Příbram- basilika Minor Panny Marie	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Příbram farnost u kostela Jakuba Staršího	1000131868	7. května – arcidiecézní pouť 5.6. Otevření brány milosrden- ství 18. 6. Řeckokato- lická pouť 21. srpna Nanebevzetí P. Marie Prokopská pouť jinak po domluvě celoročně	Svatohorská madona

⁴⁸<http://pamatkovykatolog.cz/?element=2144401&sequence=2&mode=fulltext&region%5B0%5D=St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BD+kraj&county%5B0%5D=Praha-z%C3%A1pad&municipality%5B0%5D=Mn%C3%AD%C5%A1ek+pod+Brdy&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>

Pyšely	Benešov	Loreta + kostel Povýšení sv. Kříže	Arcibiskup- ství pražské Vikariát Jílové u Prahy farnost Jílové u Prahy	1000146173	1. červencová neděle	Panna Marie
Roztoky – Levý Hradec	Praha– západ	Poutní kostel svatého Klimenta	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Praha II. farnost Roztoky u Prahy	1000154366	5 církevních svátků	Přemyslovci Ludmila Vojtěch sv. Kliment
Rožďalovi- ce	Nymbuk	Kostel sv. Havla	Litoměřická diecéze Vikariát mladobole- slavský Farnost Mcely	1000158446	16. října	Sv. Havel
Sázava	Benešov	Kostel sv. Prokopa	Arcibiskup- ství pražské Vikariát Jílové u Prahy farnost Sázava – Černé Budy	1000131829	kolem 4. července	sv. Prokop
Slapy– Rovinek	Praha– západ	Kaple Nanebevzetí Panny Marie	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Jílové u Prahy Farnost Štěchovice	1000137241	1. 5. P. Marie	P. Marie, královna Povltaví
Smolotely	Příbram	Maková hora – kostel sv. Jana Křtitele a Panny Marie Karmelské	Arcibiskup- ství pražské Vikariát Příbram Farnost Maková hora – Smolotely	1000132670	Všechny svátky P. Marie a den sv. Jana Křtitele 24. 6.	Panna Marie Karmelská Jan Křtitel
Stochov	Kladno	Kostel svatého Václava	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Kladno Farnost Smečno	1000128676	28. září	Sv. Václav
Sudějov	Kutná Hora	Kostel svaté Anny	Pražská diecéze Vikariát Kolín	1000147759	26.července	sv. Anna

			farnost Uhlířské Janovice			
Svatý Jan pod Skalou	Beroun	Kostel Narození svatého Jana Křtitele	Pražská diecéze Vikariát Beroun Farnost Beroun	1000148141	24. června – sv. Jan Křtitel	sv. Ivan – hrob
Šlapanice– Budeničky	Kladno	Kostel svatého Isidora	Arcibiskup- ství Pražské vikariát Kladno Farnost Zlonice	1000137152	sv. Isidor – 15. května	sv. Isidor
Tetín	Beroun	Kostel svaté Ludmily a svaté Kateřiny	Pražská diecéze Vikariát Beroun Farnost Beroun	1000126005 ^a 1000158484	16. září sv. Ludmila	sv. Ludmila
Tismice	Kolín	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	Pražská arcidiecéze Vikariát Kolín farnost Český Brod	1000141747	15. srpna	Madona Tismická
Tuřany	Kladno	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	Arcibiskup- ství pražské Vikariát Kladno Farnost Slaný	1000126544	Nanebevzetí Panny Marie	Tuřanská Madona
Vidice– Roztěž– Lázně	Kutná Hora	Kaple Panny Marie Pomocné	Biskupství královéhra- decké Vikariát Kutnohorsko- poděbradský Farnost Bykáň	1000149341	8. neděle po Velikono- cích 15. srpna 8. září	Panna Maria Pomocnice
Vlašim– Bolina	Benešov	Loreta	Pražské arcibiskupství Vikariát Vlašim farnost Vlašim	1000143772	-	Panna Maria
Votice	Benešov	Františkánský klášter	Arcibiskup- ství Pražské Vikariát Benešov	1000140205		Panna Marie Passovská

			farnost Votice			
Vranov	Benešov	Kostel svatého Václava	Arcibiskupství Pražské Vikariát Benešov farnost Poříčí nad Sázavou	1000138333	28. září	sv. Václav
Zaječov	Beroun	Kostel Zvěstování Panny Marie a sv. Banigmy	Pražská diecéze Vikariát Beroun Farnost Hořovice	1000128944	8. 5. Panna Maria, Matka Božího Milosrdenství	Benigma
Zákolany–Budeč	Kladno	Kostel sv. Petra a Pavla	Pražské arcibiskupství Vikariát II. Pražský farnost Roztoky u Prahy	1000153921	29. 6. – Petr a Pavel 28.9. – sv. Václav	Petr a Pavel sv. Václav

(Příloha č. 6) – Duchovní správa poutních míst Středočeského kraje

Duchovní správa	Poutní místo	Počet
Arcibiskupství Pražské	<ul style="list-style-type: none"> • Brandýs nad Labem – Stará Boleslav<ul style="list-style-type: none"> • Církvice • Ctiboř–Hrádek • Červený Újezd–Hájek<ul style="list-style-type: none"> • Divišov • Družec • Chrást'any–Chotouň<ul style="list-style-type: none"> • Mnichovice • Mníšek pod Brdy<ul style="list-style-type: none"> • Petrovice • Příbram • Pyšely • Roztoky – Levý Hradec<ul style="list-style-type: none"> • Sázava • Slapy • Smolotely • Stochov • Sudějov • Svatý Jan pod Skalou • Šlapanice–Budeničky<ul style="list-style-type: none"> • Tetín • Tismice • Tuřany • Vlašim–Bolina<ul style="list-style-type: none"> • Votice • Vranov • Zaječov • Zákolany–Budeč	28
Biskupství Českobudějovické	<ul style="list-style-type: none"> • Miličín • Dobrá Voda u Březnice<ul style="list-style-type: none"> • Hvožd'any	3
Biskupství Litoměřické	<ul style="list-style-type: none"> • Rožďalovice • Chorušice	2
Královehradecká dieceze	<ul style="list-style-type: none"> • Čáslav • Kutná Hora • Libice nad Cidlinou • Vidice–Roztěž–Lázně	4

(Příloha č. 7) – Poutní památky Středočeského kraje podle dne svaté poutě

den	Světce	Poutní místo	Kolikrát
Bez poutě		Čáslav Vlašim–Bolina	2
Celoročně po domluvě		Příbram	1
8 neděl po Velikonocích	Panna Marie pomocnice	Vidice–Roztěž–Lázně	1
1. ledna	Slavnost Matky Boží	Maková Hora	1
18. ledna	Svátek Panny Marie, jednoty křesťanů	Maková Hora	1
11. února	Nezávazná památka Panny Marie Lourdské	Maková Hora	1
19. února	Jmenování sv. Vojtěcha biskupem	Roztoky u Prahy + Levý Hradec	1
25. března	Zvěstování Panně Marii	Maková Hora Družec	1
23. dubna	Sv. Vojtěch	Libice nad Cidlinou Roztoky u Prahy – Levý Hradec	2
30. dubna	Prvomájová pouť	Hájek	1
1. května	Panna Marie	Slapy–Rovinek	1
8. května	Nezávazná památka Panny Marie, prostřednice všech Milostí	Maková hora Zaječov	2
13. května	Panna Marie Fatimská	Maková Hora	1
14. května	Svatodušní vigilie	Hájek	1
15. května	sv. Isidor	Šlapanice, Budeničky	1
26. května	Pouť seniorů	Hájek	
31. května	Navštívení Panny Marie	Maková Hora Hájek	2
11. června	Památka sv. Barnabáše	Hájek	
16. června	Neposkvrněného Srdce Panny Marie	Maková Hora	1
24. června	sv. Jan Křtitel	Maková Hora Svatý Jan pod Skalou	2
25. června	Památka Královny a Matky Milosrdenství	Hájek	1
29. června	sv. Petra a Pavla	Zákolany + Budeč	1
1. neděle v červenci	Panna Marie	Ctiboř–Hrádek	2

		Loreta Pyšely	
2. neděle v červenci	Panna Marie	Ctiboř–Hrádek	1
3. neděle v červenci	Panna Marie	Ctiboř–Hrádek	1
4. července	sv. Prokop	Chotouň–Chrášťany Sázava Příbram	3
5. července		Petrovice	1
5. července	Cyril a Metoděj	Roztoky u Prahy – Levý Hradec	1
16. července	P. Marie Karmelská	Maková Hora Hájek	2
22. července	Maří Magdaléna	Dobrá Voda u Březnice Hvožd'any Mníšek pod Brdy	3
27. července	sv. Anna	Sudějov	1
30. července	Sobotní památka Panny Marie	Hájek	1
2. srpna	Svátek Panny Marie, Královny andělů	Hájek	1
5. srpna	Svátek Posvěcení římské basiliky Panny Marie	Maková Hora	1
6. srpna	Památka Přemyslovců	Roztoky u Prahy – Levý Hradec	1
15. srpna	Nanebevzetí Panny Marie	Brandýs nad Labem – Stará Boleslav Družec Hájek Chorušice Petrovice Příbram Tismice Tuřany Vidice–Roztěž–Lázně Votice	10
22. srpna	Panny Marie královny	Maková Hora	1
24. srpna	sv. Bartoloměje	Divišov	1
1. neděle v září		Miličín	1
8. září	Narození Panny Marie	Vidice–Roztěž–Lázně Hájek	2
15. září	Panna Marie Bolestná	Církvice	1
12. září	Marie svátek	Maková Hora Mnichovice	2
16. září	Svatá Ludmila	Tetín Roztoky u Prahy – Levý Hradec	2

24. září	Sobotní památka Panny Marie	Hájek	1
28. září	Svatý Václav	Brandýs nad Labem + Stará Boleslav Stochov Vranov Zákolany–Budeč	4
7. října	Panna Marie Růžencová	Maková Hora Petrovice	2
8. října	Františka z Assisi	Hájek	1
20. října	Vzpomínka za zemřelé vězně	Hájek	1
23. listopadu	sv. Kliment	Roztoky u Prahy – Levý Hradec	1
4. prosince	sv. Barbora	Kutná Hora	1
8. prosince	Slavnost Panny Marie, počaté bez prvotního hříchu	Maková Hora	1
21. listopadu	Zasvěcení Panny Marie v Jerusalemě	Maková Hora	1
12. prosince	Památka Panny Marie Guadelupské	Maková Hora	1
celkem			80

(Příloha č. 8) – Počet ubytovacích zařízení Středočeský kraj

Kraj Zařízení	Celkem	Procenta
Hotel	193	28,25%
Garni hotel	8	1,17%
Penzion	226	33,08%
Kemp	68	9,95%
Chatová osada	49	7,17%
Turistická ubytovna	33	4,83%
Ostatní ubytovací zařízení	106	15,51%
Celkem	683	

(Příloha č. 9) – Stravovací služby ve Středočeském kraji

Stravování Okres	Celkem	Procenta
Benešov	1168	7,84%
Beroun	1065	7,15%
Kladno	1549	10,40%
Kolín	1020	6,84%
Kutná Hora	822	5,51%
Mělník	1131	7,59%
Mladá Boleslav	1503	10,09%
Nymburk	1224	8,21%
Praha - východ	1723	11,56%
Praha - západ	1771	11,89%
Příbram	1322	8,87%
Rakovník	594	3,98%
Celkem	14892	

(Příloha č. 10) – Počet pokojů Středočeský kraj

Počet pokojů ve Středočeském kraji		
Ubytovací zařízení	Celkem	Procenta
Hotel	9897	41,16%
Garni hotel	320	1,33%
Penzion	4630	19,34%
Kemp	2311	9,61%
Chatová osada	1710	7,11%
Turistická ubytovna	870	3,61%
Ostatní ubytovací zařízení	4262	17,72%
Celkem	24040	

(Příloha č. 11) – Hromadná ubytovací zařízení okres Benešov

Okres Benešov		Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
	Zařízení				
Hotel	22	25,00%	34,59%	1111	
Garni hotel	1	1,13%	1,55%	50	
Penzion	27	30,68%	17,44%	560	
Kemp	8	9,09%	7,78%	250	
Chatová osada	10	11,36%	13,39	430	
Turistická ubytovna	5	5,68%	4,36%	140	
Ostatní ubytovací zařízení	15	17,04%	20,86%	670	
Celkem	88			Průměr pokojů	36,48
Počet pokojů celkem				3211	
Stravování	1206			Celkem stravovacích služeb	1168

(Příloha č. 12) – Hromadná ubytovací zařízení okres Beroun

Okres Beroun		Zařízení	Pokoje	Počet pokojů	
	Zařízení	%	%		
Hotel	14	29,78%	52,93%	731	
Garni hotel	3	6,38%	5,06%	70	
Penzion	18	38,29%	18,82%	260	
Kemp	6	12,76%	15,93%	220	
Chatová osada	2	4,25%	1,44%	20	
Turistická ubytovna	2	4,25%	1,44%	20	
Ostatní ubytovací zařízení	2	4,25%	4,34%	60	
Celkem	47			Průměr pokojů	29,38
Počet pokojů celkem				1381	
Stravování	1077			Celkem stravovacích služeb	1065

(Příloha č. 13) – Hromadná ubytovací zařízení okres Kladno

Okres Kladno		Zařízení	Pokoje	Počet pokojů	
	Zařízení	%	%		
Hotel	9	42,85%	65,21%	450	
Garni hotel	0	0,00%	0,00%	0	
Penzion	7	33,33%	15,94%	110	
Kemp	0	0,00%	0,00%	0	
Chatová osada	0	0,00%	0,00%	0	
Turistická ubytovna	0	0,00%	0,00%	0	
Ostatní ubytovací zařízení	5	23,80%	18,84%	130	
Celkem	21			Průměr pokojů	32,85
Počet pokojů celkem				690	
Stravování	1554			Celkem stravovacích služeb	1549

(Příloha č. 14) – Hromadná ubytovací zařízení okres Kolín

Okres Kolín		Zařízení	Pokoje	Počet pokojů	
	Zařízení	%	%		
Hotel	5	18,51%	28,73%	250	
Garni hotel	1	3,70%	5,74%	50	
Penzion	14	51,85%	29,88%	260	
Kemp	2	7,40%	11,49%	100	
Chatová osada	1	3,70%	5,74%	50	
Turistická ubytovna	1	3,70%	5,74%	50	
Ostatní ubytovací zařízení	3	11,11%	12,64%	110	
Celkem	27			Průměr pokojů	32,22
Počet pokojů celkem				870	
Stravování	1027			Celkem stravovacích služeb	1020

(Příloha č. 15) – Hromadná ubytovací zařízení okres Kutná Hora

Okres Kutná Hora		Zařízení	Pokoje	Počet pokojů	
	Zařízení	%	%		
Hotel	14	24,56%	33,16%	670	
Garni hotel	0	0,00%	0,00%	0	
Penzion	18	31,57%	14,85%	300	
Kemp	8	14,03%	18,81%	380	
Chatová osada	9	15,78%	14,35%	290	
Turistická ubytovna	2	3,50%	5,44%	110	
Ostatní ubytovací zařízení	6	10,52%	13,36%	270	
Celkem	57			Průměr pokojů	38,32
Počet pokojů celkem				1533	
Stravování	1148			Celkem stravovacích služeb	1131

(Příloha č. 16) – Hromadná ubytovací zařízení okres Mělník

Okres Mělník		Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
	Zařízení				
Hotel	9	22,50%	30,72%	471	
Garni hotel	0	0,00%	0,00%	0	
Penzion	14	35,00%	16,96%	260	
Kemp	5	12,50%	19,63%	301	
Chatová osada	2	5,00%	3,91%	60	
Turistická ubytovna	2	5,00%	1,30%	20	
Ostatní ubytovací zařízení	8	20,00%	27,46%	421	
Celkem	40			Průměr pokojů	38,32
Počet pokojů celkem					
Stravování	1148			Celkem stravovacích služeb	1131

(Příloha č. 17) – Hromadná ubytovací zařízení okres Mladá Boleslav

Okres Mladá Boleslav		Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
	Zařízení				
Hotel	19	25,33%	35,16%	830	
Garni hotel	1	1,33%	2,11%	50	
Penzion	20	26,66%	24,15%	570	
Kemp	7	9,33%	9,74%	230	
Chatová osada	6	8,00%	4,23%	100	
Turistická ubytovna	4	5,33%	3,38%	80	
Ostatní ubytovací zařízení	18	24,00%	21,18%	500	
Celkem	75			Průměr pokojů	31,46
Počet pokojů celkem				2360	
Stravování	1538			Celkem stravovacích služeb	1503

(Příloha č. 18) – Hromadná ubytovací zařízení okres Nymburk

Okres Nymburk	Zařízení	Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
Hotel	22	36,66%	60,01%	1471	
Garni hotel	1	1,66%	2,03%	50	
Penzion	25	41,66%	18,35%	450	
Kemp	2	3,33%	2,44%	60	
Chatová osada	1	1,66%	2,03%	50	
Turistická ubytovna	2	3,33%	4,07%	100	
Ostatní ubytovací zařízení	7	11,66%	11,01%	270	
Celkem	60			Průměr pokojů	40,85
Počet pokojů celkem				2451	
Stravování	1236			Celkem stravovacích služeb	1224

(Příloha č. 19) – Hromadná ubytovací zařízení okresu Praha–východ

Okres Praha - východ	Zařízení	Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
Hotel	31	50,00%	65,81%	1521	
Garni hotel	0	0,00%	0,00%	0	
Penzion	20	32,25%	19,03%	440	
Kemp	3	4,83%	3,02%	70	
Chatová osada	0	0,00%	0,00%	0	
Turistická ubytovna	2	3,22%	0,86%	20	
Ostatní ubytovací zařízení	6	9,67%	11,25%	260	
Celkem	62			Průměr pokojů	37,27
Počet pokojů celkem				2311	
Stravování	1734			Celkem stravovacích služeb	1723

(Příloha č. 20) – Hromadná ubytovací zařízení okres Praha–západ

Okres Praha - západ		Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
	Zařízení				
Hotel	20	33,89%	48,26%	961	
Garni hotel	1	1,69%	2,51%	50	
Penzion	22	37,28%	25,11%	500	
Kemp	6	10,16%	9,04%	180	
Chatová osada	0	0,00%	0,00%	0	
Turistická ubytovna	3	5,08%	3,51%	70	
Ostatní ubytovací zařízení	7	11,86%	11,55%	230	
Celkem	59			Průměr pokojů	33,74
Počet pokojů celkem				1991	
Stravování	1787			Celkem stravovacích služeb	1771

(Příloha č. 21) – Hromadná ubytovací zařízení okres Příbram

Okres Příbram		Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
	Zařízení				
Hotel	19	19,19%	27,62%	970	
Garni hotel	0	0,00%	0,00%	0	
Penzion	30	30,30%	18,79%	660	
Kemp	10	10,10%	7,40%	260	
Chatová osada	14	14,14%	14,52%	510	
Turistická ubytovna	7	7,07%	5,41%	190	
Ostatní ubytovací zařízení	19	19,19%	26,23%	921	
Celkem	99			Průměr pokojů	35,46
Počet pokojů celkem				3511	
Stravování	1372			Celkem stravovacích služeb	1322

(Příloha č. 22) – Hromadná ubytovací zařízení okres Rakovník

Okres Rakovník		Zařízení %	Pokoje %	Počet pokojů	
	Zařízení				
Hotel	9	18,75%	26,94%	461	
Garni hotel	0	0,00%	0,00%	0	
Penzion	11	22,91%	16,36%	280	
Kemp	11	22,91%	16,36%	280	
Chatová osada	4	8,33%	11,68%	200	
Turistická ubytovna	3	6,25%	4,09%	70	
Ostatní ubytovací zařízení	10	20,83%	24,54%	420	
Celkem	48			Průměr pokojů	35,64
Počet pokojů celkem				1711	
Stravování	622			Celkem stravovacích služeb	594

(Příloha č. 23) – Celkové zhodnocení podmínek cestovního ruchu ve Středočeském kraji na základě všech dosažených výsledků

Okres	Celkové pořadí
Praha–východ	1
Nymburk	2
Příbram	3
Benešov	4
Praha–západ	5
Mladá Boleslav	6
Mělník	7
Kladno	8
Kutná Hora	9
Rakovník	10
Beroun	11
Kolín	12

(Příloha č. 24) – Kvantitativní šetření cestovního ruchu před vyplněním

Předmět CR	body	kolikrát	celkem
Počet nejdůležitějších památek	15 b./1 záznam		
Dopravní dostupnost – bus	15 b.		
Dopravní dostupnost – auto	15 b.		
Dopravní dostupnost – vlak	15 b.		
Ubytování v místě poutě	50 b. / 1 záznam		
Restaurace v místě	30 b. / 1 záznam		
Ubytování do 10 km	40 b. / 1 záznam		
Ubytování do 20 km	30 b./ 1 záznam		
Ubytování do 30 km	20 b./ 1 záznam		
Medializace poutního místa (weby úřadů, město – infocentrum, církve)	Velmi špatná, spíše žádná – 0 b. dostačující – 10 b. dobrá – 20 b. vynikající – 30 b.		
Turistické značení	15 b. / za značku		
Celkem			b

(Příloha č. 25) – Výsledky kvantitativního šetření cestovního ruchu – poutní místa

Sanctuárium	Okres	Počet bodů	Procenta
Kutná Hora⁴⁹	Kutná Hora	7 980 b.	12,33 %
Svatý Jan pod Skalou	Beroun	2 860 b.	4,41 %
Stará Boleslav	Praha–východ	2 765 b.	4,27 %
Mnichovice u Prahy	Praha–východ	2 620 b.	4,04 %
Příbram	Příbram	2 515 b.	3,88 %
Sázava	Benešov	2 245 b.	3,46 %
Vidice –Roztěž–Lázně	Kutná Hora	2 200 b.	3,39 %
Družec	Kladno	2 120 b.	3,27 %
Miličín	Benešov	2 100 b.	3,24 %
Tetín	Beroun	2 055 b.	3,17 %
Čáslav	Kutná Hora	2 005 b.	3,09 %
Mníšek pod Brdy	Praha–západ	1 985 b.	3,06 %
Votice	Benešov	1 895 b.	2,92 %
Církvice	Kutná Hora	1 810 b.	2,79 %
Tismice⁵⁰	Kolín	1 745 b.	2,69 %
Divišov	Benešov	1 620 b.	2,50 %
Libice nad Cidlinou	Nymburk	1 615 b.	2,49 %
Rovínek	Praha–západ	1 615 b.	2,49 %
Stochov	Kladno	1 610 b.	2,48 %
Pyšely	Benešov	1 497,5 b.	2,31 %
Rožd'alovice	Nymburk	1 460 b.	2,25 %
Tuřany	Kladno	1 380 b.	2,13 %
Sudějov	Kutná Hora	1 350 b.	2,08 %
Šlapanice–Budeničky	Kladno	1 320 b.	2,03 %
Budeč	Kladno	1 225 b.	1,89 %
Chotouň–Chrást'any	Kolín	1 200 b.	1,85 %
Zaječov⁵¹	Beroun	1 160 b.	1,79 %
Hájek	Praha–západ	1 110 b.	1,71 %
Vranov u Čerčan	Benešov	1 105 b.	1,70 %
Chorušice	Mělník	1 020 b.	1,57 %
Vlašim–Bolina	Benešov	995 b.	1,47 %
Levý Hradec	Praha–západ	685 b.	1,33 %

⁴⁹Modrá barva značí nadprůměr⁵⁰Oranžová barva značí průměr⁵¹Červená barva značí podprůměr

Petrovice u Rakovníka	Rakovník	850 b.	1,31 %
Dobrá Voda u Březnice	Příbram	780 b.	1,21 %
Maková Hora	Příbram	720 b.	1,15 %
Ctiboř–Hrádek	Benešov	670 b.	1,03 %
Hvožd'any	Příbram	645 b.	0,99 %

(Příloha č. 26) – Výsledky kvantitativního šetření cestovního ruchu Středočeského kraje – okresy

Okres	Památek	Celkem bodů	Průměr – v bodech
Beroun	3	6 075 b	2 025 b
Benešov	8	12 087,5 b	1 510,93 b
Kladno	5	7 655 b	1 531 b
Kolín	2	2 945 b	1 472,5 b
Kutná Hora	5	15 345 b	3 069 b
Mělník	1	1 020 b	1 020 b
Mladá Boleslav	0	0 b	0 b
Nymburk	2	3 075 b	1 537,5 b
Praha - východ	2	5 385 b	2 692 b
Praha - západ	4	5 575 b	1 393,75 b
Příbram	4	4 695 b	1 173,5 b
Rakovník	1	850 b	850 b

(Příloha č. 27) – Věkové rozmezí respondentů

Věk	Počet respondentů	Procentuální vyjádření
Věk do 20 let	4	5,20 %
20–29 let	6	7,80 %
30–39 let	16	20,80 %
40–49 let	17	22,10 %
50–59 let	16	20,80 %
Nad 60 let	18	25,40 %

(Příloha č. 28) – Úroveň dokončeného vzdělání respondentů

Vzdělání	Počet respondentů	Procentuální vyjádření
Základní vzdělání	6	7,80 %
Vyučení	4	5,20 %
Středoškolské vzdělání s maturitou	20	26,00 %
Vyšší odborné vzdělání	9	11,70 %
Vysokoškolské bakalářské vzdělání	28	56,40 %
Vysokoškolské magisterské vzdělání	10	13,00 %

(Příloha č. 29) – Motivační faktor k návštěvě poutních míst

Motivační faktor	Počet respondentů	Procentuální vyjádření
Poznávání historie	12	46,20 %
Odpočinek	10	38,50 %
Duchovní zážitek	18	69,20 %
Kulturní zážitek	6	23,10 %

(Příloha č. 30) – Způsob dopravy na poutní místa

Způsob dopravy	Počet respondentů	Procentuální vyjádření
Pěší	22	28,60 %
Autobus	22	28,60 %
Vlak	10	13,00 %
Auto	59	76,60 %
Kolo	4	5,20 %
Kombinovaná doprava	9	11,70 %
Jiná doprava	11	14,30 %

(Příloha č. 31) – Způsob ubytování na místě poutní památky

Způsob ubytování	Počet respondentů	Procentuální vyjádření
Fara	12	15,60 %
Kemp	9	11,70 %
Hotel	18	23,40 %
Penzion	28	36,40 %
U příbuzných/známých	23	29,90 %
Turistická ubytovna/HOSTEL	7	9,10 %
Jiná ubytování	15	19,50 %

(Příloha č. 32) – Vzdálenost poutního místa od bydliště

Vzdálenost poutního místa od bydliště	Počet respondentů	Procentuální vyjádření
0–5 km	15	19,50 %
5–10 km	11	14,30 %
11–20 km	5	6,50 %
21–30 km	7	9,10 %
31–40 km	8	10,40 %
41–50 km	9	11,70 %
51–60 km	10	13,00 %
61–70 km	15	19,50 %
71–80 km	6	7,80 %
81–90 km	5	6,50 %
91–100 km	12	15,60 %
101 a více	48	62,30 %

(Příloha č. 33) – Návštěvnost poutních míst

Poutní místo	Respondentů	Procentuální míra
Svatá Hora Příbram	54	70,10 %
Kutná Hora	50	64,90 %
Stará Boleslav ,Svatý Jan pod Skalou	43	56,8 %
Sázava	32	41,60 %
Mníšek pod Brdy	19	24,70 %
Tetín	16	20,80 %
Levý Hradec , Petrovice u Rakovníka	15	19,50 %
Libice nad Cidlinou Maková Hora, Rožd'alovice	14	18,20 %
Votice	12	15,60 %
Čáslav, Pyšely	11	14,30 %
Ctiboř–Hrádek, Mnichovice u Prahy, Zákolany - Budeč	10	13,00 %
Vlašim–Bolina	9	11,70 %
Miličín	8	10,40 %
Tismice	7	9,10 %
Církvice, Chotouň–Chrášťany, Stochov	6	7,80 %
Sudějov	5	6,50 %
Zaječov	4	5,20 %
Dobrá Voda u Březnice	3	3,90 %
Slapy–Rovínek, Tuřany	2	2,60 %
Divišov, Družec, Hvožd'any, Šlapanice – Budeničky, Vidice – Roztěž – Lázně a Vranov u Čerčan,	0	0,00 %

(Příloha č. 34) – Chybějící služba v místě pouti

Chybějící služba	Respondentů	Procentuální míra
Občerstvení	18	23,70 %
Toalety	22	28,90 %
Ubytování	3	3,90 %
Obchody s upomínkovými a náboženskými předměty	7	9,20 %
Lavičky na posezení	13	17,10 %
Dostatečné označení poutního místa	8	10,50 %
Informace o poutním místě	17	22,40 %
Nic mi nechybí	24	31,2 %
Parkoviště	1	1,30 %

(Příloha č. 35) – Spokojenost návštěvníků s poskytovanými službami v místě poutě

Známka	1		2		3		4		5		Průměr
	Počet respondentů	Procentuální míra	Počet respondentů	Procentuální míra	Počet respondentů	Procentuální míra	Počet respondentů	Procentuální míra	Počet respondentů	Procentuální míra	
Duchovní služby	17	65,40 %	5	19,20 %	2	7,70 %	0	0,00 %	2	7,70 %	1,65
Obchod s upomínkovými předměty	4	15,40 %	7	26,90 %	12	46,20 %	2	7,70 %	1	3,80 %	2,57
Občerstvení	3	11,50 %	9	34,60 %	8	30,80 %	3	11,50 %	3	11,50 %	3,07
Ubytování	3	11,50 %	10	38,50 %	6	23,10 %	5	19,20 %	2	7,70 %	2,73
Lavičky na posezení	4	15,40 %	4	15,40 %	7	26,90 %	10	38,50 %	1	3,80 %	3
Dostatečné označení poutního místa	5	19,20 %	4	15,40 %	9	34,60 %	6	23,10 %	2	7,70 %	2,84
Informace o poutním místě	4	15,40 %	3	11,50 %	4	15,40 %	8	30,80 %	7	26,90 %	3,42
Parkoviště	5	19,20 %	6	23,10 %	5	19,20 %	2	7,70 %	8	30,80 %	3,07
Toalety	2	7,70 %	1	3,80 %	7	26,90 %	6	23,10 %	10	38,50 %	3,8

PŘÍLOHA E - SEZNAM PARTNERŮ PROJEKTU

Partneři	Jakým způsobem probíhala partnerství
Arciděkanství Kutná Hora	Zprostředkování informací
Biskupství královéhradecké, Biskupství litoměřické	Zprostředkování informací
CK Krizek - Reisen	Zprostředkování informací
www.e-booking.cz	Zjišťování nabídky a dostupnosti hotelů pro kvantitativní interní dotazník cestovního ruchu
www.facebook.com	Mediátor dotazníku
Farnost Mcely – P. Lukáš Hrabánek	Farnost spolupracující
Farnost Mníšek pod Brdy – P. Jan Dlouhý	Farnost spolupracující
Farnost Vlašim – P. MgA Jaroslav Konečný	Farnost spolupracující
Generální vikářství Praha	Zprostředkování informací
Infocentra Středočeského kraje – Čáslav, Kutná Hora, Stará Boleslav, Pyšely a další	Poskytnutí literárních pramenů a ověřování poznatků
Bc. Jakub Karč	Doprava na poutní místa vlastním autem
Knihovna E. Petišky Brandýs nad Labem	Poskytnutí a zapůjčení literárních pramenů
Krajský úřad Středočeského kraje Michal Lipovský	Poskytnutí informací o středočeském kraji Jazykový lektor – anglický jazyk, kontrola anotace
Ing. Jan Listopad www.mapy.cz	Pomoc při formátování textu Zjišťování vzdálenosti poutních míst od ubytovacích zařízení
Národní knihovna Praha	Poskytnutí a zapůjčení literárních pramenů
Národní památkový ústav	Poskytnutí databáze – katalogu národních památek NPÚ
Polabské muzeum Poděbrady	Poskytnutí a zapůjčení literárních pramenů
Poutní místo Červený Újezd – Hrádek, P. Jan Maria Vianney Dohnal	Farnost spolupracující
Poutní místo Sudějov, R.D. Mgr. Michal Procházka	Farnost spolupracující
Poutní místo Tismice, RNDr. Matúš Kocian	Farnost spolupracující
Jana Řebíčková www.survio.com	Jazyková lektorka – český jazyk Zprostředkovatel dotazníku
www.trivago.cz	Zjišťování údajů dle kategorizace hotelů
Živnostenský úřad Středočeského kraje	Zjišťování počtu stravovacích služeb na kraji

PŘÍLOHA F - BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jiřina Nováková

Obor: Management cestovního ruchu

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Poutní místa Středočeského kraje a jejich význam pro cestovní ruch

Rok: 2017

Počet stran textu: 67

Celkový počet stran příloh: 66

Počet titulů českých použitých zdrojů: 93

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 6

Počet internetových zdrojů: 33

Vedoucí práce: Doc. Ing. Lubomír Kmeco, Ph.D.;